

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Diplomová práca

16200/I/2010/3554102742

2010

Bc. Mária DREVENÁ

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**ZAHRANIČNOOBCHODNÁ SPOLUPRÁCA ISLANDU
S EURÓPSKOU ÚNIOU**

Diplomová práca

16200/I/2010/3554102742

Študijný program: Medzinárodný obchod
Študijný odbor: 3.3.18 Medzinárodné podnikanie
Vedúci práce: doc. Ing. Igor KOSÍR, CSc.
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Bratislava 2010

Bc. Mária DREVENÁ

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Mária Drevená
Študijný program: Medzinárodný obchod
Študijný odbor: Medzinárodné podnikanie
Typ záverečnej práce: Inžinierska záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Zahraničnoobchodná spolupráca Islandu s Európskou úniou

Anotácia: Diplomová práca bude prostredníctvom postupného vývoja obchodných vzťahov Islandu s EÚ zameraná na komplexné charakterizovanie ich vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce v kontexte prebiehajúcej a neustále sa prehľbujúcej globálnej finančnej krízy, ako aj na zhodnotenie otázky potenciálnej účasti Islandu na hlavnom prúde európskej integrácie v zmysle obnovenia ekonomickej stability krajiny. Súčasne načrtne zmeny pozície Islandu vo vzťahu k plnému členstvu v EÚ, spolu s predpokladanými problémovými oblasťami a komplikujúcimi faktormi prístupových negociácií tejto ostrovnej krajiny s EÚ.

Vedúci: doc. Ing. Igor Kosír, CSc.
Katedra: Medzinárodného obchodu
Vedúci katedry: prof. Ing. Baláž Peter, PhD.
Dátum zadania: 28.11.2008

Dátum schválenia: 08.12.2008

schválil: prof. Ing. Baláž Peter, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 15. 4. 2010

.....

Pod'akovanie

doc. Ing. Igorovi Kosírovi, CSc. za cenné rady, usmernenia, neustálu podporu a odborné pripomienky pri tvorbe diplomovej práce.

Ďakujem.

Bc. Mária Drevená

ABSTRAKT

DREVENÁ, Mária: *Zahraničnoobchodná spolupráca Islandu s Európskou úniou.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra zahraničného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Igor KOSÍR, CSc. – Bratislava: OF EU, 2010, s. 97

Cieľom záverečnej práce bolo postupným vývojom obchodných vzťahov Islandu s EÚ charakterizovať ich vzájomnú zahraničnoobchodnú spoluprácu v kontexte prebiehajúcej a neustále sa prehľbujúcej globálnej finančnej krízy s obrovským dosahom na jeho ekonomiku, ako aj zhodnotiť otázku potenciálneho vstupu Islandu do EÚ a načrtnúť predpokladané problémové oblasti a komplikujúce faktory prístupových negociácií Islandu s EÚ. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 2 grafy, 9 diagramov, 9 tabuliek, 4 obrázky a 3 prílohy. Prvá kapitola je venovaná teoretickým východiskám zahraničnoobchodnej spolupráce a medzinárodnej ekonomickej integrácie s aplikáciou na hlavný prúd európskej integrácie – EÚ a jej rozširovanie, ale prináša aj obraz stručného vývoj hospodárstva a rozvoja zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu. V ďalších dvoch častiach sa presne a výstižne charakterizuje hlavný cieľ a jeho fragmenty, ako aj metodika a metódy skúmania využité na verifikáciu hypotéz, hodnotenie a interpretáciu výsledkov. Záverečná kapitola sa zaoberá identifikáciou základných makroekonomických činiteľov a analýzou zahraničného obchodu Islandu s EÚ v kontexte prebiehajúcej globálnej finančnej krízy. Súčasne podáva zhodnotenie rozhodnutia Islandu vstúpiť do EÚ a načrtáva očakávané problémové oblasti jeho negociácií. Výsledkom riešenia danej problematiky je vplyvom globálnej finančnej krízy zintenzívnenie zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu s EÚ z hľadiska jeho vývozu, ale čiastočné uzatvorenie islandskej ekonomiky z hľadiska dovozu do krajiny, ako aj vytvorenie nového potenciálu európsko-hospodárskych vzťahov v podobe členstva Islandu v EÚ.

Kľúčové slová:

Island, zahraničnoobchodná spolupráca, medzinárodná ekonomická integrácia, Európska únia, rozširovanie Európskej únie

ABSTRACT

DREVENÁ, Mária: *Foreign-trade cooperation between Iceland and European Union*. – The University of Economics. Faculty of Commerce; Chair of International trade. – Diploma thesis leader: doc. Ing. Igor KOSÍR, CSc. – Bratislava: OF EU, 2010, p. 97

The aim of the diploma thesis was according to gradual development of the trade relations between Iceland and the EU characterised their mutual foreign-trade cooperation in the context of ongoing and continually deepening global financial crisis with an enormous impact on the Icelandic economy, as well as to review the question of Iceland's potential entry into the EU and to outline the anticipated problem areas and complicated factors of the Iceland's accession negotiations with the EU. The thesis is divided into four chapters, includes 2 charts, 9 diagrams, 9 tables, 4 pictures and 3 enclosures. The first chapter describes the theory of foreign-trade cooperation and international economic integration with an application to the mainstream of the European integration – the EU and EU's enlargement, but presents also a compendium of the development of Iceland's economy and Iceland's foreign trade cooperation. In the other two parts is exactly and concisely characterised a main aim and its fragments, as well as a methodology and methods used to verify hypotheses, the evaluation and interpretation of results. The final chapter deals with an identification of the macroeconomics factors and an analysis of the Iceland's foreign trade with the EU in the context of ongoing global financial crisis. At the same time reports a review of the Iceland's decision to entry the EU and outlines the anticipated problem areas of the accession negotiations. The result is on the one hand to address the influence of global financial crisis by strengthening Iceland's foreign-trade cooperation with the EU in terms of its export, but on the other hand to address partial enclosure of Iceland's economy in terms of import into the country, as well as to present a new creation of the potential European- economic relations in the form of the Iceland's membership in the EU.

Key words:

Iceland, foreign-trade cooperation, international economic integration, European Union, Enlargement of the European Union

OBSAH

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A OBRÁZKOV.....	9
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	10
ÚVOD.....	12
1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ..	14
1.1. ZAHRANIČNOOBCHODNÁ SPOLUPRÁCA A INTEGRÁCIA	14
1.1.1. Zahraničnoobchodná spolupráca.....	14
1.1.2. Medzinárodná ekonomická integrácia.....	15
1.2. EURÓPSKA ÚNIA A JEJ ROZŠIROVANIE.....	17
1.2.1. Európska únia.....	19
1.2.2. Rozširovanie Európskej únie	21
1.3. VÝVOJ HOSPODÁRSTVA A ZAHRANIČNOOBCHODNEJ SPOLUPRÁCE ISLANDU.....	24
1.3.1. Objavenie Islandu a založenie altingov.....	24
1.3.2. Island ako súčasť Nórska, rozvoj rybnárstva	25
1.3.3. Island dánskou kolóniou.....	27
1.3.4. Liberalizácia obchodu, boj za nezávislosť a vyhlásenie republiky.....	28
1.3.5. Spory o územia rybolovu a rozvoj obchodu s rybami v 20. storočí.....	30
1.3.6. Island ako členský štát Európskej hospodárskej oblasti.....	32
1.3.7. Súčasné predpoklady skúmania vývoja integrácie Islandu	33
2. CIEĽ.....	35
3. METODIKA A METÓDY SKÚMANIA.....	37
4. VÝSLEDKY A DISKUSIA.....	39
4.1. HOSPODÁRSTVO ISLANDU V PODMIENKACH GLOBÁLNEJ FINANČNEJ KRÍZY.....	41
4.1.1. Makroekonomický vývoj Islandu	41
4.1.2. Priemysel	46
4.1.3. Poľnohospodárstvo a rybolov.....	49
4.1.4. Služby.....	50
4.1.5. Bankový systém a islandská kríza.....	50
4.2. ZAHRANIČNÝ OBCHOD ISLANDU S DÔRAZOM NA VZÁJOMNÝ OBCHOD S EURÓPSKOU ÚNIOU	53

4.2.1. <i>Zahraničný obchod Islandu</i>	55
4.2.2. <i>Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Islandu</i>	57
4.2.3. <i>Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Islandu</i>	63
4.3. ISLAND NA CESTE K INTEGRÁCII DO EURÓPSKEJ ÚNIE.....	67
4.3.1. <i>Potenciálne rozšírenie Európskej únie o Island</i>	67
4.3.2. <i>Rozhodnutie Islandu vstúpiť do Európskej únie</i>	70
4.3.3. <i>Komplikujúce činitele realizácie ambícií Islandu</i>	73
4.3.4. <i>Očakávané problémové oblasti negociácií Islandu s Európskou úniou</i>	75
4.3.5. <i>Analýza SWOT</i>	78
ZÁVER	82
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	86
PRÍLOHY	97

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A OBRÁZKOV

Tabuľka č. 1: Vlny rozšírenia EHS/EÚ	22
Obrázok č. 1: Mapa európskych krajín v nadväznosti na EÚ.....	23
Obrázok č. 2: Geografická poloha Islandu	39
Obrázok č. 3: Administratívne rozdelenie Islandu	40
Tabuľka č. 2: Vývoj hrubého domáceho produktu Islandu	42
Diagram č. 1: Vývoj miery inflácie Islandu od roku 2005	42
Graf č. 1: Miera nezamestnanosti Islandu v rokoch 2005 – 2009	43
Tabuľka č. 3: Vývoj štátneho rozpočtu v bežných cenách od roku 2005.....	44
Tabuľka č. 4: Vývoj zahraničného dlhu Islandu od roku 2005	45
Diagram č. 2: Sektorová štruktúra HDP Islandu v roku 2009.....	46
Graf č. 2: Plán produkcie hliníka na Islande v rokoch 2005 – 2015.....	47
Obrázok č. 4: Mapa obchodných vzťahov partnerov EFTA na báze „ free trade“.....	54
Tabuľka č. 5: Vývoj zahraničného obchodu Islandu v rokoch 2005 – 2009 v mil. ISK	55
Diagram č. 3: Svetový obchod krajín EFTA v roku 2008 v mil. USD.....	56
Tabuľka č. 6: Komoditná štruktúra vývozu v mil. ISK (FOB) v rokoch 2008 a 2009.....	57
Diagram č. 4: Komoditná štruktúra vývozu v roku 2009 podľa SI klasifikácie.....	58
Tabuľka č. 7: Komoditná štruktúra dovozu v mil. ISK (CIF) v rokoch 2008 a 2009	60
Diagram č. 5: Komoditná štruktúra dovozu v roku 2009 podľa tovarových skupín SI.....	61
Diagram č. 6: Teritoriálne rozloženie vývozu v rokoch 2008 a 2009	63
Tabuľka č. 8: Teritoriálna štruktúra vývozu do krajín EÚ v rokoch 2008 a 2009.....	64
Diagram č. 7: Teritoriálne rozloženie dovozu v rokoch 2008 a 2009	65
Tabuľka č. 9: Teritoriálna štruktúra dovozu z krajín EÚ v rokoch 2008 a 2009.....	66
Diagram č. 8: Prieskum verejnej mienky - vstup Islandu do EÚ I.	70
Diagram č. 9: Prieskum verejnej mienky - vstup Islandu do EÚ II.	72

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

- BELUX – Belgicko – luxemburská integrácia
- BENELUX – integrácia Belgicka, Holandska a Luxemburska
- CAP (SPP) – Spoločná poľnohospodárska politika (Common Agriculture Policy, eng.)
- CFP– Spoločná politika rybného hospodárstva (Common Fishery Policy, eng.)
- CÚ (CU) - Colná únia (Custom Union, eng.)
- EEA –Európska hospodárska oblasť (European Economic Area, eng.)
- EFTA- Európske združenie voľného obchodu (European Free Trade Association, eng.)
- EFTA (4) – Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Švajčiarsko
- EFTA (7) – Fínsko, Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Švédsko
- EHS – Európske hospodárske spoločenstvo
- EHS (6) – Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Nemecko, Taliansko
- EHS (9) – EHS 6 + Dánsko, Veľká Británia, Írsko
- EK – Európska komisia
- EP – Európsky parlament
- ES – Európske spoločenstvo
- ES (12) – EHS 9 + Grécko, Portugalsko, Španielsko
- ESUO – Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ
- EUR – spoločná európska mena euro
- EURATOM – Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
- EÚ – Európska únia
- EÚ (15) - ES 12 + Fínsko, Rakúsko, Švédsko
- FAO – Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo
- FTA –Dohoda o slobodnom obchode, (Free Trade Agreement, eng.)
- HDP – hrubý domáci produkt
- HÚ (EU) - Hospodárska únia (Economic Union, eng.)
- HMÚ (EMU) - Hospodárska a menová únia (Economic and Monetary Union, eng.)
- ICAO- Medzinárodná organizácia pre civilné letectvo
- ISK – islandská koruna
- IT – informačné technológie
- MMF – Medzinárodný menový fond
- NATO – Organizácia severoatlantickej zmluvy (Severoatlantická aliancia)
- OSN – Organizácia spojených národov

OSO (FTA) – Oblasť slobodného obchodu (Free Trade Area, eng.)

POK – Preferenčný obchodný klub

PZI – Priame zahraničné investície

RVHP – Rada vzájomnej hospodárskej pomoci

ST (CM) – Spoločný trh (Common Market, eng.)

USA – Spojené štáty americké

USD – americký dolár

ÚVOD

Ekonomická integrácia sa v súčasnosti nepovažuje len za základnú kategóriu teórie ekonomickej integrácie, ale patrí medzi najčastejšie skloňované pojmy hospodárskej praxe, ktoré výraznou mierou ovplyvnili osudy nejedného národa sveta. S prejavom medzinárodnej ekonomickej integrácie sa v jej najkomplexnejšej forme stretávame na európskom kontinente, kde inštitucionalizovaným vyjadrením hlavného prúdu európskej integrácie sa po druhej svetovej vojne stáva EÚ. Vo svetovom hospodárstve zastáva EÚ pozíciu centra politickej a ekonomickej moci reprezentovanú 27 európskymi krajinami. Uvedený počet členských krajín EÚ však nie je konečný, ba naopak, záujem o členstvo v tom najznámejšom a najrozvinutejšom integračnom zoskupení ustavične narastá.

Tieto skutočnosti dokumentuje aj neustále medializovaný prípad krajiny disponujúcej takmer najlepším riadením rybolovu na svete, genetickým výskumom, rozvinutým systémom využívania geotermálnej energie, rozvinutou infraštruktúrou, či vzdelanou pracovnou silou, teda Islandu. Nesprávna menová a hospodárska politika štátu stimulovaná rozširujúcou sa globálnou finančnou krízou, priviedla túto malú ale dovedy významne prosperujúcu modernú európsku ekonomiku v októbri roku 2008 na pokraj bankrotu. Pod vplyvom týchto udalostí a vidinou stabilizácie krízou zničeného hospodárstva, začal Island prehodnocovať svoje radikálne odmietavé stanovisko v prospech najúspešnejšieho európskeho integračného zoskupenia, čo vedie aj nás k preskúmaniu tejto aktuálnej problematiky, z pohľadu zmeny už doteraz značne rozvinutej vzájomnej spolupráce Islandu s EÚ prostredníctvom ich spoločnej účasti na EEA na novú podobu vzájomných vzťahov, vyjadrenú integráciou Islandu do EÚ.

Keďže téma diplomovej práce odráža viaceré aktuálne aspekty súčasnej doby, našim základným a teda i hlavným cieľom bude postupným vývojom obchodných vzťahov Islandu s EÚ charakterizovať ich vzájomnú zahraničnoobchodnú spoluprácu v kontexte prebiehajúcej a neustále sa prehlbujúcej globálnej finančnej krízy s obrovským dosahom na jeho ekonomiku, ako aj zhodnotiť otázku potenciálneho vstupu Islandu do EÚ v zmysle obnovenia ekonomickej stability krajiny a načrtnúť predpokladané problémové oblasti a komplikujúce faktory prístupových negociácií Islandu s EÚ.

Diplomová práca je rozdelená do 4 kapitol, ktoré pozostávajú z: úvodu, súčasného stavu riešenej problematiky doma a v zahraničí, cieľa, metodiky a metód skúmania, výsledkov a diskusie a záveru.

Prvá kapitola, teda *Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí* je rozdelená do troch podkapitol. V prvej podkapitole analyzujeme teoretické východiská zahraničnoobchodnej spolupráce a medzinárodnej ekonomickej integrácie. Druhá podkapitola je venovaná hlavnému prúdu európskej integrácie – EÚ a jej rozširovaniu. Tretia podkapitola prináša stručný vývoj hospodárstva a rozvoja zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu.

V druhej kapitole *Cieľ* prostredníctvom hlavného cieľa a jeho rozpracovaných fragmentov presne, jasne a výstižne charakterizujeme predmet skúmanej problematiky.

Tretiu kapitolu *Metodika a metódy skúmania* využívame na stanovenie nevyhnutných hypotéz, ako aj na charakteristiku jednotlivých metód, ktoré pri hodnotení a interpretácií výsledkov budeme používať.

Štvrtá kapitola *Výsledky a diskusia* je rozdelená do troch podkapitol. V prvej podkapitole venujeme pozornosť hospodárstvu Islandu s hlbším zameraním sa na identifikáciu jeho základných makroekonomických činiteľov, ako aj príčin devastujúcich dosahov globálnej finančnej krízy na islandskú ekonomiku. V druhej podkapitole sa prostredníctvom analýzy zahraničného obchodu Islandu zameriavame na jeho vzájomnú zahraničnoobchodnú spoluprácu s EÚ, pričom z dôvodu nedostupnosti najaktuálnejších výsledkov z oblasti zahraničného obchodu, využívame na kompletizáciu výsledkov aj skutočnosti z roku 2008. Predmetom tretej podkapitoly je zhodnotenie rozhodnutia Islandu vstúpiť do EÚ, ako aj načrtnutie očakávaných problémových oblastí jeho prístupových negociácií, či komplikujúcich faktorov vstupu tejto krajiny do EÚ. Neoddeliteľnou súčasťou tejto kapitoly je aj analýza SWOT, prostredníctvom ktorej analyzujeme silné a slabé stránky islandskej ekonomiky, ako jej príležitosti a hrozby z hľadiska cieľného vstupu krajiny do EÚ.

Pri vypracovaní diplomovej práce bola použitá odborná slovenská, ale aj cudzojazyčná literatúra, odborné periodiká, či elektronické dokumenty zaoberajúce sa terminológiou európskej integrácie a samotným Islandom. Množstvo sekundárnych údajov sme získali z internetových stránok Štatistického úradu a Centrálny banky Islandu, Európskeho štatistického úradu – EUROSTATU, ako aj Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky zo sekcie Zahraničný obchod a podpora exportu. Rovnako sme využívali aj dostupné portály EÚ, predovšetkým portál EK z hľadiska rozširovania EÚ, ale aj portál osobitne venovaný Islandu v súvislosti s jeho možným členstvom v EÚ.

1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1. Zahraničnoobchodná spolupráca a integrácia

V teóriách ekonomickej integrácie sa môžeme stretnúť s viacerými definíciami poskytujúcimi vysvetlenie pojmu integrácia. V súvislosti so silnejúcou úlohou obchodnopolitických rozhodnutí vlád integrujúcich sa krajín pri nižších vývojových etapách medzinárodnej ekonomickej integrácie, sa v ekonomickej teórii dokonca objavil názor, že „prejavom integrácie je už samotná existencia obchodných vzťahov medzi nezávislými národnými hospodárstvami“ (Balassa, 1966, s. 25). Hoci sa integračná funkcia zahraničného obchodu dôsledkom mnohým praktických skúsenosti v súčasnosti takto nepreceňuje, je stále chápaná ako jeden z kľúčových faktorov a prejavov medzinárodnej ekonomickej integrácie. Pojem zahraničnoobchodná spolupráca a integrácia teda nemožno považovať za pojem identický. A preto sa v tejto časti diplomovej práce prostredníctvom prác slovenských a zahraničných autorov zameriame na definovanie základných pojmov v nej používaných. Rovnako sa pokúsime priblížiť obchodnú históriu Islandu, ako aj vlastné postoje a súčasné názory autorov na skúmanú problematiku.

Americký profesor B. Balassa vo svojom diele *Teorie ekonomické integrace* rozlišuje pojmy integrácia a spolupráca tak z hľadiska kvalitatívneho, ako aj z hľadiska kvantitatívneho. Kým samotná spolupráca sa podľa neho vytvára na základe aktov smerujúcich k oslabeniu diskriminácie medzi štátmi, proces ekonomickej integrácie pozostáva z opatrení, ktoré znamenajú odstránenie niektorých foriem diskriminácie. Do oblasti spolupráce zaraďujeme napríklad medzinárodné dohody o obchodnej politike, naopak do oblasti ekonomickej integrácie patria akty súvisiace s odstránením ekonomických bariér (Balassa, 1966).

1.1.1. Zahraničnoobchodná spolupráca

Zahraničný obchod dôsledkom existencie a rozvoja zahraničnoobchodnej výmeny medzi krajinami sa predovšetkým v období industrializácie stal podstatným činiteľom hospodárskeho rastu tej- ktorej krajiny. Postupom času viedol k zblížovaniu, prispôbovaniu, ale aj prepájaniu štruktúr a hospodárskych subjektov jednotlivých národných ekonomík, čo sa historicky prejavilo už samotnou existenciou koloniálnych

väzieb medzi metropolami a domíniami. V rámci týchto koloniálnych väzieb dochádzalo k posilnenej a metropolami riadenej obchodnopolitickej spolupráci a iniciáciou metropol dokonca k postupnej liberalizácií v obchodnopolitickej oblasti v ich koloniálnych ríšach. Keďže medzinárodná obchodná spolupráca sa realizuje v rámci preferenčných obchodných dohôd, teda zmluvne podporuje tendenciu k slobodnému obchodu (znižovaním ciel a netarifných bariér obchodu), môžeme za jej podstatný prejav považovať vytvorenie *Preferenčného obchodného klubu*¹ v rámci Britského spoločenstva národov (Kosír – Rosenberg, 2007).

Preferenčný obchodný klub (POK) dvoch alebo viacerých krajín pritom znamená zmluvné zníženie ich príslušných dovozných ciel a netarifných prekážok obchodu na všetky tovary (s výnimkou poskytovania služieb a kapitálových pohybov v hospodárskych vzťahoch medzi členmi POK), t.j. vzájomnú výmenu preferencií malých colných sadzieb, pričom členské krajiny POK si ponechávajú pôvodné colné sadzby voči ostatným, t.j. nečlenským krajinám (Kosír – Rosenberg, 2007, s. 60). Preferenčný obchodný klub nepovažujeme za vývojové štádium medzinárodnej ekonomickej integrácie, ale za akúsi predintegračnú formu medzinárodnej obchodnej a ekonomickej spolupráce.

Kolonializmus a neustále sa rozvíjajúca zahraničnoobchodná spolupráca krajín prispeli k formovaniu svetového hospodárstva, čo časom vyústilo až do radikálneho zvratu v medzinárodnej obchodnej politike v podobe prijatia amerického zákona o obchodných dohodách², následného odklonu od protekcionizmu a bilateralizmu a nástupu nového fenomenálneho prejavu – medzinárodnej ekonomickej integrácie.

1.1.2. Medzinárodná ekonomická integrácia

Pojmom integrácia označujeme skladanie jednotlivých častí v celok. Podľa B. Balassa je ekonomická integrácia proces, ale aj stav. Ak hovoríme o ekonomickej integrácii ako o procese, zahŕňa v sebe opatrenia určené na zrušenie diskriminácie medzi ekonomickými jednotkami, ktoré patria k rôznym národným štátom. Ak sa zaoberáme

¹ Pozn.: *Preferenčný obchodný klub* (Preferenčný systém Spoločenstva – Commonwealth Preference System – CPS)- vytvorený v roku 1932, v záujme uchovania maxima ekonomických efektov z dlhodobého budovania britských impérií (Kosír – Rosenberg, 2007).

² Pozn.: *Zákon o obchodných dohodách* (TAA – Trade Agreements Act), prijatý v roku 1934 Spojenými štátmi americkými (USA), ktorým sa USA dištancovali od protekcionizmu a prešli k freetrádzizmu (novej zásade slobodného obchodu) a paralelne od bilateralizmu k multilateralizmu (mnohostrannosti- novej metódy medzinárodného obchodu).

ekonomickou integráciou ako stavom, je charakterizovaná neexistenciou rôznych foriem diskriminácie medzi národnými ekonomikami. (Balassa, 1966, s.25)

B. Balassa vychádzal pri týchto definíciách z predpokladu dostatočne rozvinutých ekonomických vzťahov medzi integrujúcimi sa ekonomikami. Keďže napríklad medzi Islandom a Novým Zélandom nedochádza k vzájomnej obchodnej výmene v dostatočnom rozsahu, odstránenie colných bariér nie je postačujúce k integrácii týchto dvoch ekonomík, pretože existencia obchodných bariér v minulosti mohla len veľmi málo ovplyvňovať ich reálne ekonomické vzťahy (Balassa, 1966).

J. Tinbergen definuje ekonomickú integráciu ako vytvorenie čo najlepších medzinárodných ekonomických štruktúr odstránením umelých prekážok a dosiahnutím optima operácií slobodného obchodu, ako aj zavedením všetkých žiaducich foriem unifikácie. Ekonomická integrácia je teda súčasťou širšieho problému ekonomickej optimálnej politiky, ktorého cieľom je maximalizácia blahobytu spoločnosti (Tinbergen, 1954).

Ekonomická integrácia je chápaná aj ako odstránenie tých prekážok medzinárodnej výmeny osôb, tovarov a kapitálu, ktoré presahujú národné predpisy, na čo je potrebné zjednotenie hospodárskej politiky (Sládek, 1967).

Medzinárodná ekonomická integrácia môže nadobúdať nasledujúce formy, resp. vývojové štádia (Balassa, 1966,):

1. Oblasť slobodného obchodu (OSO/ FTA), (nazývaná aj oblasť voľného obchodu,) je prvým stupňom medzinárodnej ekonomickej integrácie. Cieľavedome a na zmluvnej báze sa odstraňujú vzájomné clá a kvantitatívne obmedzenia obchodu, pričom si každá zúčastnená krajina ponecháva vlastnú colnú politiku voči nečlenom.

2. Colná únia (CÚ, Custom Union) spočíva popri odstránení diskriminácie pri pohybe tovarov v rámci únie, v uplatňovaní spoločného colného sadzobníka a ostatných obchodnopolitických nástrojov v rámci spoločnej obchodnej politiky voči nečlenom. CÚ podporuje tendenciu k vytváraniu obchodu (*trade creation*) súčasne s paralelnou tendenciou odvracania obchodu (*trade diversion*). Na jednej strane vedie k úplnému freetradizmu integrujúcich sa krajín, pričom stimuluje možnosť postupu aj do vyšších foriem integrácie, avšak na strane druhej vedie k väčšiemu protekcionizmu v obchode s jej nečlenmi (Kosír – Rosenberg, 2007).

3. Spoločný trh (ST, Common Market) predstavuje vyšší stupeň medzinárodnej ekonomickej integrácie. Slobodný pohyb tovarov je v ňom rozšírený o slobodné poskytovanie služieb, ale aj o slobodný pohyb kapitálu a osôb.³

4. Hospodárska únia (HÚ, Economic Union) dopĺňa ST v tom, že tu v určitej miere dochádza k harmonizácii hospodárskych politík členských štátov, čo vedie k odstráneniu diskriminácie vznikajúcej z dôvodu uplatňovania odlišných politík v rôznych krajinách. V súčasnosti je považovaná za najvyššiu formu medzinárodnej ekonomickej integrácie založenej na spoločnej resp. koordinovanej hospodárskej (aj menovej) politike medzi členmi.

5. Úplná hospodárska integrácia (Full Economic Integration) predpokladá zjednotenie menovej, fiškálnej, sociálnej a anticyklickej politiky a vyžaduje presun kompetencií na spoločné nadnárodné orgány, ktorých rozhodnutia sú pre členské štáty záväzné. Táto forma medzinárodnej ekonomickej integrácie je však často považovaná za dobudovanie HÚ ako za samostatné vývojové štádium.

Ekonomická integrácia je dlhodobým, výrazným a hlavne reálnym trendom v neustále sa významovo zvyšujúcom svetovom hospodárstve, ktorá má dôležité účinky na medzinárodný obchod, medzinárodnú politiku a ostatné druhy medzinárodných ekonomických vzťahov. Medzinárodná ekonomická integrácia je teda procesom postupného vzájomného prepájania, zblížovania a prispôsobovania jednotlivých národných ekonomík (v ich rámci jednotlivých podnikateľských subjektov) a ich ekonomických štruktúr. Je akýmsi fenomenálnym prejavom, ktorý pozostáva z procesu prehlbovania ich vzájomnej závislosti a postupnej transformácie národných ekonomických štruktúr na novú ekonomickú štruktúru vznikajúceho regionálneho hospodárskeho komplexu. (Šíbl – Šaková, 2002).⁴

1.2. Európska únia a jej rozširovanie

EÚ predstavuje v súčasnosti celosvetovo najúspešnejší integračný model. Nestala sa však historicky prvým integračným modelom. Už počas 19. storočia bola významným, ale zároveň aj jediným prejavom CÚ tzv. *Zollverein* (1834), kedy došlo bez toho, aby sa to

³ Pozn.: V rámci Európskych Spoločenstiev získal v záverečnej fáze jeho budovania pomenovanie *jednotný spoločný trh (Single market)*, po jeho dobudovaní sa už označuje pojmom *vnútorný trh EÚ (EU Internal Market)* (Kosír – Rosenberg, 2007).

⁴ Pozn.: Model globálnej ekonomickej integrácie na začiatku 21. storočia, podčiarkujúci úlohu medzinárodnej ekonomickej integrácie vo svetovom hospodárstve novej kvality, je zobrazený v prílohe č.1.

tak nazývalo k ekonomickej a neskôr aj politickej integrácií malých nemecky hovoriacich štátov pod silným vedením Pruska. S vytvorením CÚ a následne aj HÚ sa stretávame už v roku 1921 v rámci tzv. *Belgicko – luxemburskej „integrácie“*⁵. V roku 1948 sa sformovala nová kvalitatívne iná CÚ a od roku 1960 aj HÚ pod názvom Benelux (Chacholiades, 1990), ktorá zohrala významnú úlohu pri integrácií krajín v rámci Montánnej únie, ale aj Európskeho spoločenstva a Spoločenstva pre jadrovú energiu a výraznou mierou prispela k formovaniu samotnej EÚ.

Medzinárodná ekonomickej integrácia s jej najvýraznejším prejavom v období po druhej svetovej vojne významne ovplyvnila osudy viacerých štátov na európskom kontinente. Počas svojho vývoja sa v medzinárodnej hospodárskej praxi opierala o viaceré koncepcie. *Francúzska*, neskôr *francúzsko-nemecká koncepcia* integrácie sa vyvinula v hlavný prúd európskej integrácie a jej najväčším konkurentom sa stala *britská koncepcia*, ako paralelný prúd integrácie. Tretím, opozičným prúdom európskej integrácie sa stala *sovietska koncepcia* (Kosír – Rosenberg, 2007).

Francúzsko – nemecká koncepcia medzinárodnej ekonomickej integrácie, ktorej začiatky siahajú do roku 1950 a sú založené na projekte spoločného trhu pre uhlie a oceľ známeho pod názvom Schumanov plán, sa od sektorovej integrácie v podobe Montánnej únie (1952) prepracovala ku komplexnej integrácií v podobe Európskeho hospodárskeho spoločenstva (1958 - EHS, od r. 1967 len Európskeho spoločenstva – ES a od r. 1993 Európskej únie - EÚ) (Fiala - Pitrová, 2003).

Britská koncepcia medzinárodnej ekonomickej integrácie bola v porovnaní s francúzsko– nemeckou koncepciou menej ambicióznjšia, pretože za svoj konečný cieľ považovala vybudovanie oblasti slobodného obchodu. Veľkej Británii, ako lídrovi tejto koncepcie sa podarilo sformovať EFTA⁶ a to už dva roky po vzniku EHS. Hoci vývoj tejto koncepcie viedol v oblasti zahraničnoobchodnej politiky k napĺňaniu pôvodných zámerov Štokholmskej konvencie, paradoxne sa začali presadzovať odstredivé tendencie v prospech ambicióznjšieho hlavného prúdu integrácie (z EFTA vystúpil jej líder- Veľká Británie, ďalej Dánsko a Portugalsko (EFTA, 1987) a neskôr aj Fínsko, Rakúsko a Švédsko).

⁵ Pozn.: *Belgicko- luxemburská integrácia (Belux)*- integrácia Belgicka s malým a formálne nezávislým štátom – Luxemburskom.

⁶ Pozn.: Európske združenie slobodného obchodu (EFTA, European Free Trade Association), základom ktorého sa stal Štokholmský dohovor podpísaný 4. januára 1960 Veľkou Britániou a šiestimi európskymi krajinami (Dánsko, Nórsko, Švédsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Portugalsko). Členmi sa neskôr stali: Fínsko, Lichtenštajnsko a od roku 1970 aj Island (EFTA, 1987). V súčasnosti tvorí EFTU Švajčiarsko, Lichtenštajnsko, Nórsko a Island (The EFTA, 2009).

Sovietska koncepcia medzinárodnej ekonomickej integrácie, ktorej symbolom sa stala RVHP. Vplyvom úspechov EHS a EFTA v západnej Európe sa RVHP transformovala na základe prijatého Komplexného programu RVHP v roku 1971 na koncepciu „socialistickej ekonomickej integrácie“ (Kosír – Rosenberg, 2007). Na rozdiel od predchádzajúcich koncepcií však nikdy nebolo jej cieľom vybudovanie oblasti slobodného obchodu.

1.2.1. Európska únia

Inštitucionalizovaným prejavom vývoja hlavného prúdu európskej integrácie sa stala EÚ. Začiatky jej budovanie siahajú do roku 1950, kedy bol predstavený tzv. *Schumanov plán*⁷, prerokovaný vo Francúzsku a postupne v iných európskych krajinách, a ktorý vyústil 18. apríla 1951 až k podpísaniu *Parížskej zmluvy* a vzniku *Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ* (ESUO, Montánnej únie). S jej účinnosťou od 25. júla 1952 bol vytvorený na dobu 50 rokov spoločný trh šiestich štátov (Francúzska, Nemecka, Talianska a štátov Beneluxu) pre montánne výrobky – uhlia, ocele, koksu, železnej rudy a šrotu. Založenie ESUO je úspešným príkladom sektorovej integrácie, keďže jeho cieľom bolo vytvorenie rovnakých podmienok v prístupe ku montánnym výrobkom pre všetky členské krajiny pri čo najnižších cenách, odstránenie ciel a dovozných kontingentov a zrušenie obmedzení pre slobodný pohyb pracovných síl v rámci odvetvia, ako aj zavedenie spoločnej colnej tarify na dovoz týchto produktov z nečlenských krajín (Šíbl, 2005).

Postupom času začal hospodársky význam uhlia a ocele klesať, čím sa vytvorili predpoklady pre založenie novej sektorovej integrácie a to v oblasti atómovej energie. Pod vplyvom Beyenovho plánu (Weidenfeld, 1997) o založení hospodárskeho spoločenstva boli na rímskej konferencii 25. marca 1957 podpísané dve rímske zmluvy o založení (Kosír – Rosenberg, 2007) :

- *Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS)*, ako pokus o vytvorenie úplnej ekonomickej integrácie

⁷ Pozn.: Schumanov plán – pomenovaný podľa francúzskeho ministra zahraničných vecí Roberta Schumana (jeho skutočným autorom bol Jean Monnet). Projekt, založený na vytvorení spoločného trhu pre uhlie a oceľ (Fiala - Pitrová, 2003).

- *Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (EURATOM)*, teda uplatnenie sektorovej integrácie

Pojem *Európske spoločenstvá (ES)* v sebe zahŕňa od rímskej konferencie tri samostatné subjekty - ESUO, EHS a EURATOM. *Zlučovacou zmluvou* z 8. apríla 1965 (s účinnosťou od 1. júla 1967) však došlo k zlúčeniu ich orgánov a vzniku jednej sústavy orgánov ES (Merger Treaty, 2005). Prvé vývojové štádium medzinárodnej ekonomickej integrácie, oblasť slobodného obchodu, EHS vynechalo. Pristúpilo priamo k budovaniu colnej únie a za cieľ si stanovilo odstrániť clá a netarifné prekážky medzinárodného obchodu, ako aj zaviesť spoločný colný sadzobník EHS do roku 1970. EHS sa tento cieľ podarilo splniť s poldruharočným predstihom. *Colná únia EHS* bola vybudovaná 1. júla 1968 a v tom istom roku bol zavedený aj Spoločný colný sadzobník⁸ (Kosír – Rosenberg, 2007).

Po rokoch stagnácie došlo v polovici 80. rokov k obnoveniu integračnej aktivity EHS a v júni 1985 k zavedeniu tzv. *Bielej knihy o dobudovaní vnútorného trhu* o odstránení približne 300 druhov necolných bariér medzi členskými krajinami EHS, pričom šlo o bariéry fyzické, technické a fiškálne. Biela kniha sa stala základom pre vypracovanie a následné prijatie *Jednotného európskeho aktu* a to 17. februára 1986, s platnosťou od roku 1987 (Šíbl, 2005). Jeho základom bolo vybudovanie jednotného spoločného trhu v rámci Európy a zavedenie štyroch základných slobôd do konca roku 1992 – voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a pracovných síl.

Ako vyplýva aj z vyššie uvedeného textu v 80. a 90. rokoch minulého storočia začali práce na projekte prehĺbenia európskej integrácie, ako aj zadefinovanie rozšírenej spolupráce v iných oblastiach. Výsledkom snáh o postupný prechod k hospodárskej a v jej rámci aj menovej únii bolo prijatie Maastrichtskej zmluvy.⁹ Maastrichtskou zmluvou bolo Európske hospodárske spoločenstvo premenované na *Európske spoločenstvo*. Na základe tejto zmluvy a to bez toho, aby Európske spoločenstvá zanikli alebo nejakým spôsobom bola obmedzená ich právomoc alebo ich funkcie, vznikla nová štruktúra – *Európska únia (EÚ)*. Maastrichtská zmluva taktiež zaviedla tzv. *trojpilierovú štruktúru EÚ* (Vetrák, 2008):

⁸ Pozn.: *Spoločný colný sadzobník* (Common External Tariff – CET) založený na základe priemeru príslušných sadziieb z národných colných sadzobníkov Francúzska, Nemecka, Talianska a CET Beneluxu. Známý v Európskej únii pod označením TARIC (Kosír – Rosenberg, 2007).

⁹ Pozn.: Maastrichtská zmluva (Zmluva o Európskej únii, podpísaná v roku 1992 v holandskom Maastrichte), ktorá po zdĺhavom ratifikačnom procese vstúpila do platnosti 1.11. 1993 (Baláž, 2005).

- **prvý pilier** – Európske spoločenstvá (ESUO, ES , EURATOM), v súčasnosti len (ES, EURATOM)
- **druhý pilier** – Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika
- **tretí pilier** – Policajná a justičná spolupráca v trestných veciach

Na záver medzivládnej konferencie v Amsterdame bola 2. októbra podpísaná *Amsterdamská zmluva*, ktorá do platnosti vstúpila 1. mája 1999, avšak nepriniesla také zásadné zmeny ako Maastrichtská zmluva. Reformu inštitúcie v súvislosti s blížiacim sa rozšírením EÚ o nové krajiny strednej a východnej Európy priniesla až *Zmluva z Nice*, podpísaná 26. februára 2001 s účinnosťou od 1. februára 2003 (Zmluvy, 2008). Neúspech ratifikácie *Zmluvy o Ústave pre Európu* podpísanej 29. októbra 2004 a prijatej vedúcimi predstaviteľmi štátov a vlád členských krajín, viedol k vypracovaniu tzv. reformnej zmluvy s pomenovaním *Lisabonská zmluva*¹⁰. Jej obsahom je rozsiahla inštitucionálna reforma, ktorá poskytuje Európskemu parlamentu viac právomoci formovať Európu, ale zároveň zvyšuje jeho zodpovednosť vo vzťahu k občanom, jednotlivým národným parlamentom a samotnej EÚ. Hlavným cieľom tejto zmluvy je vytvoriť viac demokratickejšiu EÚ s plnením očakávaní obyvateľov členských štátov vo vzťahu k zodpovednosti, transparentnosti, otvorenosti a participácie, ako aj posilniť jej schopnosť vysporiadať sa so súčasnými globálnymi výzvami ako sú bezpečnosť, trvalo udržateľný rozvoj, či zmeny podnebia (Vetrák, 2008). Nadobudnutím platnosti tejto zmluvy v termíne 1. decembra 2009 EÚ zároveň získala vlastnú právnu subjektivitu.

1.2.2. Rozširovanie Európskej únie

Ambicióznejšia francúzsko – nemecká koncepcia integrácie a jej inštitucionalizované vyjadrenie v podobe Európskej únie zaznamenala už v prvom období jej fungovania dostredivé tendencie na úkor konkurenčného paralelného prúdu medzinárodnej ekonomickej integrácie. Samotný líder Veľká Británia spolu s Dánskom podali hneď po roku od založenia EFTA prihlášku do EHS, jej výsledkom však bolo odmietavé stanovisko Francúzska a prerušenie rokovaní o vstupe Veľkej Británie do EHS. Keďže vytvorenie oblasti slobodného obchodu nebolo pre krajiny s najväčšími hospodárskymi predpokladmi postačujúce, prejavili po druhýkrát záujem zapojiť sa do

¹⁰ Pozn.: *Lisabonská zmluva*- podpísaná 13. decembra 2007, predstavuje veľkú novelu primárneho práva EÚ, nie je teda ucelenou novou zmluvou, prevzala väčšinu ustanovení Zmluvy o Ústave pre EÚ (Vetrák, 2008).

vyššieho štádia medzinárodnej ekonomickej integrácie, čo im bolo po splnení všetkých požiadaviek EHS aj umožnené (Kosír – Rosenberg, 2007). Začala sa tak prvá vlna rozšíreniam, doplnená v priebehu vývoja EHS/EÚ ďalšími piatimi vlnami, ktoré zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tab. č. 1: Vlny rozšírenia EHS/ EÚ

Zakladajúci členovia (1951/1958)	Rozšírenie na sever (1973)	Rozšírenie na juh (1981)	Rozšírenie na východ (2004)
	Dánsko	Grécko	Cyprus
Belgicko	Írsko		Česká republika
Francúzsko	Veľká Británia		Estónsko
Holandsko			Litva
Luxembursko			Lotyšsko
Nemecko			Maďarsko
Taliansko			Malta
			Poľsko
			Slovensko
			Slovinsko
	(1995)	(1986)	(2007)
	Fínsko	Portugalsko	Bulharsko
	Rakúsko	Španielsko	Rumunsko
	Švédsko		

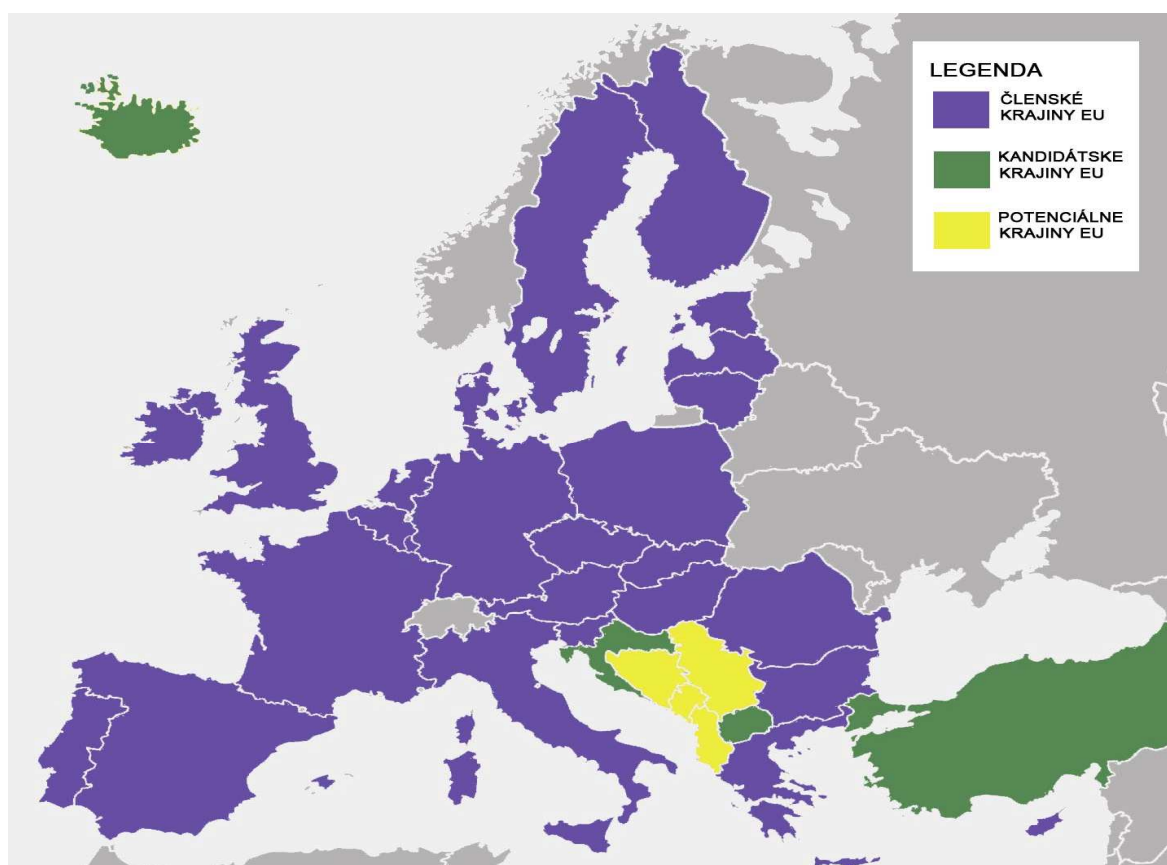
Zdroj: BÁRÁŇOVÁ – ČIDEROVÁ, D. 2008. *Rozširovanie ES/EÚ*. In: BALÁŽ, P. – BÁRÁŇOVÁ – ČIDEROVÁ, D. – KITTOVÁ, Z. – KOSÍR, I. – LIBERČAN, A – MATTOŠ B. – SILNÁ, Z. – VETRÁK, M. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 454 s. ISBN 978- 80- 225-2657-9.

Hlavný prúd európskej integrácie v podobe jeho zakladajúcich členov (EHS 6), ale aj po prvej vlne rozšírenia (EHS 9) považujeme za homogénny, pretože išlo o integráciu krajín na viac – menej rovnakom stupni hospodárskeho vývoja. Prijatím Grécka (Helénskej republiky) v roku 1981, teda druhou vlnou rozšírenia sa hlavný prúd európskej integrácie definitívne heterogenizoval. Rozšírenie EÚ na východ v roku 2004 nielen že znamenalo rozšírenie o doposiaľ najväčší počet členov, ale začlenením týchto krajín sa podčiarkla ešte väčšia heterogenita doteraz najúspešnejšieho integračného zoskupenia.

Vplyvom heterogenizácie procesu medzinárodnej ekonomickej integrácie sa tento proces stal výsledkom troch paralelných, čiastkových a navzájom sa prekrývajúcich procesov (Báráňová – Čiderová, 2008):

1. **prehlbovanie integrácie - deepening** v určitej už harmonizovanej oblasti (transformácia stanovených cieľov do praktickej, realizačnej podoby)
2. **rozširovaní integrácie - widening** do iných, nových doposiaľ neharmonizovaných oblastí
3. **rozširovaní členskej základne (enlargement)** o nové štáty – teritoriálne rozširovanie.

Obr. č. 1: Mapa európskych krajín v nadväznosti na EÚ

Zdroj: Vlastné autorské spracovanie

Proces rozširovania EÚ sa posledným rozšírením v roku 2007 neukončil, ba naopak, EÚ je pripravená na jej budúce rozšírenie. Prístupové rokovania boli oficiálne otvorené s Chorvátskom a Tureckom. Síce štatút kandidátskej krajiny získalo v roku 2005 aj Macedónsko, prístupové rokovania s touto krajinou zatiaľ neboli otvorené. Perspektívu budúceho členstva v EÚ majú aj krajiny západného Balkánu (Srbsko, Bosna a Hercegovina, Čierna hora, Albánsko), ktoré sú často označované výrazom „potenciálne kandidátske krajiny“ (Krajiny, 2008). Dôsledky dosahu finančnej krízy na ekonomiku

Islandu podstatne zvýšili záujem aj tohto ostrovného štátu o vstup do EÚ. Oficiálna prihláška o členstvo v EÚ bola prijatá ministrami zahraničných vecí členských štátov 27. júla 2009. Formálny začiatok prístupových rokovaní EÚ s Islandom bol odhadovaný na marec tohto roku (Berlín, 2009). Island sa tak stal najnovším, ale zároveň vážnym kandidátom na ceste k rýchlemu vstupu do EÚ.

1.3. Vývoj hospodárstva a zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu

Hospodárstvo Islandu, ktoré sa v dvadsiatom storočí prebojovalo do pozície renomovaných svetových ekonomík, sa vyvíjalo v niekoľkých etapách.

1.3.1. Objavenie Islandu a založenie althingov

Island, tajomný ostrov stratený v Atlantickom oceáne a umiestnený pod polárnym kruhom, bol dlhé obdobia jedným z posledných veľkých svetových ostrovov bez akéhokoľvek náznaku ľudskej civilizácie. Osídľovania Islandu sa začalo datovať rokom 874, kedy nastalo osídlenie juhozápadnej časti ostrova nórsnym vikingom I. Arnarsonom, ktorý sa usadil v okolí dnes hlavného mesta Reykjavík a začal na tomto mieste hospodáriť (Arnarson, 2009). Postupom času začali prichádzať na ostrov prisťahovalci predovšetkým z Nórska a britských ostrovov, ale aj Švédska a Dánska.

Už druhá generácia prvých osadníkov Islandu vyjadrila potrebu vniesť do ich vzájomného spolunažívania určitý poriadok. Podľa nórskeho vzoru vytvorili Islandčania systém lokálnych snemov „*Thingy*“¹¹. Na celom ostrove bolo stanovených dvanásť miestnych snemov a ich kmeňových náčelníkov. Väčšie a dôležitejšie národné snemy, „*Althingy*“¹², boli založené okolo roku 930. Kmeňoví náčelníci nazývaní „*Godi*“ mali okrem svetskej moci, povinnosť usporadúvať miestne snemy, menovať sudcov a na zasadnutí Althingu, ktoré sa konali raz do roka, reprezentovať zákonodarnú moc. Inštitúcia zastrešujúca týchto kmeňových náčelníkov sa nazývala „*Godord*“. Pred zasadnutím Althingov sa konali „tzv. jarné snemy“, na ktorých sa prerokovávali vnútorné záležitosti ostrova, výber rôznych poplatkov, ale aj podmienky výmenného obchodu.

¹¹ Pozn.: *Thingy* - verejné zhromaždenia slobodných osadníkov, ktorí mali právo hlasovať a určovať zákony platné v danej krajine (Kadečková, 2001).

¹² Pozn.: *Althingy*- snemy so zákonodarnou a súdnou mocou, odohrávajúce sa pod holým nebom. Tento národný snem možno považovať za najstarší európsky parlament. (Establishment of Althingi, 2006)

Napriek jeho obmedzenej funkcii po ovládnutí Islandu Nórmami a Dánmi zotrúva a zasadá Althing pod holým nebom až do roku 1800, keď sa parlament s'ahuje do Reykjavíku. (Kadečková, 2001)

1.3.2. Island ako súčasť Nórska, rozvoj rybárstva

Počas 11. a 12. storočia bola centralizácia moci v rámci Spoločenstva Islandu prerozdelená, kedy pôvodnú nezávislosť miestnych roľníkov a kmeňových náčelníkov vystriedala rastúca moc a postupná nadvláda niekoľko mocensky silných islandských rodín a ich vodcov. Nezávislosť Islandu trvá až do roku 1262, keď sa Island dostáva pod nadvládu Nórska. Ako prvý kráľ celého Islandu je v nasledujúcom roku vymenovaný Magnus Hakonarson (Iceland, 2006a).

Island sa stal akousi provinciou nórskej koruny a jedinou povinnosťou dovtedy slobodných Island'anov bolo prisahať kráľovi vernosť, teda prijať ho za panovníka a odvádzať mu dane. Kráľ sa naopak zaviazal zachovávať na Islande mier a zohľadňovať dovtedy vytvorené islandské zákony. Rok 1363, kedy sa konala v Kodani svadba nórskeho kráľa s mladou nepnoletou dcérou dánskeho kráľa, mal dosah na všetky severské krajiny. Práve v tomto roku náhodné dynastické usporiadanie viedlo k spojeniu Dánska a Nórska pod jedným panovníkom, ktoré trvalo až do roku 1814. V roku 1382 Island'ania prisahali vernosť dánskemu kráľovi a od tej doby až po koniec prvej svetovej vojny vládnu Islandu dánski monarchovia (Kadečková, 2001). V rámci tohto obdobia bola vytvorená aj *Únia severských krajín*¹³, ktorá združovala Nórsko, Dánsko, Island a neskôr aj Švédsko.

Hlavným zdrojom obživy Island'anov bolo až do 19. storočia poľnohospodárstvo. Rybolovu sa pôvodne venovali len poľnohospodári v prímorských oblastiach a považovali ho za ich vedľajšiu činnosť na prílepšenie si živobytia. V 13. storočí začínajú vznikať v blízkosti poľnohospodárskych oblastí rybárske centrá, kde sa ryby taktiež spracovávali a začali sa aj sušiť. Dôležitým predpokladom produkcie rýb bol neustále stúpajúci dopyt po rybách v súvislosti s prísnyim dozorom cirkvi na dodržiavanie pôstu. Popri rybách sa zvýšil dopyt aj po masle, s ktorým sa sušené ryby konzumovali a súčasne s lodénom sa stalo maslo druhým islandským platidlom. V súlade s presadzovaním cirkevných predpisov

¹³ Pozn.: *Únia severských krajín* - nazývaná aj Kalmárskou úniou, podľa miesta jej založenia (švédskeho mesta Kalmar). Hoci dánsky monarchovia plánovali spoločnú ríšu na večné časy, nemala kalmarská únia dlhodobé trvanie. Postihli ju rôzne politické krízy a časté výmeny panovníkov. S dánskou hegemoniou neboli spokojní predovšetkým Švédi, ktorým sa podarilo niekoľkokrát dosadiť na trón vlastného panovníka, až sa v roku 1523 z únie definitívne vymanili (Kalmar Union, 2009)

v každodennom živote sa postupom času stali sušené ryby neustále žiadanejším tovarom v celej Európe. Islandčania dovtedy vymieňali dovážaný tovar z Nórska za vlnené tkaniny, lodén a kožu. Avšak od roku 1340 boli medzi exportované položky zaradené aj sušené ryby a neskôr aj rybí tuk a tran (rybí olej), ktorý sa v Európe používal na osvetľovanie mestských ulíc (Kadečková, 2001).

Monopol na obchod s Islandom mal od roku 1350 nórsky Bergen. Nórsky kráľ sa podľa starej zmluvy zaviazal posielat' na Island ročne šesť lodí, ktoré predstavovali vo vzťahu k potrebám Islandu a jeho možnostiam vývozu nedostatočnú kapacitu, teda výrazne obmedzovali jeho exportné aktivity. Zároveň si kráľ vysvetľoval túto povinnosť ako jeho súkromné právo a na lodiach si zaistoval miesto pre tovar, ktorý mu Islandčania odvádzali ako dane a ďalšie poplatky. Podľa rôznych prameňov sa Islandčania pokúsili najmenej trikrát, avšak neúspešne prelomiť bergenský monopol. Koncom roku 1375 tvorili sušené ryby hlavnú časť islandského exportu (Kadečková, 2001). Rozvoj exportu však nezabezpečoval rozvoj ďalších nových hospodárskych odvetví. Islandské prístavy sa stali konečnou stanicou obchodného reťazca a fungovali ako trh pre stovky sedliakov – samozásobiteľov z najbližšieho okolia, ktorí mali na tomto trhu možnosť vymeniť svoje ryby za iný dostupný tovar.

V 14. storočí a po neúspechu aj začiatkom 15. storočia sa začali k Islandu plaviť anglickí kupci, vytlačení Nemcami z nórskeho Bergenu. Tí od Islandčanov vykupovali ryby, čím sa islandský export niekoľko-krát znásobil a nebol už tak ťažkopádny. Angličania sa vyznačovali lepšou námornou technikou s podstatne vyvinutejším systémom lodstva. V porovnaní s bergenskými kupcami ponúkali Islandčanom vyššie ceny za ich výrobky, ale privádzali na ostrov predovšetkým taký sortiment tovarov, o ktorých Islandčania dovtedy ani nesnívali. Najdôležitejšími vývoznými položkami Islandu aj v tomto období ostali sušené ryby, rybí tuk a lodén, kým dovoz tvorili predovšetkým farebné anglické látky, múka, slad, pivo, víno, soľ, med, strieborné gombíky, produkty z ľanu, klince, sklo a pod. Angličania dokonca vyrábali pre islandský trh zvláštny typ látky nazývanej „Iselande“ alebo „Yselonde“, ktorú vymieňali v pomere päť sušených tresiek za jeden yard tejto látky (Kadečková, 2001).

Po Angličanoch sa na Island začali plaviť aj Nemci, ktorí boli ako obchodníci podstatne aktívnejší a objem ich dovozu na Island neustále rástol. Dovážali na ostrov nové druhy tovaru, bohužiaľ medzi nimi aj alkohol. Islandčania boli viac naklonení k obchodu s Nemcami, pretože tí od nich vykupovali poľnohospodárske produkty, lodén, ovčie a hovädzie mäso, ovčiu kožušinu, vzácne islandské sokoly, či pletené odevy. Na rozdiel od

Angličanov sa Nemci nepúšťali do rybolovu sami, ale podporovali islandských rybárov, starali sa im o člny a ich náradie, ba dokonca budovali v prístavoch aj sklady. Až v 30. rokoch 16. storočia boli Angličania vytlačení z ich základní a obchod postupne prešiel do rúk hamburských a brémskych kupcov, ktorí vyvážali sušené ryby priamo do Európy a zrušili tak existujúce monopoly. V roku 1547 udelil dánsky kráľ desať – ročné privilégium na obchod s Islandom mestskej rade Kodaň a začala sa tak nová éra sporov o obchod na Islande, avšak tento- krát medzi Nemcami a Dánmi (Júlíusson, 2007).

1.3.3. Island dánskou kolóniou

Z tvrdej konkurencie a boja o ovládnutie obchodu sa zrodil merkantilizmus a s ním aj snaha jednotlivých štátov zaobstarať si monopol na obchodovanie s niektorou časťou sveta. Dánsky kráľ sa od samotného začiatku snažil zabezpečiť si monopol na obchod s kožušinami v severnom Nórsku a s rybami z Islandu. V praxi fungoval monopol na Islande už od konca 16. storočia. Kráľ predával obchodníkom licencie na obchod v jednotlivých už zabehnutých miestach a Islandčania mohli obchodovať len s týmito držiteľmi licencie. V roku 1602 bol monopol uzákonený a výhradné právo na obchod so všetkými islandskými prístavmi bol pridelený za určitý poplatok trom dánskym mestám, Kodani, Helsingöru a Malmö (Júlíusson, 2007).

V roku 1620 vytvorilo tridsaťšesť prevažne kodanských kupcov efektívnejšiu organizáciu obchodu a založili *Islandskú spoločnosť*, ktorá si zabezpečila právo na obchod s Islandom ako celkom a pôsobila úspešne až do švédsko- dánskej vojny v rokoch 1657 – 1660, počas ktorej už nebolo možné udržiavať s ostrovom pravidelné spojenie. Po tejto vojne zostal monopol po celú jeho dobu trvania privilégiom Kodane. Obchod s Islandom priniesol Dánsku vytvorenie nezanedbateľného zisku štátnej pokladnice a prispel k rozmachu dánskej obchodnej flotily pri jej plavbách do Indie (v podobe Východoindickej spoločnosti) i do Karibského more (v podobe Západoidickej spoločnosti) (Kadečková, 2001).

Postupným využívaním nových bohatých lovísk rýb pri severnej Amerike a zrušením pôstov v protestantských krajinách, výrazne poklesol aj dopyt po rybách na európskych trhoch. Klesla aj ich cena v pomere k cene obilia. Kráľ na tieto udalosti reagoval zavedením pevných sadzieb na všetok najčastejšie dovážaný a vyvážaný tovar. Po roku 1662 síce Dánsko pristúpilo k zefektívneniu obchodu, pre Island to však znamenalo

jedno z najhorších období jeho vývoja. Ostrov bol rozdelený na dvadsaťjeden oblastí a obchodné licencie boli vypísané vždy na dva prístavy spoločne: v jednom so zameraním prevažne na export rýb a druhom na import mäsa a vlneného tovaru. Kupci, ktorí zarábali na vývoze rýb boli donútení obchodovať s malo lukratívnym ovčím mäsom, pletenými rukavicami a pančuchami (Kadečková, 2001). Islandčanom sa nepodarilo zmeniť tieto striktné pravidlá monopolu, teda prísny zákaz obchodovania s obchodníkmi, ktorí neboli držiteľmi danej licencie. Obchod bol často neefektívny aj z dôvodu dlhých ciest k pridelenému kupcovi.

Počas dánskeho monopolu klesla cena rýb o 30 – 40 % oproti predchádzajúcemu obdobiu, kým cena obilia vzrástla o 30 – 40 % a ostatného dovážaného tovaru až o polovicu. Islandčania sa museli uspokojiť s takto zhoršenými podmienkami oproti obdobiu konkurencie Angličanov na ostrove. Dáni na rozdiel od Angličanov dovážali oveľa horší tovar a ponúkali menší výber. Niekedy dokonca priviezli veľké množstva alkoholu a tabaku na úkor základných komodít. Kráľ si ďalej zabezpečoval monopol na vývoz drahého islandského tovaru (napr. sokolov) a na všetok lov veľrýb vo vodách v okolí Islandu, pričom výnos z tohto vývozu sa na ostrov späť nedostával. Štát ani dánski kupci nemali záujem na ostrove budovať cesty či stále obchodné centrá, ktoré by hospodárstvo oživilo. Bohatí Islandčania sa naďalej venovali aj napriek zhoršujúcim sa podmienkam len poľnohospodárstvu, pričom rybolov neustále považovali za vedľajšie, doplnkové odvetvie, v ktorom pre nich pracovali ich nájomcovia (Kadečková, 2001).

1.3.4. Liberalizácia obchodu, boj za nezávislosť a vyhlásenie republiky

K reorganizácii obchodu a štátnej správy na Islande pristúpili dánske orgány až z dôvodu erupcie jednej z islandských sopiek a nasledujúceho hladomoru. Výmenou dovtedy konzervatívnej dánskej vlády v roku 1784 sa noví ministri priklonili k reformám. Prvým aktom bolo zrušenie obchodného monopolu, avšak zavadením nových predpisov ešte nemôžeme hovoriť o úplnej liberalizácii obchodu. Realizácia rybolovu na Islande bola umožnená všetkým kráľovým poddaným, teda okrem Dánov aj Nórom a Islandčanom, ale len dánski obchodníci sa mohli plaviť do prístavov mimo dánsku ríšu. Okrem Reykjavíku bolo založených na Islande ďalších päť miest s právom na obchod a výhradným sústredením sa na všetok vývoz a dovoz. Trh pre islandské tovary v Dánsku ostával naďalej veľmi malý a ponuka dánskeho tovaru podradná, čo vyústilo do islandských

protestov, kedy sa islandskí úradníci po prvý- krát postavili proti dánskej obchodnej politike. Nepokoje medzi oboma národmi vyústili až do zvrhnutia dánskej vlády. Islandská administratíva umožnila následne Angličanom voľný obchod na ostrove, ktorí bol z hľadiska prísunu potravín pre Island'anov nesmierne dôležitý (Kadečková, 2001).

Rokom 1830 sa na Islande začína boj za nezávislosť a oslobodenie Islandu spod dánskej nadvlády. Keďže Dáni neboli pripravení Island stratiť, umožnili mu ešte obnovenie starobylého Althingu. Postupným presadzovaním obchodného liberalizmu podľa anglického vzoru v celej Európe sa aj pomocou naliehania Althingu podarilo prinútiť dánsky parlament a zrušiť zvyšok dánskeho monopolu už v roku 1855 (Iceland, 2006b). Do popredia sa však dostal hlavný problém a to nedostatok kapitálu k vlastnému podnikaniu Island'anov.

Prijatím *Zákona o ustanovení a postavenia Islandu v ríši* sa stal Island neoddeliteľnou súčasťou dánskej ríše so zvláštnymi právami, ktoré zahŕňali autonómiu v oblasti súdnictva, školstva, zdravotníctva, cirkevných záležitostí, výstavby, komunikácií, pošty, hospodárstva a financií. Založením islandskej banky v roku 1904 s dánskym kapitálom vo forme akcií, získala krajina investičný kapitál a do obehu sa dostali peniaze. Od spomínaného roku sa datuje aj začiatok fungovania domácej vlády, ktorá trvala až do vyhlásenia islandskej nezávislosti. Začala sa výstavba ciest, mostov, prístavov v rôznych častiach ostrova, začal fungovať vnútrozemský telefón a telegrafické spojenie, ktorým Island získal spojenie so zahraničím. V roku 1918 bol prezentovaný návrh úplnej nezávislosti Islandu, ktorý po jeho prijatí dánskym a islandským parlamentom a odsúhlasením v plebiscite, ešte v tom istom roku vstúpil do platnosti (Kadečková, 2001).

Vyhlásením autonómie boli obchodné spojenia medzi Dánskom a Islandom prerušené, čo donútilo Island'anov obchodovať s Britmi a Američanmi priamo, čím získali potrebné skúsenosti a prax v zahraničnom obchode a podarilo sa im oslobodiť od Dánov aj hospodársky. Island sa teda po dlhých rokoch stal suverénnym štátom. Dánska vláda zároveň vyplatila Island'anom jednorázovo dva milióny korún (Kadečková, 2001) určených k podpore ich kultúrnej spolupráce a islandských výskumov na poli vedy.

Zmluva o únii s Dánskom bola vypovedateľná v roku 1944, čo Island v krátkom čase využil a na zasadnutí Althingu 17. júna 1944 bola jeho predsedom vyhlásená Ústava republiky a v tajnej voľbe poslancov bol zvolený aj prvý islandský prezident. V roku 1949 islandská vláda prijala návrh ich účasti v obrannom spoločenstve NATO (Iceland, 2006b).

1.3.5. Spory o územia rybolovu a rozvoj obchodu s rybami v 20. storočí

Angličania začali s rybolovom vo vodách Islandu koncom 19. storočia a v tejto činnosti pokračovali až do roku 1976. Každým rokom pribúdali desiatky anglických lodí loviacich vo vodách v okolí Islandu. Neskôr priplávali k Islandu aj rybári z iných krajín, hlavne francúzski, faerskí, nórski, ale aj nemeckí, holandskí a belgickí rybári. Už v období zasadania samotných Althingov sa na zhromaždení vyskytla požiadavka zákazu rybolovu zahraničným rybárskym lodiam a otvorenia pobrežných vôd len pre domáce rybárske lode. V roku 1901 uzatvorili Islandania s Britmi *dohodu o rešpektovaní medzinárodných zákonov o trojmíľovom pásme teritoriálnych vôd*, ktorá však bola z britskej strany často porušovaná (Kadečková, 2001).

Ryby vylovené islandskými rybármi boli určené predovšetkým na vývoz. Hlavným vývozným artiklom aj v tomto období ostávajú kvalitné nasolené sušené tresky, ktoré smerovali až do 30. rokov predovšetkým do Španielska, v menšej miere do Portugalska, severného Talianska a do Afriky. Kým v predchádzajúcich obdobiach sa predaj sušených rýb na Islande uskutočňoval predovšetkým prostredníctvom dánskych obchodníkov, po zavedení telegrafu došlo k podstatnému zvýšeniu priameho obchodu Islandanov. Zároveň sa stal novým rybárskym odvetvím lov sled'ov. Obdobie najrýchlejšieho rozvoja rybárstva predstavovali 60. roky 20. storočia. Začiatkom druhej polovice 20. storočia získali rybári novú techniku, čím znásobili svoje úlovky predovšetkým počas tzv. *sled'ovej horúčky*.¹⁴ Po sled'ovom boome sa Islandania opäť sústredili hlavne na lov tresiek a v malých množstvách začali loviť a vyvážať aj vzácnejšie druhy rýb a krevety (Kadečková, 2001).

V povojnovom období, po zakúpení nových rybárskych a námorných lodí, ako aj vplyvom nepriaznivého faktu, že väčšina tresiek bola z islandských vôd v danom období odvázaná cudzími rybárskymi loďami, začali Islandania rozširovať svoje pásmo výsostných vôd. Ich rozhodnutie podporovala aj skutočnosť vypršania päťdesiatročnej vyššie spomínanej dohody medzi Veľkou Britániou a Islandom. A keďže medzinárodne právo v tomto bode neupravoval žiaden zákon, využili Islandania po vojne znenie práva USA na užívanie bohatstva mora občanmi štátu, ktorého interpretácia sa nedotýkala hĺbky a ani dĺžky nárokovaného pásma v okolí pobrežia. V nasledujúcom období v rokoch 1950

¹⁴ Pozn.: *Sled'ová horúčka* sa odohrávala v rokoch 1960 – 1966, kedy sa slede dovtedy žijúce v nórske vodách každým rokom v obrovských množstvách začali premiestňovať k severnému a východnému pobrežiu Islandu, kde sa stali zdrojom intenzívneho islandského rybolovu, až do roku ich úplného vymiznutia z islandských vôd (Kadečková, 2001).

– 1952 rozšíril Island podľa vzoru Nórska pásma svojich výsostných vôd na štyri námorné míle a v roku 1958 až na dvanásť námorných míľ, ktoré boli podľa komisie OSN stanovené ako maximálne hranice. Tento fakt zasiahol predovšetkým Britov, ktorí v islandských vodách lovili už dlhé roky. Briti následne na prvé islandské rozšírenie odpovedali zákazom pristávania islandských lodí v anglických prístavoch, ktoré boli hlavným odbytom Islandčanov pre ich čerstvé úlovky. Z toho dôvodu bol Island nútený veľmi rýchlo preorientovať svoj export na mrazené ryby a filé, ktorých vývoz začal realizovať na trhy USA, Sovietskeho zväzu a iných juhovýchodných krajín, čím si zabezpečoval opätovný odbyt svojej produkcie. Briti tento zákaz síce po štyroch rokoch zrušili, avšak na druhé islandské rozšírenie reagovali tým, že pokračovali v love rýb vo vnútri islandského dvanásťmíľového pásma pod ochranou vojenských lodí. Táto tzv. *prvá vojna s treskami* skončila po viac ako dvoch rokoch a to podpísaním dohody, podľa ktorej získali Briti určité práva na rybolov v spornom pásme na obmedzené obdobie. K predĺženiu platnosti ich práv však Islandčania zabránili svojim hlasom v OSN. V 80. rokoch sa otázka teritoriálnych vôd diskutovala na medzinárodnej úrovni s novým dôrazom, čo Islandčania využili a svoje pásma v roku 1972 jednostranne rozšírili na päťdesiat míľ. Briti sa zachovali rovnako ako počas druhého islandského rozšírenia a vojna s treskami v poradí už druhá sa znovu obnovila. Dokonca v roku 1975 podobne ako niektoré iné prímorské štáty, rozšírili Islandčania svoje pásma výsostných vôd až na dvesto míľ (začiatok tretej vojny s treskami). Na túto skutočnosť zareagovali Briti, Nemci a Belgičania vytvorením vzájomnej dohody voči Islandu. Veľká Británia prerušila s Islandom v roku 1976 ich diplomatické styky a vyjednávanie prevzala nórska vláda. Podpísaním dohody bolo Britom umožnené realizovať v islandských vodách rybolov počas šiestich mesiacov v pásme dvesto námorných míľ. Koncom roku 1976 opustila posledná anglická loď islandské výsostné pásma (Cod, 2008).

Islandčanom sa víťazstvom v tzv. vojne s treskami podarilo vyrovnáť konkurencii z iných rybárskych štátov. Avšak vydaním „čiernej správy“ Inštitútu pre výskum mora o ohrozených rybích druhov okolo ostrova a stanovení kvót na lov tresiek, sa Islandčania pokúsili preniknúť aj na iné, polárne loviská a v roku 1993 začali loviť v Barentsovom mori. O toto pásma sa však delia s Nórmami a inými štátmi, čoho výsledkom sú aj ich časté spory (Kadečková, 2001).

1.3.6. Island ako členský štát Európskej hospodárskej oblasti

S nárastom významu medzinárodnej ekonomickej integrácie po druhej svetovej vojne a vplyvom zapájania európskych krajín do integračných zoskupení, sa 30. marca 1970 stal Island členom EFTA – britskej koncepcie európskej integrácie (EFTA, 2005). Aj napriek výrazne sa prejavujúcim odstredivým tendenciám v prospech hlavného prúdu európskej integrácie, ostal Island aj naďalej právoplatným členom EFTA.

Vzniku Európskej hospodárskej oblasti (EEA) predchádzala etapa pridruženia krajín EFTA k ES, ktorej výsledkom bolo v rámci posilnenej spolupráce ES a EFTA vybudovať do roku 1977 oblasť slobodného obchodu s priemyselnými výrobkami. Išlo pritom o integráciu v prvom vývojovom štádiu medzinárodnej ekonomickej integrácia (EFTA, 1987).

Druhá etapa, spočívajúca v integrácií EHS a EFTA, vytvorila na základe luxemburského summitu v roku 1984 systematickejšiu spoluprácu medzi oboma integračnými zoskupeniami (Yearbook, 1989), pričom sa sústredila predovšetkým na odstránenie technických prekážok obchodu. Po realizácii multilaterálneho dohovoru o zavedení *jednotného administratívneho dokumentu*, cieľom ktorého bolo zjednodušenie dokumentácie v oblasti zahraničného obchodu a nahradenie jednotlivých národných dokumentov (EFTA, 1987) a zavedení *spoločnej tranzitnej procedúry* (s ich účinnosťou od 1. januára 1988), si EFTA zaumienila ešte viac zintenzívniť vzájomnú spoluprácu s ES (Kosír – Rosenberg, 2007).

Obe integračné zoskupenia pritom ešte viac spájali ich spoločný boj proti protekcionizmu, ako aj ich vzájomná kooperácia pri dokončovaní inštitucionalizácie multilaterálneho obchodného systému na pôde GATT s možnosťou využívania väčších výhod slobodného obchodu. Na posúdenie možnosti rozšíreného a štruktúrovanejšieho partnerstva medzi EFTA a ES bola v roku 1989 ustanovená *Riadiaca skupina na vysokej úrovni* (Yearbook, 1989). Prepojenie EFTA s ES v oblastiach, ktoré charakterizujú spoločný trh, bolo posudzované piatimi pracovnými skupinami (PS)¹⁵. Ich úlohou bolo umožniť krajinám EFTA prístup na jednotný trh ES (Kosír – Rosenberg, 2007).

Rokovania ES a EFTA o vytvorení EEA sa zintenzívnili začiatkom 90. rokov a 2. mája 1992 bola na ministerskom samite v portugalskom Porte podpísaná *Dohoda*

¹⁵ Pozn.: PS pre slobodný pohyb tovaru, PS pre slobodný pohyb služieb a kapitálu, PS pre slobodný pohyb osôb, PS pre tzv. sprievodné a horizontálne politiky – životné prostredie, školstvo atď., PS pre legislatívne a inštitucionálne otázky (Kosír – Rosenberg, 2007).

o *Európskej hospodárskej oblasti*¹⁶. Keďže zmluvnými stranami tejto dohody sa stali na jednej strane EHS a na strane druhej EFTA, hovoríme o integrácií dvoch už existujúcich integračných zoskupení, teda *integrácií vyššieho rádu*.

EEA svoju činnosť začala realizovať v zložení ES (12) a EFTA (7), avšak na jej činnosti sa nezúčastnilo Švajčiarsko. Dôvodom bolo neúspešné referendum v tomto štáte, kedy sa občania vyslovili proti členstvu ich krajiny v EEA, čím znemožnili aj vstup Švajčiarska do ES. V štvrtej vlně rozširovania EÚ v roku 1995, kedy sa EÚ rozšírila o Fínsko, Rakúsko a Švédsko, teda pôvodne členské štáty EFTA, sa usporiadanie EEA zmenilo na EÚ (15) a EFTA (4) okrem Švajčiarska. V súčasnosti má EEA 30 členov a to 27 členských štátov EÚ a 3 členské štáty EFTA (Kosír – Rosenberg, 2007).

Vytvorením integrácie vyššieho rádu na úrovni EEA členské štáty EFTA, medzi nimi aj Island, síce získali prístup na jednotný trh EÚ, nestali sa ale súčasťou CÚ EÚ. Dohoda o Európskej hospodárskej oblasti teda nepokrýva tieto oblasti EÚ:

- Spoločnú poľnohospodársku politiku
- Spoločnú politiku rybného hospodárstva,
- Colnú úniu
- Spoločnú obchodnú politiku
- Spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku
- Policajnú a súdnu spoluprácu
- Menovú úniu

1.3.7. Súčasné predpoklady skúmania vývoja integrácie Islandu

Podmienkou účasti krajiny vo vyššie spomínaných oblastiach je jej členstvo v EÚ. Práve v súvislosti s Islandom je otázka členstva krajiny v EÚ v období posledných dvoch rokoch v médiách, či odbornej tlači neustále skloňovaná. Globálna finančná kríza, ktorá sa postupne rozšírila do celého sveta, pričom zanechala aj v tejto krajiny ďaleko rozsiahle následky, prinútila Island prehodnotiť svoj prevažne odmietavý postoj k európskej integrácií a začať uvažovať nad EÚ ako relatívne stabilným priestorom.

Už koncom roku 2008 bývalý islandský minister rybolovu, E. Gudfinnsson vyjadril názor, že vplyvom prebiehajúcich udalostí by sa mal Island znovu zamyslieť nad

¹⁶ Pozn.: *Európske hospodárske oblasti* (EEA) – Dohoda o Európskej hospodárskej oblasti bola podpísaná ministrami zahraničných vecí ES a EFTA na samite v portugalskom Porte 2. mája 1992 s účinnosťou od 1. januára 1994 (Blanchet–Piipponen - Westman- Clément, 1994).

myšlienkou členstva v EÚ. Aj podľa bývalého ministra zahraničia I. S. Gísladottira by malo byť prístupenie k EÚ a prijatie eura pre Island dlhodobým cieľom (Kríza, 2008).

Uvedené názory v úplných začiatkoch podporil aj vtedajší komisár pre rozšírenie EÚ O. Rehn s tvrdením, že prístupové rokovania by v prípade Islandu mohli byť ukončené veľmi rýchlo. Island je podľa O. Rehna „demokratickou krajinou“, ktorá vyrokovala takmer dve tretiny z podmienok nutných pre vstup do EÚ a preto v prípade oficiálnej žiadosti o členstvo v EÚ, by táto skutočnosť mohla výrazne urýchliť jeho prístupové rokovania (Kríza, 2008). Súčasný komisár pre rozširovanie a susedskú politiku Štefan Füle však oponoval svojmu predchodcovi vyjadrením, že neexistuje „skratka“ k rozšíreniu a pri každom budúcom rozhodovaní sa bude brať do úvahy len skutočný pokrok k členstvu (Komisia, 2010).

Ani v dôsledku dosahu globálnej finančnej krízy na ekonomiku krajiny, nepovažuje EÚ ako celok Island za schudobnenú krajinu. Pozitívne naklonený projekt O. Rehna v súvislosti s ďalším možným rozšírením EÚ sa však stretol aj s výrazne negatívnymi ohlasmi, ktoré toto obdobie, kedy mnohé krajiny bojujú s dosahmi globálnej finančnej krízy, nehodnotia za správne obdobie pre ďalšie rozšírenie EÚ. Hoci islandská premiérka J. Sigurdardóttirová považuje začlenenie sa medzi krajiny EÚ a prijatie eura za najlepší súčasný variant pre svoju krajinu, A. Merkelová či N. Sarkozy začiatkom minulého roka radikálne vylúčili možnosť prijatie nových členov do EÚ s výnimkou Chorvátska (Island, 2009a).

Zároveň predstavitelia islandskej Strany nezávislosti, dlhodobo radení medzi euroskeptikov, naďalej predpokladajú, že záujmy Islandu sú zabezpečené iba vtedy, ak Island ostane mimo EÚ, keďže pri úplnom členstve hrozí, že by EÚ prevzala kontrolu nad najväčším islandským zdrojom, teda rybolovom (Vzt'ahy, 2009).

Aj napriek uvedeným skutočnostiam smerujúcim v neprospech integračného úsilia Islandu, sa jeho vláde podarilo oficiálne požiadať o členstvo v EÚ. Podľa J. Sigurdardóttirovej bolo pre Island nesmierne dôležité, aby o členstvo v EÚ požiadala krajina okamžite, pričom predostrela aj svoj názor, podľa ktorého by mohol Island prijať euro už štyri roky po vstupe do EÚ (Island, 2009b). Hlavný vyjednávač Islandu o prístupení k EÚ S. H. Johannesson uviedol, že jeho vláda chystá na Islande dôkladnú kampaň o EÚ, pričom sám predpokladá, že prístupové rokovania Islandu by mohli byť uzatvorené do dvanástich až osemnástich mesiacov (Vzt'ahy, 2009). Vstup do EÚ a následne prijatie eura teda považujeme za hlavnú stratégiu islandskej vlády na ceste k obnoveniu ekonomickej stability, ale aj oživeniu celého hospodárstva krajiny.

2. CIEĽ

Zahraničnoobchodná spolupráca realizovaná prostredníctvom vzájomnej obchodnej výmeny tovarov, predstavovala už v ére industrializácie výrazný stimul hospodárskeho rastu jednotlivých krajín sveta. Jej rozvíjaním, postupným zblížovaním a prepájaním dovedy prevažne individuálnych národných hospodárstiev, vytvorila predpoklady pre rozvoj vyššej formy internacionalizácie hospodárskeho života, reprezentovanej fenomenálnym prejavom v podobe medzinárodnej ekonomickej integrácie, ktorej význam sa v podmienkach dynamizujúcej sa globalizácie neustále zvyšuje.

Kým pod pojmom spolupráca s jej realizáciou v oblasti preferenčných obchodných dohôd, či dohôd o voľnom obchode rozumieme oslabovanie diskriminácie medzi národnými hospodárstvami, pojmom integrácia naopak vysvetľujeme úplne odstránenie určitých foriem diskriminácie. Hlavný motív integrácie pritom už nespočíva len v zjednodušení si vzájomného pôsobenia osobitých krajín vo svetovom hospodárstve prostredníctvom účasti v danom integračnom zoskupení, ale naopak, javí sa ako nutná odpoveď na potreby globalizácie, či prehlbujúcej sa globálnej finančnej a hospodárskej krízy vo svetovom hospodárstve novej kvality.

Vyššie uvedené skutočnosti nás podnietili k preskúmaniu danej problematiky z hľadiska zvolenej témy diplomovej práce, v záujme zhodnotenia príčin radikálneho zvratu v smerovaní islandskej ekonomiky a nahradenia dovedy rozvinutej zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu s EÚ prostredníctvom ich spoločnej účasti na EEA vyššou formou hospodárskych vzťahov, vyjadrených integráciou Islandu do EÚ. A hoci Island dlhodobo odmietal čo i len samotnú ideu jeho členstva v EÚ, devastujúce dosahy globálnej finančnej krízy na jeho ekonomiku výrazne ovplyvnili prevažne euroskeptické názory v prospech úspešného európskeho integračného zoskupenia, až 16. júla 2009 vyústili k podaniu oficiálnej žiadosti o členstvo v EÚ novou islandskou vládou. EK následne 24. februára tohto roku odporučila začatie prístupových rokovaní s Islandom, čím sa Island zaradil medzi kandidátske krajiny EÚ a otvoril si tak priamu cestu k rýchle avizovanému vstupu do EÚ.

Účelom predkladanej diplomovej práce je splnenie nie len stanoveného hlavného cieľa, ale aj pridružených čiastkových cieľov. Preto sme za hlavný cieľ diplomovej práce zvolili prostredníctvom postupného vývoja obchodných vzťahov Islandu s EÚ charakterizovať ich vzájomnú zahraničnoobchodnú spoluprácu v kontexte prebiehajúcej a neustále sa prehlbujúcej globálnej finančnej krízy s obrovským dosahom na jeho

ekonomiku, ako aj zhodnotiť otázku potenciálneho vstupu Islandu do EÚ v zmysle obnovenia ekonomickej stability krajiny a načrtnúť predpokladané problémové oblasti a komplikujúce faktory prístupových negociácií Islandu s EÚ.

Splnenie uvedeného hlavného cieľa bolo podmienené rozpracovaním jednotlivých čiastkových cieľov:

- Analyzovať súčasné vnímanie zahraničnoobchodnej spolupráce a medzinárodnej ekonomickej integrácie v kontexte ich teoretických poznatkov prostredníctvom diel domácich a zahraničných autorov;
- Analyzovať fenomén rozširovania integrácie s aplikáciou na hlavný prúd európskej integrácie;
- Analýza a prehľadná charakteristika vývoja islandskej spoločnosti, ekonomiky a jeho politického systému;
- Analýza interdependencie Islandu a konkrétnej podoby jeho zahraničnoobchodných aktivít;
- Analýza odvetvia rybného hospodárstva a jeho významu, ktorý tento sektor zohráva v islandskej spoločnosti a ekonomike;
- Analýza účasti Islandu na európskej integrácií;
- Analýza fungovania islandskej ekonomiky so zameraním sa na dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy;
- Analýza komoditnej a teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu v nadväznosti na vzájomný obchod s EÚ;
- Analýza činiteľov zmeny pozície Islandu vo vzťahu k plnému členstvu v EÚ;
- Vyhodnotenie faktorov ovplyvňujúcich vstup Islandu do EÚ;

3. Metodika a metódy skúmania

Súvzťažne so stanoveným hlavným cieľom a jeho jednotlivých fragmentov budeme pri skúmaní výsledkov diplomovej práce verifikovať nasledujúce nastolené hypotézy:

Hypotéza č. 1: Nezvládnuté inflačné cielenie, neúmeraná veľkosť islandského bankového sektora, vysoké zadĺženie domácnosti a firiem, ako aj nedostatočné devízové rezervy na krytie zahraničných záväzkov dovedli dovedy prosperujúcu krajinu na pokraj bankrotu.

Hypotéza č. 2: Globálna finančná kríza priniesla so sebou nový potenciál európsko-hospodárskych vzťahov a prehĺbila vzájomnú zahraničnoobchodnú spoluprácu Islandu s EÚ.

Hypotéza č. 3: Nebyť dôsledkov globálnej finančnej a hospodárskej krízy na ekonomiku krajiny, Island by neprejavil záujem o členstvo v EÚ.

Hypotéza č. 4: Potenciálne úsilie islandskej vlády o vstup krajiny do EÚ ohrozujú euroskeptické názory jej občanov.

Pre pochopenie a identifikáciu jednotlivých aspektov skúmanej problematiky tejto diplomovej práce, ako aj verifikáciu vyššie spomínaných hypotéz, budeme metodicky vychádzať z viacerých vopred preverených vedecko-výskumných metód, zo súboru ktorých aplikujeme nasledujúce metódy:

- logicko-historickú metódu,
- analyticko-syntetickú metódu,
- metódu komparácie,
- indukzívno-deduktívnu metódu,
- metódu modelovania a
- matematicko-štatistickú metódu.

Z hľadiska identifikácie pojmov zahraničnoobchodná spolupráca a medzinárodná ekonomická integrácia, ako aj vysvetlenia jej jednotlivých foriem, sme vychádzali predovšetkým zo základov teórie medzinárodnej ekonomickej integrácie. Tieto základy predstavujú pre nás teoretický rámec, ktorý sa stal východiskom empirických analýz pre charakterizovanie neustáleho procesu zblížovania, prispôsobovania a prepájania jednotlivých národných ekonomík na vymedzenom priestore európskeho kontinentu, stimulovanom dynamizujúcou globalizáciou vo svetovom hospodárstve.

Pri analýze vývoja hospodárstva a zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu v rámci prvej kapitoly využívame prednosti *metódy logicko-historickej*. Práve táto metóda nám umožní vidieť vývoj islandskej spoločnosti a ekonomiky v jeho historickej kontinuite. Súčasne túto metódu uplatníme aj pri identifikácii jednotlivých koncepcií medzinárodnej ekonomickej integrácií na európskom kontinente s jej primárnou aplikáciou na hlavný prúd európskej integrácie. Podobne využijeme jej prednosti aj z hľadiska hodnotenia potenciálneho rozšírenia EÚ o Island, kde pozornosť upriamime na revolučný zvrát v skúmanej problematike, teda zmenu postojov od prvotných značne euroskeptických názorov na členstvo Islandu v EÚ, až po podanie jeho oficiálnej prihlášky.

Kľúčovou metódou skúmania bude *analyticko-syntetická metóda* vrátane jej podoby *analýzy SWOT*. Všestranné využitie tejto metódy aplikujeme už v rámci prvej kapitoly v súvislosti s primárnou analýzou základných teoretických pojmov v nej používaných prostredníctvom prác domácich a zahraničných autorov. Zároveň v nej zobrazíme logicky utriedenú sústavu rôznych názorov významných európskych či islandských predstaviteľov a ich syntézou získame základnú platformu pre vytvorenie vlastných názorov na skúmané javy a ich spojitosti. Súčasne uplatníme túto metódu pri analýze hospodárstva, makroekonomických činiteľov a zahraničného obchodu Islandu, či príčin, ktoré vplyvom rozširujúcej sa globálnej finančnej krízy uvrhli krajinu na pokraj bankrotu. Jej využitie aj v rámci štvrtej kapitoly zdôraznime prostredníctvom *analýzy SWOT*, ktorou zhodnotíme silné a slabé stránky islandskej ekonomiky, ako aj príležitosti a hrozby, ktoré zmena súčasnej podoby hospodárskych vzťahov medzi Islandom a EÚ na novu podobu vo forme integrácie Islandu do EÚ prinesie. Syntetický prvok tejto metódy pritom uplatníme predovšetkým v samotnom závere diplomovej práce.

Ďalšou potrebnou metódou použitou v diplomovej práci bude *induktívno-deduktívna metóda* s dôrazným zameraním sa na jej deduktívnu stránku, keď sa od komplexného vnímania medzinárodnej ekonomickej integrácie vo svetovom hospodárstve (*metóda modelovania* využitá v prílohe č.1) preniesieme k identifikácii jednotlivých integračných úsilí, ktoré v konečnom dôsledku vyústia do sústredenia sa na najúspešnejší európsky integračný model reprezentovaný EÚ.

Neoddeliteľnou súčasťou bude aj *metóda komparácie* súčasne s *matematicko-štatistickou metódou*, ktoré naplno rozvineme v rámci štvrtej kapitoly diplomovej práce. Základné matematicko-štatistické metódy využijeme pri príprave grafov, diagramov a tabuľkových prehľadov a prostredníctvom komparácie zistených kvantitatívnych údajov vyhodnotíme pozorované skutočnosti.

4. Výsledky a diskusia

Island patrí medzi moderné európske ekonomiky so silnými základmi v oblasti rybolovu, ako aj v oblasti obnoviteľných prírodných zdrojov energie a ľudského kapitálu. Práve tieto silne vybudované základy umožňujú Islandu prekonávať jeho zložitú hospodársku situáciu, v ktorej sa podobne ako mnohé iné krajiny sveta vplyvom globálnej finančnej krízy nachádza. Úradným jazykom je na Islande islandčina a menovou jednotkou islandská koruna. Túto ostrovnú krajinu považujeme za najmenej zaľudnenú krajinu Európy s priemerom okolo troch obyvateľov na 1 km². Takmer štyri pätiny ostrova sú neobývané a vo veľkej miere ani nemožné osídlenia, preto je väčšina populácie sústredená v tesnej blízkosti pobrežia, v dolinách alebo v severozápadnej časti ostrova.

Obr. č. 2: Geografická poloha Islandu

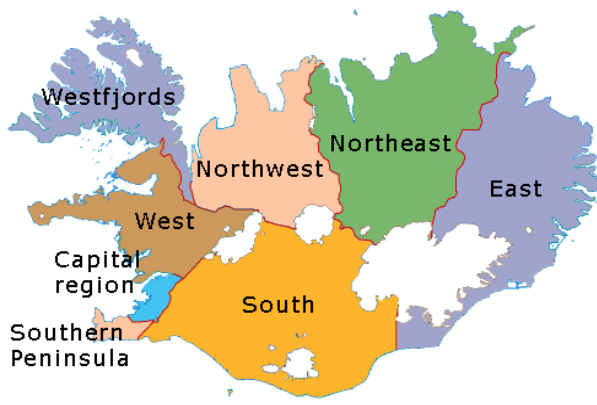

Zdroj: RUŽICKÝ, E. 2009. *Island - Základná informácia o teritóriu*. [online]. Oslo: Embassy of the Slovak Republic – Commercial Section, 2009. 18 s. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.economy.gov.sk/obchod-no-ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2009-aktualizacia-k-30-septembru-2009-zit-/128461s>

Z celkového počtu 319 368 obyvateľov za rok 2009 tvorili 92,4 % Islandčania. Obyvateľstvo Islandu oproti roku 2008 vzrástlo o 1,2 %, napriek tomu bol zaznamenaný vo východnom regióne jeho pokles ako dôsledok zníženého počtu obyvateľov iných národností (Population, 2009). Národnostné menšiny sú na Islande tvorené hlavne príslušníkmi škandinávskych národov, v menšom počte sú tvorené aj prisťahovalcami, z ktorých majú najväčšie zastúpenie Poliaci. Island má štátne náboženstvo, pričom väčšina Islandčanov sa hlási ku evanjelicko-luteránskemu náboženstvu (Ružický, 2009).

Island, s hlavným mestom Reykjavík situovaným v juhozápadnej časti ostrova, je administratívne rozdelený na 8 regiónov. Tie sa ďalej delia na 23 správnych oblastí, pričom Reykjavík predstavuje samostatnú správnu oblasť (Ružický, 2009).

Obr. č. 3: Administratívne rozdelenie Islandu

Zdroj: RUŽICKÝ, E. 2009. *Island - Základná informácia o teritóriu*. [online]. Oslo: Embassy of the Slovak Republic – Commercial Section, 2009. 18 s. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.economy.gov.sk/obchod-no-ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2009-aktualizacia-k-30-septembra-2009-zit-/128461s>

Štátnym zriadením Islandu je parlamentná republika s najvyšším právnym predpisom a to ústavou. Zákonodarným orgánom Islandu je jednokomorový parlament - Althingi, pozostávajúci zo 63 poslancov volených na obdobie štyroch rokov (Government, 2009). Moc v krajine je rozdelená medzi parlament, vládu a najvyšší súd.

Hlavou štátu je od roku 1996 prezident Ólafur Ragnar Grímsson, v poradí piaty prezident Islandskej republiky, znovuzvolený v roku 2008 v priamych voľbách občanmi na jeho už štvrté volebné obdobie (President, 2009). Ústavné právomoci prezidenta sú však obmedzené, má stelesňovať integritu národa a svoju autoritu presadzovať prostredníctvom ministrov. Výkonná moc sa sústreďuje v rukách vlády, na čele ktorej stojí premiér. Ako dôsledok dosahu globálnej finančnej krízy na ekonomiku Islandu sa v apríli minulého roku konali predčasné voľby. V súčasnosti stojí na čele vlády koalícia vedená Sociálno – demokratickou alianciou a Ľavicová strana zelených. Súdnu moc Islandu predstavuje Najvyšší súd spolu s okresnými súdmi (Ružický, 2009).

Pre zahraničnú politiku Islandu je charakteristická dlhodobá stabilita a kontinuita, založená na konsenzuálnom stanovení zahranično-politických cieľov. Donedávna bolo jej základnou črtou predovšetkým zameranie sa na členstvo krajiny v NATO, ako aj udržiavanie a rozvoj intenzívnych kontaktov s USA, vyvolaný historickými skúsenosťami

Islandu z čias studenej vojny. Globálna finančná kríza výrazne pozmenila zahraničnú politiku krajiny. Nie len že upriamila jej pozornosť na EÚ, ale dokonca podnietila záujem tejto krajiny o vstup do EÚ, ktorý Island dlhodobo odmietal (Ružický, 2009).

4.1. Hospodárstvo Islandu v podmienkach globálnej finančnej krízy

Islandská republika, ako najmenšia ekonomika spomedzi krajín OECD a zároveň súčasť škandinávskych štátov, dosahovala v poslednej dekáde významné hospodárske výsledky. Tie sa vyznačovali celosvetovo vysokým a trvalým hospodárskym rastom, nízkou mierou inflácie a nezamestnanosti. Priaznivo sa vyvíjajúce tempá hospodárskeho rastu, ako aj iné makroekonomické ukazovatele tohto ostrovného štátu výrazne ovplyvnili koncom roku 2008 globálna finančná kríza, kedy tri najväčšie islandské súkromné banky boli štátom znárodnené z dôvodu výrazných problémov s ich likviditou. Kolaps bankového sektora, ktorý je veľmi úzko prepojený s islandskou ekonomikou, spolu s rapídou depreciáciou islandskej koruny spôsobili na ostrove neobvyklú finančnú a postupne aj hospodársku krízu.¹⁷

Silné základy islandskej ekonomiky a predovšetkým multilaterálne pomoc MMF napomáhajú Islandu zotaviť sa z jeho nepriaznivej hospodárskej situácie. Islandské obnoviteľné zdroje energie, produkty a zdroje rybného hospodárstva, ako aj jeho rozvinutá infraštruktúra a vysoko – vzdelaná pracovná sila, poskytujú predpoklady na prekonanie súčasnej zložitej hospodárskej situácie tejto krajiny a implementáciu nutných reforiem.

4.1.1. Makroekonomický vývoj Islandu

Obdobie výraznej prosperity islandskej ekonomiky sa začalo už v roku 1996. Aj napriek prehriatiu ekonomiky v roku 2001, čoho výsledkom bol aj prudký nárast miezd, spotreby, rast cien, ale aj nedostatok pracovnej sily a pomerne rýchlemu zotaveniu ekonomiky, HDP krajiny začal opätovne narastať a postupne dosahovať svoje maximálne hodnoty. Tento nárast bol spôsobený predovšetkým nárastom vo fixných investíciách, uskutočnených formou dovozu zo zahraničia, čo sa na druhej strane negatívne prejavilo pasívnym saldom zahraničného obchodu (Ružický, 2009).

¹⁷ Pozn.: Súčasná globálna hospodárska kríza sa najprv prejavila ako hypotekárna kríza v USA, rýchlo prerástla do finančnej krízy, ktorú interdependencia vo svetovom hospodárstve mimoriadne dynamicky rozšírila do globálnej dimenzie a celého hospodárstva.

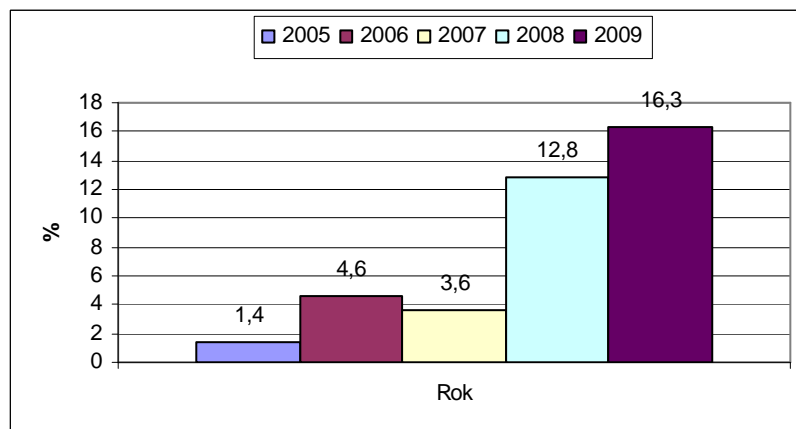
Tab. č. 2: Vývoj hrubého domáceho produktu Islandu

	2005	2006	2007	2008	2009
HDP (mil. ISK)	1 026 718	1 168 577	1 308 518	1 477 647	1 500 162
HDP per capita (tis. ISK)	3 470	3 840	4 202	4 627	4 699
Ročný rast HDP (%)	7,5	4,6	6,0	1,0	- 6,5

Zdroj: *National Accounts - Overview*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na: <www.statice.is/Statistics/National-accounts-and-public-fin/National-accounts-overview> (vlastné autorské spracovanie)

V roku 2009 dosiahol HDP Islandu ako naznačuje aj vyššie uvedená tabuľka hodnotu 1 500,162 mld. ISK (Quarterly GDP, 2009). Hoci islandská ekonomika vykazovala neustále vysoké tempá rastu HDP, už v roku 2008 môžeme pozorovať podstatné zníženie hospodárskeho rastu a to na úroveň 1,0% (GDP Volume, 2009). Vo všetkých kvartáloch roku 2009 boli zaznamenané negatívne tempá rastu HDP, pričom najvyšší pokles HDP bol pozorovaný v poslednom kvartáli a to na úrovni - 9,1 % (Quarterly GDP, 2009).

Diagram č. 1: Vývoj miery inflácie Islandu od roku 2005

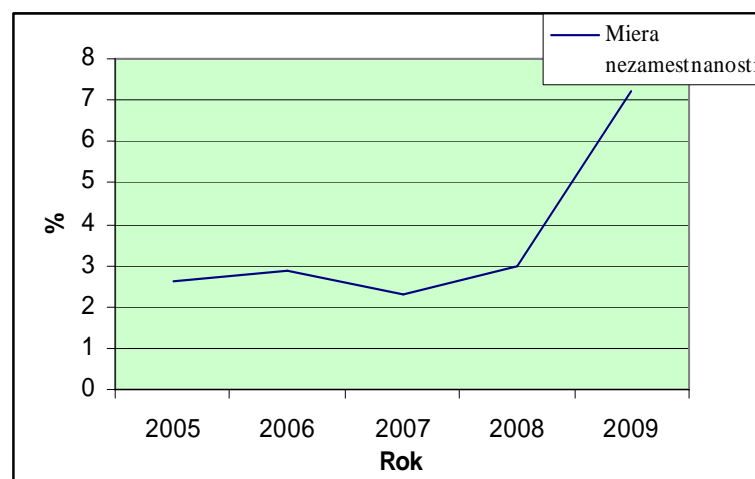
Zdroj: *Harmonised indices of consumer prices by countries and months from 2005*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na < www.statice.is/?PageID=1249&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIS02001%26ti=Harmonised+indices+of+consumer+prices+by+countries+and+months+from+2006%26path=../Database/visitotur/samraemd/%26lang=1%26units=Index%20and%20percentage%20change> (vlastné autorské spracovanie)

Keďže hospodárstvo Islandu sa nachádza v hlbokoj recesii, odhady reálneho ročného rastu HDP za rok 2009 boli predpovedané na úroveň -9,8% (Real GDP, 2009).

Nedávno publikované štatistiky síce potvrdili záporne percento jeho rastu v minulom roku, avšak pokles bol vykázaný na nižšej úrovni a to – 6,5 % (Quarterly GDP, 2009). HDP krajiny je pritom tvorený predovšetkým strojárstvom, energetikou a hutníctvom, rybolovom, obchodom, službami, dopravou a stavebným priemyslom.

Inflácia Islandu sa síce na začiatku dekády pohybovala v hodnotách presahujúcich 4 %, avšak od roku 2003 sme mohli pozorovať výrazne zníženie miery inflácie a to až na úroveň 1,4 %. Najnižšie a zároveň rovnaké hodnoty v rámci celej dekády boli zaznamenané v už spomínanom roku 2003, ako aj v roku 2005 (HICP, 2009). Globálna finančná kríza, ktorá Island postihla, sa výrazne prejavila aj v raste miery inflácie. Od roku 2008 sledujeme podstatný nárast miery inflácie a to na 12,8 %, pričom v roku 2009 dosiahla miera inflácie úroveň až 16,3% (Indices of consumer prices, 2009).

Graf č. 1: Miera nezamestnanosti Islandu v rokoch 2005 - 2009

Zdroj: *Labour market* [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na < www.statice.is/?PageID=1191&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIN01001%26ti=Activity+rate%2C+unemployment+and+labour+force+by+quarters+20032009+%26path=../Database/vinumarkadur/rannsoknir/%26lang=1%26units=Numbe/percent > (vlastné autorské spracovanie)

Island patril dlhodobo medzi krajiny s vysokou zamestnanosťou svojho obyvateľstva. Nepatrné zvýšenie miery nezamestnanosti bolo zaznamenané v roku 2006 súčasne s trendom narastania miezd, ako aj indexu spotreby vyvolaného predovšetkým zvýšeným cestovaním do zahraničia a dovozom áut (Ružický, 2009). Avšak hneď v priebehu nasledujúceho roka poklesla miera nezamestnanosti natoľko, až dosiahla doposiaľ najnižšiu úroveň 2,3 %. Od roku 2008 v súvislosti s prepuknutím finančnej krízy na Islande sa miera nezamestnanosti obyvateľstva zvyšuje pomerne rýchlym tempom, pričom

najvyššie percento nezamestnanosti 9,1 % bolo vykázané v druhom kvartáli roku 2009 . Ročná miera nezamestnanosti sa v tom istom roku pohybovala na úrovni 7,2 % (Labour market, 2009).

V rokoch 2005 až 2007 príjmy štátneho rozpočtu Islandu prevyšovali výdavky, teda štátny rozpočet vykazoval v týchto rokoch prebytok. Zmena v štátnom rozpočte nastala v roku 2008, keď islandské banky naplno zasiahla rozširujúca sa finančná kríza, pod vplyvom ktorej musel štát znárodniť svoje tri najväčšie banky. Vplyvom týchto udalostí sa výdavky štátu zvýšili natoľko, až v roku 2008 bolo zaznamenané pasívne saldo štátneho rozpočtu, schodok na úrovni – 40,2 % z príjmov štátneho rozpočtu v danom roku. Podobne, aj v roku 2009 bol vykázaný schodok štátneho rozpočtu Islandu v hodnote - 121,6 mld. ISK, čo predstavovalo – 26,3 % z jeho príjmov v tomto istom roku (Government accounts, 2009).

Tab.č.3 : Vývoj štátneho rozpočtu v bežných cenách od roku 2005

Štátny rozpočet	2005	2006	2007	2008	2009*
Príjmy (mld. ISK)	363,6	412,8	454,6	476,9	462,6
Výdavky (mld. ISK)	318	350,9	403,2	668,6	584,2
Saldo (mld. ISK)	45,6	61,9	51,4	-191,7	-121,6

Zdroj: *Quarterly government accounts 2004-2009* [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na: <www.statice.is/?PageID=1269&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ05811%26ti=Quarterly+government+accounts+2004-2009%26path=../Database/thjodhagsreikningar/fjarmal_arsfj/%26lang=1%26units=Billion%20ISK/percent> (vlastné autorské spracovanie)

Bežný účet platobnej bilancie Islandu vykazoval v skúmanom období od roku 2006 každoročne schodok. Pritom pomerne vysoký schodok bol okrem roku 2006 zaznamenaný aj v roku 2008 a to – 273 392 mil. ISK (Balance of payments, 2009). Na jednej strane dochádza v tomto roku k viac ako trinásťnásobnému zníženiu pasívneho salda bilancie tovarov oproti predchádzajúcemu roku vyvolaného predovšetkým zvýšením ich exportu, ako aj podstatnému zníženiu pasívneho salda bilancie služieb. Na strane druhej je zaznamenané viac ako trojnásobné zvýšenie pasívneho salda bilancie výnosov. Samotné pasívne saldo exportu a importu tovarov a služieb je však dôkazom toho, že domáci dopyt je vyšší ako HDP krajiny v danom období, čiže na jeho krytie boli čiastočne použité cudzie zdroje. Používanie cudzích zdrojov sa pritom odzrkadľuje v položkách bežného účtu platobnej bilancie a to výnosoch a bežných transferoch, avšak hlavne na finančnom účte platobnej bilancie, ktorý v roku 2008 predstavoval 851 511 mil. ISK (Balance of

payments, 2009) Hodnoty vykázané v jednotlivých kvartáloch roku 2009 s výnimkou tretieho kvartálu naznačujú podobný vývoj, teda pasívne saldá bežného účtu platobnej bilancie. V treťom kvartáli minulého roku však bolo zaznamenané aktívne saldo bežného účtu platobnej bilancie v hodnote 6 034 mil. ISK, teda bežný účet platobnej bilancie v roku 2009 síce vykázal schodok – 49 764 mil. ISK, ale v porovnaní s predchádzajúcim rokom podstatne nižší. Dôvodom uvedenej skutočnosti je tak aktívne saldo bilancie tovarov a služieb, ako aj zníženie pasívneho salda bilancie výnosov. Podobne ako v predchádzajúcom roku, vyšší deficit zaznamenaný na účte výnosov platobnej bilancie odrážajúcom naakumulované úroky, sa pripisuje predovšetkým depozitným inštitúciám, ktoré prechádzajú likvidačným konaním, kedy výdavky s tým súvisiace prevyšujú príjmy na účte výnosov (Balance of payments, 2009).

Tab. č. 4: Vývoj zahraničného dlhu Islandu od roku 2005

	2005	2006	2007	2008	2009
Zahraničný dlh (mld. ISK)	2 933	5 174	7 431	14 344	15 015
Z toho dlhodobé pôžičky (mld. ISK)	2 371	4 127	4 256	7 892	6 591
% z HDP*	276,4	428,3	522,8	881,1	908,4

Pozn.: * Pozícia zahraničného dlhu s výnimkou PZI a portfóliových investícií. Zdroj: *External Debt*. [online]. 2009 [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na < www.sedlabanki.is/?pageid=552&itemid=a55be3a0-9943-484e-a8de-46d23f17ba25&nextday=1&nextmonth=3> (vlastné autorské spracovanie)

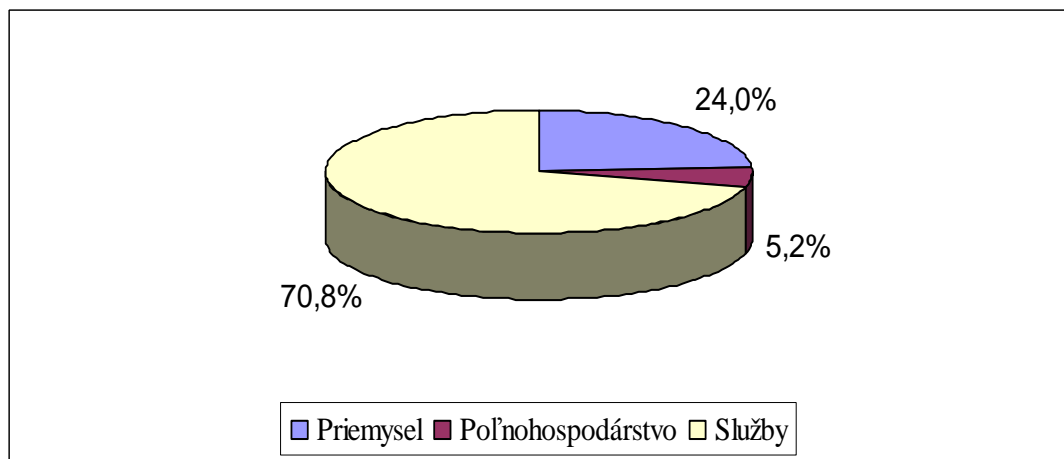
Zahraničná zadlženosť Islandu ako naznačuje aj vyššie uvedená tabuľka každoročne rástla. Dokonca v rokoch 2006 a 2008 zaznamenala takmer dvojnásobný nárast oproti predchádzajúcim rokom. Celkovo od roku 2005 zahraničná zadlženosť vzrástla viac ako štvornásobne až stúpila na dlh presahujúci 900 % HDP v roku 2009 (External Debt, 2009), ako výsledok výrazne zhoršenej finančnej situácie Islandu, ktorá koncom roku 2008 prinútila jeho vládu požiadať o pôžičku od MMF, škandinávskych krajín a iných krajín.

Výmenný kurz ISK voči EUR ku koncu decembra 2008 dosiahol hodnotu 169,97 ISK, voči USD predstavoval 120,87 ISK (Central Bank, 2009). Počas roku 2009 sa ISK naďalej znehodnocovala, až koncom decembra 2009 predstavoval jej výmenný kurz voči EUR hodnotu 179,88 ISK a voči USD hodnotu 124,9 ISK (Exchange rate, 2009) .

4.1.2. Priemysel

Islandská ekonomika sa opiera najmä o obnoviteľné prírodné zdroje, ktorými sú bohaté loviská rýb, vodná a geotermálna energia a pasienky. O dôležitosti ľudského kapitálu pre ekonomiku Islandu svedčí aj množstvo spoločností, ktoré majú sídlo v tejto ostrovnej krajine a zaoberajú sa počítačovým softvérom, či biotechnológiami.

Diagram č. 2: Sektorová štruktúra HDP Islandu v roku 2009

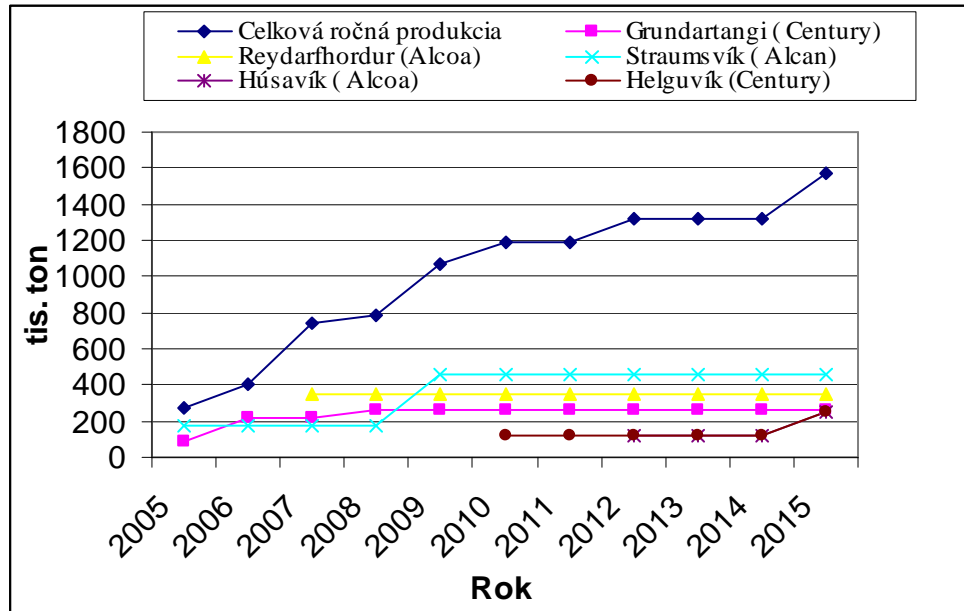

Zdroj: *The World Factbook -- Iceland*. [online]. 2010 [cit. 21.01.2010]. Dostupné na: <www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/ar.html> (vlastné autorské spracovanie)

Sektorová štruktúra HDP Islandu zodpovedá štruktúre rozvinutých krajín s najväčším podielom služieb na tvorbe HDP, pričom priemysel sa na celkovom HDP krajiny vyprodukovanom v roku 2009 podieľal 24 % (World Factbook, 2010). Pre priemysel Islandu majú najväčší význam lacné zdroje elektrickej energie získavané vo vodných a geotermálnych elektrárňach. Vzhľadom na tento bohatý energetický potenciál patrí Island zároveň medzi krajiny s najvyššou spotrebou energie na jedného obyvateľa. Vlastníkom všetkých elektrární vrátane distribučnej siete je štátna organizácia National Power Company (Ružický, 2009). Takmer 90 % domov a bytov je v tejto krajine vykurovaných geotermálnou energiou. Na vykurovanie zostávajúceho percenta budov je využívaná predovšetkým elektrina (Energy, 2009). Prírodné pary a horúca voda z geotermálnych zdrojov sú okrem už spomínaného účelu používané aj na vykurovanie skleníkov na pestovanie zeleniny a niektorých druhov ovocia. Podstatná časť elektrickej energie Islandu je produkovaná vo vodných elektrárňach, zvyšná časť prostredníctvom geotermálnej energie. Aj napriek týmto uvedeným skutočnostiam je na Islande

využívaných len 20 – 25% technicky a environmentálne realizovateľnej vodnej energie a iba 20 % dostupného geotermálneho potenciálu vhodného na výrobu elektriny na Islande (Energy, 2009).

Graf č. 2: Plán produkcie hliníka na Islande v rokoch 2005 – 2015

Pozn.: Tento plán je však dosahom finančnej krízy na ekonomiku Islandu v súčasnosti pozastavený. Zdroj: *Economic Outlook 2009–2015*. 2009. [cit. 20.1. 2010]. Dostupné na <www.go-to-iceland.com/outlook.html> (vlastné autorské spracovanie)

Medzi najväčšie priemyselné celky patria závody, vybudované v spolupráci so zahraničnými investormi a to na výrobu hliníka a ferokremičitanov. K dlhodobjšiemu zvyšovaniu výroby hliníka dochádza v závode pri *Straumsvíku*, ktorý pôvodne patril islandskej spoločnosti ÍSAL *Islandic Aluminium*, v súčasnosti je však súčasťou amerického gigantu *Alcan*. Výroba hliníka sa v tomto závode v priebehu štyroch rokov od roku 2000 zvýšila na 180 tis. ton ročne (Ružický, 2009). Pôvodný plán zvýšiť výrobu hliníka na 280 tis. ton, ba dokonca s rozsiahlymi investíciami až na 460 tis. ton ročne prerušila finančná kríza na Islande, z dôvodu ktorej bol tento projekt podobne, ako mnohé iné dočasne pozastavený (Outlook, 2009). Ďalším závodom na výrobu hliníka je *závod Nordic Aluminium* (Norðurál, vo vlastníctve spoločnosti *Century Aluminium*) v oblasti *Grundartangi*, produkujúci 90 tisíc. ton hliníka ročne. Je najväčším závodom v oblasti hlavné mesta Islandu, ktorý v roku 2006 zvýšil svoju produkciu na 220 tis. ton ročne a v priebehu ďalších dvoch rokov na 260 tis. ton. ročne, avšak jeho ambicióznym plánom

je súčasne so *závodom Helguvík* zvýšiť produkciu na 510 tis. ton hliníka ročne (Ružický, 2009).

Realizáciou dvoch významných investícií v období pred prepuknutím finančnej krízy sa na Islande postavila nová *hlinikáreň* a to v *Reydarfjordur*, ako aj *hydroelektráreň* v *Kárahnjúkar*, zásobujúca tento závod elektrickou energiou. Vlastníkom novej hlinikárne, ktorá úspešne začala svoju produkciu v roku 2007, je spoločnosť *Alcoa*. Ide v poradí už o tretiu hlinikáreň na Islande, vybudovanú za prísnych štátom stanovených pravidiel s ohľadom na reguláciu vo vzťahu k životnému prostrediu. Súčasne tá istá spoločnosť podpísala s ministrom hospodárstva Islandu predbežnú zmluvu o výstavbe nového závodu na výrobu hliníka na Islande v oblasti *Húsavík* s produkciou 250 tis. ton hliníka ročne a ukončením výstavby v dvoch etapách, v roku 2012 a 2015 (Ružický, 2009) .

V roku 2008 sa Island umiestnil s podstatným náskokom na prvom mieste v rebríčku producentov hliníka v prepočte na jedného obyvateľa a to s viac ako 2370 kg/cap, za ktorým nasleduje Bahrajn a Nórsko (Ružický, 2009). V prípade Islandu je pozoruhodný najmä fakt, že na produkciu hliníka sa používa elektrina vyrábaná z vodnej energie a nie z uhlia, čím dochádza k zníženiu emisií CO₂ približne o 90 % (Heavy Industries, 2009) na tonu vyrábanej produkcie. Na západnom pobreží Islandu bol vybudovaný taktiež *závod* na výrobu *ferokremičitanov*, ktorého vlastníkom je nórska spoločnosť *Elken*. Odhliadnuc od spomínaných závodov, pôsobia na ostrove taktiež stredne veľké spoločnosti, ktoré sa zaoberajú výrobou minerálnych hnojív, chemických výrobkov, stavebných prvkov a potravín. Vzhľadom na dôležitosť rybárstva pre ekonomiku Islandu predstavuje výroba lodí, ako aj údržba lodného parku a lodného zariadenia pre lov rýb súčasne so spracovateľským rybným priemyslom samostatnú priemyselnú oblasť (Ružický, 2009).

Island nezaostáva ani v oblasti IT. Na ostrove môžeme nájsť nezávislé softvérové spoločnosti, ktoré poskytujú riešenia a služby nie len islandským spoločnostiam, ale ich riešenia sú predávané aj v iných krajinách, či nadobudli celosvetový charakter. Mnohé islandské IT spoločnosti získali certifikáty ISO 9001, či TickIT normy pre ich výrobky. Medzi ich zákazníkov sa radia aj spoločnosti ako Citibank, Kodak, Volvo, Ford Motor Company, Visa International, Schenkers, alebo BP. Islandské koncerny zároveň spolupracujú s multinacionálnymi korporáciami ako Unisys, Microsoft alebo IBM, aby vytvorili „add-on“ produkty a riešenia pre globálny trh. Dokonca islandské spoločnosti zaoberajúce sa vývojom v spolupráci s ďalšími spoločnosťami priniesli riešenia na mieru aj pre medzinárodne organizácie ako sú ICAO a NATO (Software, 2009).

4.1.3. Poľnohospodárstvo a rybolov

Poľnohospodárstvo súčasne s rybolovom a spracovaním rýb sa radí po stáročia za základne priemyselné odvetvia Islandu. Jeho podiel na HDP v roku 2009 predstavoval 5,2% (World Factbook, 2010). Na poľnohospodársku výrobu je vhodných len 20% celkovej rozlohy Islandu, z plochy ktorej sa 6% využíva na rastlinnú výrobu a zvyšok je využívaný pre extenzívny chov dobytka. V poľnohospodárstve je zamestnaných približne 3,6% a v rybolove 3,3% obyvateľstva (Ružický, 2009). Jeho sebestačnosť spočíva v produkcii mäsa, mliečnych výrobkov, vajec a do určitej miery aj v pestovaní niektorých druhov zeleniny.

Poľnohospodárska výroba je značne chránená a dotovaná, pričom dotácie do poľnohospodárstva, ako aj exportné subvencie sú nasmerované hlavne do výroby mlieka a mliečnych výrobkov, či chovu oviec. Islandskí farmári používajú najnovšie technológie a ich produkcia podlieha konštantným a striktným kontrolám kvality. Poľnohospodárstvo Islandu je dlhodobo založené najmä na chove dobytka a oviec. Priebehom času dochádza k reorientácií špecializácie farmárov vyvolanej zmenami dopytu a teda odklonu od tradičných produktov k chovu ošípaných, hydiny alebo výhradnej produkcii vajec. Medzi najvýznamnejšie plodiny pestované na Islande patria zemiaky, ale aj niektoré druhy zeleniny, hlavne paradajky a uhorky. Významnú úlohu v posledných rokoch zohráva aj pestovanie jačmeňa. V obmedzenom množstve sa pestujú aj menej náročné druhy ovocia a kvety a to v skleníkoch, ktoré sú vyhrievané vodou alebo parou z geotermálnych zdrojov (Ružický, 2009).

Ryby a produkty z rýb sú významné celosvetovo a tvoria viac ako 40% islandského exportu. Z toho dôvodu ich považujeme aj za najdôležitejšie priemyselné odvetvie. Počas roku 2009 chytili islandskí rybári ryby v celkovej hodnote 115 026 mil. ISK a ich úlovok sa v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roku zvýšil o 16% (Value of catch, 2009). Význam exportu tejto komodity podčiarkuje aj jeho výraznejšie zvýšenie už v roku 2008 o to 34% v porovnaní s predchádzajúcim rokom, pričom export bol v danom roku zaznamenaný v celkovej hodnote 171 349 mil. ISK (Marine products, 2009).

4.1.4. Služby

Služby sa dlhodobo podieľajú najväčšou mierou na HDP krajiny. Pre ekonomiku Islandu majú značný význam aj tým, že zamestnávajú viac ako dve tretiny jeho obyvateľstva. Tento fakt je porovnateľný s ostatnými krajinami OECD. V sektore služieb majú zastúpenie všetky štandardné oblasti, avšak medzi najrozvinutejšie oblasti patria finančné a telekomunikačné služby. Island patrí k svetovým jednotkám z hľadiska rozsahu a kvality satelitného spojenia, mobilnej telefónnej siete a dátových služieb.

Islandčania sú najväčšími svetovými počítačovými užívateľmi pri výpočte na jedného obyvateľa. Internet nie je nikde na svete tak rozšírený ako na Islande, kde viac ako dve tretiny obyvateľstva má k nemu prístup. Až deväť z desiatich Islandčanov dokonca vlastní mobilný telefón. Islandský telekomunikačný systém sa radí medzi najviac sofistikované systémy na svete. Ide o prvý svetový plne digitalizovaný telekomunikačný systém s viac ako 140 000 hlavnými linkami, 33 000 ISDN prepojeniami, obsluhujúcimi pomerne malé islandské obyvateľstvo. Hoci navrhnuté projekty predpokladajú podstatné vylepšenia už existujúcej dobre vyvinutej telekomunikačnej základne, môžeme už v súčasnosti na jeho území nájsť 36 licencovaných telefónnych operátorov (Communication, 2009).

Island sa vďaka svojej strategickej polohe lokalizovanej na pol ceste medzi Severnou Amerikou a Európou stal významným centrom medzinárodných navigačných systémov, tak v oblasti lodnej dopravy, ako aj medzikontinentálnej leteckej dopravy. Na území Islandu sú preto umiestnené mnohé satelitné stanice, často využívané aj inými škandinávskymi krajinami (Ružický, 2009).

4.1.5. Bankový systém a islandská kríza

Hypotekárna kríza na americkom trhu s nehnuteľnosťami a ňou následne vyvolaná finančná kríza, ktorá sa prostredníctvom predaja tzv. balíkov toxických cenných papierov rozšírila do celého sveta až vyústila do globálnej finančnej krízy, zasiahla ne jeden finančný sektor a hospodárstvo krajín sveta. Faktormi vzniku globálnej finančnej krízy neboli len nízke úrokové sadzby v USA a poskytovanie hypotekárnych úverov nízko príjmovým skupinám obyvateľstva, rozvoj štruktúrovaných cenných papierov naviazaných na hypotéky a podcenenie rizika takýchto cenných papierov bankami, ale aj rozšírenie

presúvania kreditného rizika z banky na iný subjekt – napr. fond, či nesprávny postup ratingových agentúr pri ohodnocovaní rizikových cenných papierov (Kríza, 2008b). Globálna finančná kríza neobišla ani Island, ba dokonca zasiahla ho do takej miery, až v poslednom kvartáli roku 2008 stál Island na pokraji bankrotu.

V súvislosti s privatizáciou kľúčových hospodárskych odvetví Islandu, bola ku koncu 90. rokov reštrukturalizovaná aj jeho banková sústava, čím Island umožnil svojim bankám prienik aj na zahraničné trhy. Pôvodne štátne islandské banky boli predané súkromným investorom. V roku 1998 bola vytvorená investičná banka Icelandic Investment Bank, ako aj obchodný rizikový fond New Bisomess Venture Fund. Obe inštitúcie sú kótované na burze v Reykjavíku, založenej v roku 1985, ktorá je členom združenia NOREX.¹⁸ Okrem nich pôsobí na islandskom bankovom trhu aj banka Icebank s funkciou sporiteľne pre svojich vlastníkov. Úlohu centrálnej banky na Islande plní Sedlabanki Íslands (Ružický, 2009).

Finančná kríza, ktorá zasiahla túto malú, ale dovedy veľmi výkonnú európsku ekonomiku, mala viaceré opodstatnené príčiny. Ich analýzou sa upriamime na verifikáciu stanovenej hypotézy č. 1.

V prípade islandskej krízy sa nehovorí o zlyhaní trhu, ale o zlyhaní tých, ktorí do voľného trhu zasahujú, teda významných predstaviteľov štátu. Jej príčiny preto môžeme hľadať v nesprávne zvolenej menovej a hospodárskej politike štátu. Za jeden z podstatných faktorov vzniku islandskej krízy možno považovať nezvládnuté cielenie inflácie islandskou centrálnou bankou, ktorá počas tejto doby neustále stanovovala inflačný cieľ pod aktuálnu mieru inflácie. Práve preto udržiavala vysoké úrokové sadzby, ktoré niekedy presahovali až úroveň 15% (Kríza, 2009). Vysoké úrokové sadzby pritom nútia obyvateľov, ale aj domáce firmy k získavaniu zahraničných úverov v cudzích menách s podstatne nižšími úrokovými sadzbami, či vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj špekulatívneho kapitálu. Takéto inflačné cielenie spôsobilo vysoký prílev zahraničných mien do tejto krajiny, zhodnotenie kurzu islandskej koruny a obrovské výnosy špekulatívnym investorom. Prílev kapitálu zároveň stimuloval hospodársky rast a infláciu. Uvedené faktory súčasne s neustálym zvyšovaním úrokových sadzieb vyústili až do vytvorenia bubliny, ako aj následnej márnej snahy centrálnej banky zakotviť kurz islandskej koruny voči euru na pevnej hodnote. Island sa stal tzv. veľkým ostrovným „hedge fondom“ s dostatočne veľkým nesúlalom medzi aktívami a zdrojmi (Kríza, 2009).

¹⁸ Pozn.: NOREX- Nordic Stock Exchange Market. (Ružický, 2009).

Za ďalší činiteľ, ktorý dopomohol ku vzniku finančnej krízy na Islande, považujeme neúmernú veľkosť bankového sektora Islandu vzhľadom ku veľkosti jeho samotnej ekonomiky. Túto nerovnováhu zapríčinila predovšetkým silná expanzia najväčších islandských bánk, kedy došlo k vytvoreniu ich extrémneho dlhu pochádzajúceho najmä z pôžičiek od iných bánk, či vkladov ľudí, pričom sa hovorí o predkrízovej hodnote zahraničných aktív, teda dlhu na úrovni niekoľkonásobne prevyšujúcom HDP Islandu. Okrem neustále sa zvyšujúceho dlhu bánk, stúpol výrazne aj dlh obyvateľstva, ale aj vlády. Uvedené skutočnosti, teda ekonomický rast krajiny stimulovaný vysokým zadlžením domácnosti a firiem spolu s agresívnou politikou rozmachu bánk mimo islandských hraníc, možno považovať za podstatné činitele vedúce k vzniku islandskej krízy (Kríze, 2009).

Ďalším významným faktorom, ktorý podnietil vznik finančnej krízy na Islande je nedostatočné krytie záväzkov voči zahraničiu devízovými rezervami centrálnej banky. Práve islandská centrálna banka, ako aj vláda túto vážnu situáciu poriadne podcenili. Islandské úrady taktiež nedostatočne komunikovali so svojim zahraničnými partnermi, čo podľa niektorých analytikov vyvolávalo vlny nedôvery už pred vypuknutím krízy. Takáto nedôvera vyústila v samotnej Veľkej Británii v októbri roku 2008 k použitiu extrémneho opatrenia vo forme „protiteroristického zákona“ na ochranu záujmov britských vkladateľov zmrazením aktív islandskej banky, ako aj islandského štátu na jej území. Island sa tak dostal do priameho sporu nie len s Veľkou Britániou, ale aj Holandskom, kvôli vysoko úročeným účtom pobočky islandskej banky Landsbanki, Icesave, ktoré boli regulované a poistené na Islande, nie vo vyššie uvedených krajinách. Icesave totiž ponúkala úroky až o 50% vyššie ako ponúkali konkurenčné napr. britské banky. Tieto skutočnosti vyústili do medzinárodnej nedôvery v islandský finančný systém. Pre samotný Island, ktorý je závislý na zahraničnom obchode, bol zrazu problematický aj obyčajný prevod peňazí cez hranice štátu, dokonca boli jednotlivé prevody na určitú dobu pozastavené (Kríze, 2009).

Islandské banky sa uskutočňovaním svojej politiky expanzie stali závislé od medzibankového trhu. Jeho zmrazenie, vyvolané ako reakcia na hypotekárnu krízu v USA, prinieslo bankám výrazne problémy a nárast nákladov tak v súvislosti s krátkodobým financovaním, ako aj so zabezpečením dlhu. Zníženie ratingu Islandu ako krajiny a jeho trom najväčším bankám situáciu ešte viac sťažovalo, čo sa negatívne prejavilo aj v ďalšom oslabovaní islandskej koruny. Centrálna banka v záujme ochrany islandského finančného sektora pristúpila k znárodneniu jednej z troch najväčších bánk – Glitnir Bank of Island.

Tento krok však vyvolal obavu zo schopnosti Islandu splácať jeho záväzky, ktoré niekoľkonásobne prevyšovali HDP krajiny. A keďže islandská koruna mala voľné pole pre jej ďalšie oslabovanie, investori stratili záujem o akékoľvek aktívum, ktoré by bolo denominované v domácej mene (Kríza, 2009).

Najväčšia islandská banka Kaupthing, ako aj druhá najväčšia Landsbanki podobne ako v prípade Glitnir Bank neboli schopné po zmrazení medzibankového trhu splácať svoje splatné záväzky a ani ony sa nevyhli znárodneniu. Zároveň všetky tri banky ostávajú pod kontrolou Úradu pre finančný dohľad (FME) na Islande (Vzťahy, 2009). Väčšina aktív a pasív týchto znárodnených bánk je vykazovaná v zahraničí, pričom klienti jednotlivých zahraničných pobočiek vyžadujú uplatnenie svojich nárokov. Samotným príkladom je už spomínaná pobočka islandskej banky Icesave. V jej prípade sa straty zahraničných veriteľov odhadujú na desiatky mld. USD. Britská a holandská vláda preto požadovala od Islandu kompenzáciu strát jej občanov. Island síce ešte v októbri roku 2008 prijal núdzový zákon, avšak jeho vláda sa zaviazala kompenzovať straty iba islandských vkladateľov a to v plnej výške (Kríze, 2009).

Keďže islandská centrálna banka nedisponovala dostatočne veľkými devízovými rezervami, aby dokázala dlhodobo zabezpečiť znárodneným bankám potrebnú likviditu v cudzích menách, obrátila sa s prosbou o pomoc na Medzinárodný menový fond (MMF) a iné krajiny. MMF schválil Islandu koncom roka 2008 dvojročný úver vo výške 2,1 mld. USD, s okamžitou možnosťou čerpania vo výške 833 mil. USD (IMF, 2008). Islandu sa okrem toho podarilo získať pôžičku aj od severských štátov (Dánska, Nórska, Švédsko a Fínsko), od Ruska, či iných iných krajín na odvrátenie hroziaceho bankrotu štátu.

4.2. Zahraničný obchod Islandu s dôrazom na vzájomný obchod s Európskou úniou

Zahraničný obchod Islandu je koncepčne riadený Ministerstvom priemyslu a obchodu v úzkej spolupráci s Exportnou radou Islandu¹⁹ (Ružický, 2009, s. 6).

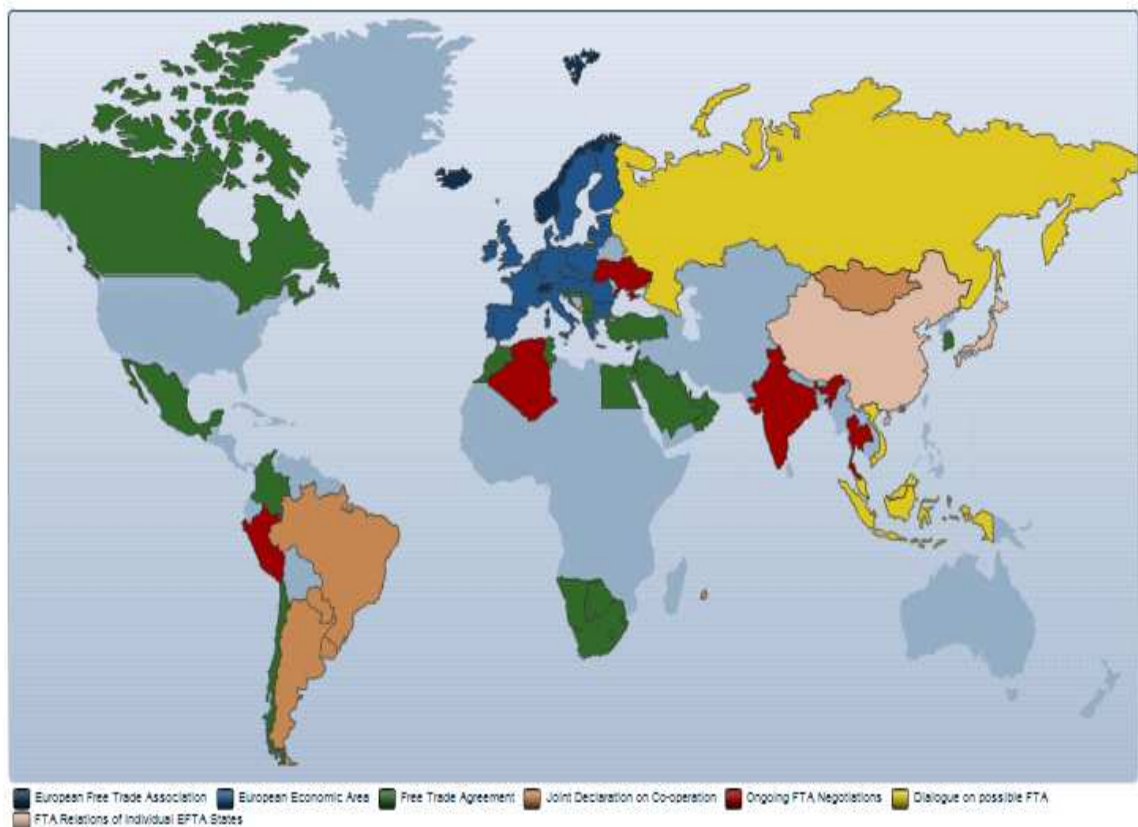
EFTA zabezpečila Islandu, ako jeho členovi, voľný obchod s ostatnými členmi tohto integračného zoskupenia, teda s Lichtenštajnskom, Nórskom a Švajčiarskom.

¹⁹ Pozn.: *Exportná rada Islandu* (Útfluntningsráð Íslands) – dôležitá inštitúcia, podieľajúca sa na riadení zahraničného obchodu Islandu, ako aj podpore exportných aktivít krajiny. Jej činnosť je financovaná z prostriedkov štátneho rozpočtu. Úzko spolupracuje s Konfederáciou islandského priemyslu a Konfederáciou islandského obchodu, pričom sa podieľa na organizácii veľtrhov a výstav na Islande, ako aj zabezpečuje účasť domácich podnikateľských subjektov na podobných podujatiach v zahraničí (Ružický, 2009)

Prostredníctvom integrácie vyššieho rádu vo forme EEA získali Island a ostatné členské štáty EFTA s výnimkou Švajčiarska prístup na jednotný trh EÚ. Postupom času uzatvorili členské štáty EFTA dohody o voľnom obchode aj s inými krajinami a to predovšetkým s krajinami strednej a východnej Európy, Stredomoria, či s krajinami ako Kanada, Čile, Kolumbia, Kórejská republika, Mexiko a Singapur (EFTA, 2007). Bilaterálne dohody o voľnom obchode má Island okrem už vyššie spomínaných krajín uzavreté aj so svojimi susedmi, teda Grónskom a Faerskými ostrovmi.

Ako členská krajina EFTA je Island taktiež angažovaný v rokovaniach týkajúcich sa FTA, ktoré v súčasnosti prebiehajú s nasledujúcimi partnermi: Alžírsko, Hong Kong, Čína, India, Peru, Thajsko či Ukrajina. Zároveň vedie EFTA dialógy s ohľadom na možnosť budúcej negociácie FTA s krajinami ako Indonézia, Malajzia, Rusko či Vietnam (EFTA, 2009).

Obr. č. 4: Mapa obchodných vzťahov partnerov EFTA na báze „free trade“

Pozn.: 1. *European Free Trade Association* – Európske združenie voľného obchodu, 2. *European Economic Area*- Európska hospodárska oblasť, 3. *Free Trade Agreement* – Dohoda o voľnom obchode, 4. *Joint Declaration on Cooperation* – Vzájomné vyhlásenie o spolupráci, 5. *Ongoing FTA Negotiations* –Súčasne trvajúce rokovania o FTA, 6. *Dialogue on possible FTA* - Dialóg o možnom uzavretí FTA, 7. *FTA Relations of Individual EFTA States* – Vzťahy jednotlivých členských štátov EFTA založené na FTA. Zdroj: *FTA Map*. [online]. 2009. [cit. 12.3.2010]. Dostupné na <<http://www.efta.int/free-trade/fta-map.aspx>>

Zahraničný obchod s tovarom je na Islande realizovaný bez väčších obmedzení. Licencie vyžadované pre niektoré špecifické komodity sú vydávané bez rôznych prierahov a prekážok. Island síce nie je členom CÚ EÚ, avšak jeho colné tarify sú kompatibilné s medzinárodne harmonizovaným systémom podľa Colnej kooperačnej rady v Bruseli. Colné sadzby sa stanovujú buď percentuálnou hodnotou z celkovej hodnoty dovážaného tovaru, alebo podľa jeho množstva. Bez cla sú na Island dovážané tovary pochádzajúce z členských krajín EEA (Ružický, 2009, s. 13).

4.2.1. Zahraničný obchod Islandu

Malý počet obyvateľov Islandu determinuje túto ostrovnú krajinu k závislosti od dovozu väčšiny spotrebných, priemyselných a v menšej miere aj potravinárskych tovarov. Keďže dovoz do krajiny takmer každým rokom prevyšoval islandský vývoz, zodpovedalo tejto skutočnosti neustále pasívne saldo obchodnej bilancie, ktorého najvyššia hodnota bola vykázaná v roku 2006. Ako dôsledok dosahu globálnej finančnej krízy na islandskú ekonomiku sme však zaznamenali podstatnú zmenu v obchodnej bilancii Islandu, ktorá prvýkrát po dlhom čase vykazovala kladné a zároveň dostatočne vysoké saldo zahraničného obchodu. Obchodná bilancia sa pritom už dlhodobejšie vyznačovala každoročne rastúcim vývozom a naopak striedajúcim rastom, či poklesom dovozu do krajiny. Hoci v čase vypuknutia krízy, teda v roku 2008 sa dovoz do krajiny v porovnaní s predchádzajúcim rokom výraznejšie zvýšil a Island zaznamenal doposiaľ najnižšie pasívne saldo svojej obchodnej bilancie, hneď v nasledujúcom roku dochádza vzhľadom na jeho zložitú hospodársku situáciu k značnému zníženiu jeho dovozu.

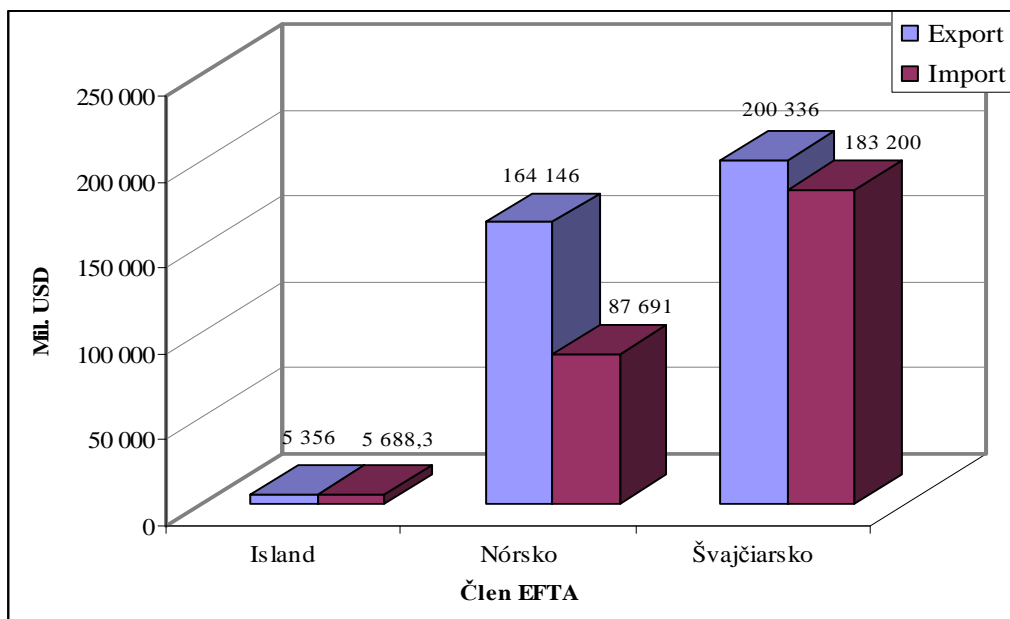
Tab. č. 5: Vývoj zahraničného obchodu Islandu v rokoch 2005 – 2009 v mil. ISK

	2005	2006	2007	2008	2009
Export (mil. ISK)	194 355	242 74	305 096	466 860	497 066
Import (mil. ISK)	288 895	401 201	395 155	473 525	409 874
Bilancia (mil. ISK)	-94 540	-158 461	-90 059	-6 665	87 192
% z HDP	-9,21	-13,57	-7,04	-0,45	5,81

Zdroj: *Imports, exports and balance of trade 1989-2010*. [online]. 2010. [cit. 30.1. 2010]. Dostupné na <http://www.statice.is/?PageID=1260&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA01104%26ti=Imports%2C+exports+and+balance+of+trade+1989-2010%26path=../Database/utanrikisverslun/Voruskipti/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK> (vlastné autorské spracovanie)

Ako vyplýva aj z tabuľky č. 5, i v krízou zasiahnutom roku 2008 a následnom roku 2009 bol vykázaný nárast islandského vývozu, pričom jeho ťahúňom sa stal predovšetkým vývoz hliníka a rýb. Finančná kríza, ktorá zasiahla krajinu, však výrazne ovplyvnila islandský kurz a ceny najvýznamnejšej vývoznnej a dovoznnej komodity, teda surového hliníka. Práve tieto skutočnosti mali v rokoch 2008 a 2009 za následok celkový pokles reálneho vývozu tovarov o takmer 30%. Pokles islandského dovozu bol ešte výraznejší a to až o 48% (Ružický, 2009).

Diagram č. 3. : Svetový obchod krajín EFTA v roku 2008 v mil. USD

Zdroj: *EFTA State's trade with the World*. [online]. 2009. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na: <http://www.efta.int/freetrade/~media/Documents/Free%20Trade/Trade%20Statistics/world-total.ashx> (vlastné autorské spracovanie)

Spomedzi krajín EFTA zobrazených v diagrame č. 3 mal Island v roku 2008 najmenšie zastúpenie na svetovom obchode, kedy vyviezol tovar v celkovej hodnote 5 356 mil. USD a dovezol v hodnote 5 688,3 mil. USD. V porovnaní so Švajčiarskom, ktorého vývoz dosiahol v danom roku najvyššiu úroveň, sa islandské vývozné aktivity vyznačovali viac ako tridsaťsedem násobne nižšou hodnotou. Podobne, aj hodnota islandského dovozu sa výrazne odlišovala od dovozných hodnôt ostatných krajín EFTA. Island sa však z hľadiska zahraničného obchodu značne diferencoval od uvedených krajín a to tým, že ako jediná krajina EFTA zaznamenala v danom roku vyššiu celkovú hodnotu dovozu ako vývozu, čoho výsledkom bolo pasívne saldo jeho zahraničného obchodu.

4.2.2. Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Islandu

Ryby a produkty z rýb patria už tradične medzi komodity najviac podčiarkujúce zahraničný obchod, predovšetkým islandský vývoz. Hoci Island v súčasnosti vyváža rôzne tovary, morské produkty ostali i naďalej veľmi dôležitou islandskou vývoznou komoditou podieľajúcou sa viac ako 40% na jeho exporte.

Tab. č. 6: Komoditná štruktúra vývozu v mil. ISK (FOB) v rokoch 2008 a 2009

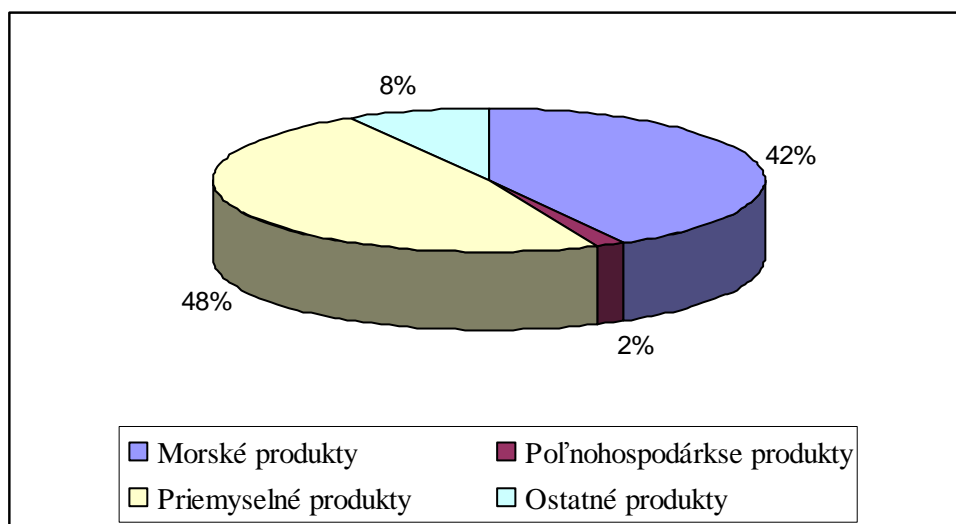
	Triedy SITC	2008	2009
SITC 0	Potraviny a živé zvieratá	168 609,1	207 103,8
03	Ryby, kôrovce a mäkkýše	151 510,5	186 590,9
08	Krmivo pre zvieratá (okrem nemletých obilnín)	14 036,40	16 922,60
SITC 1	Nápoje a tabak	835,7	701,9
11	Nápoje	835,6	701,9
SITC 2	Suroviny (bez palív)	6 849,4	5 855,5
28	Kovová ruda a kovový odpad	2 923,9	1 684,7
29	Suroviny živočíšneho a rastlinného pôvodu	1 409,4	1 772,5
SITC 3	Mínérálne palivá, mazadlá a príbuzné materiály	6 921,9	4 966,7
33	Ropa, ropné výrobky a príbuzné materiály	6 921,9	4 966,7
SITC 4	Živočíšne a rastlinné oleje a tuky	8 798,8	9 813,9
41	Živočíšne oleje a tuky	8 798,8	9 813,5
SITC 5	Chemikálie	10 972,3	14 106,5
54	Medicínske a farmaceutické výrobky	9 688,7	11 986,0
59	Ostatné chemikálie a chemické výrobky	579,9	1 175,8
SITC 6	Priemyselný tovar	197 750,9	192 033,6
68	Neželezné kovy	182 207,3	169 405,7
67	Železo a oceľ	11 857,8	17 667,5
SITC 7	Stroje a dopravné prostriedky	53 910,5	50 169,1
79	Ostatné dopravné prostriedky	30 635,8	26 139,1
72	Strojové zariadenie pre určité odvetvie priemyslu	8 413,6	7 658,9
78	Cestné vozidlá	6 212,2	7 284,9
SITC 8	Rôzne hotové výrobky	8 516,7	9 754,7
89	Rôzne výrobky	6 761,8	7 035,3
87	Odborné, vedecké, riadiace prístroje a zariadenia	1 285,0	1 722,6
SITC 9	Ostatné	3 694,0	2 560,1

Zdroj: *Exports and imports by divisions of the SITC, Rev. 4 and month 2008-2009*. [online]. 2010.[cit. 13.3.2010]. Dostupné na <www.static.is/?PageID=1260&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA01204%26ti=Exports+and+imports+by+divisions+of+the+SITC%2C+Rev+4+and+month+2008-2009%26path=../Database/utanrikisverslun/voruskipti2009/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK> (vlastné autorské spracovanie)

Okrem už spomínaných tovarov zohráva dôležitú úlohu vo vývoze Islandu aj komodita priemyselných výrobkov, z ktorých má najväčšie zastúpenie vývoz hliníka a ferokremičitanov. Na islandskom vývoze sa taktiež podieľajú poľnohospodárske produkty, predovšetkým chovné ryby, dobytok, mliečne výrobky, ale i prešívane prikrývky a iné.

Podľa nomenklatúry SITC patrila medzi najviac vyvázanú triedu v roku 2009 SITC 0 - *Potraviny a živé zvieratá*, kde zaraďujeme aj vývoz islandských rýb, ktoré sa najväčšou mierou zapríčinili na zvýšení vývozu v tejto triede oproti roku 2008 a to o celkových 22,8%. Napriek výrazne nepriaznivej hospodárskej situácii Islandu v minulom roku a zníženiu vývozu viacerých tried nomenklatúry SITC, výsledná hodnota islandského vývozu si v porovnaní s predchádzajúcim rokom zachovala svoj sklon k rastu, kde okrem už spomínanej triedy SITC 0 sa významnou mierou na tomto stave podieľali triedy SITC 4- *Živočíchy a rastlinné oleje a tuky*, SITC 5 – *Chemikálie* a SITC 8 – *Rôzne hotové výrobky*. Naopak najväčší pokles vývozu bol zaznamenaný v triede SITC 3 – *Minerálne palivá, mazadlá a príbuzné materiály*.

Diagram č. 4: Komoditná štruktúra vývozu v roku 2009 podľa SI klasifikácie

Pozn.: SI Classification- klasifikácia Štatistického úradu Islandu: *Quantity and value of exports by commodities (SI classif.) 2008-2009*. [online]. 2009.[cit. 8.2.2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1261&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA02202%26ti=Quantity+and+value+of+exports+by+commodities+%28SI+classif.%29+20082009%26path=./Database/utanrikisverslun/Utflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20million%20ISK/Tonnes> (vlastné autorské spracovanie)

Podľa SI klasifikácie Štatistického úradu Islandu na rozdiel od predchádzajúcej nomenklatúry, patrí trieda *Priemyselné produkty*, i napriek poklesu jej hodnoty v roku 2009, aj naďalej medzi najviac exportovaných kapitolou islandského vývozu. Hoci v dôsledku

globálnej finančnej krízy dochádza k zníženiu dovedy výrazne rastúceho vývozu hliníka, vývoz ferokemičtanov sa naopak vyznačuje opätovne rastúcou tendenciou. Poklesu hodnôt v triede *Ostatné produkty* nezabránil ani nárast vývozu vozidiel, spôsobený predovšetkým spätným predajom do Európy tých vozidiel, ktoré sa na Island dovezli ešte v čase pred vypuknutím hospodárskej krízy. Tá však nemala veľký dosah na vývoz v triede *Morské* či *Polnohospodárske produkty*, ktorý sa v minulom roku niesol v pokračujúcom trende rastu ich vývozu.

Zahraničný obchod medzi Islandom a členmi EEA je veľmi rozvinutý. EEA predstavuje dlhodobu najväčší trh pre umiestnenie islandských tovarov. Len v roku 2008 smerovalo do týchto krajín a teda aj krajín EÚ až 80,6% islandského vývozu. V nasledujúcom roku sme zaznamenali dokonca zvýšenie hodnoty a to až na 83,3% (External trade, 2009). Medzi najviac vyvážené kapitoly do krajín EEA podľa SI klasifikácie v roku 2008 patrili najmä triedy *Priemyselné* a *Morské produkty*. Ide pritom o hlavné vývozné islandské komodity ako tresky a jej druhy, slede, hliník a výrobky z neho, ferokremičitany, farmaceutické výrobky či nerastné palivá a ich produkty. Z triedy *Polnohospodárske produkty* mali najväčšie zastúpenie na vývoze kožušiny z noriek, kone, ale aj produkty z oviec. Na celkovom exporte sa taktiež značne podieľal aj vývoz už spomínaných ojazdených a reexportovaných vozidiel (Statistics, 2009).

Najväčším obchodným partnerom Islandu z krajín EÚ z hľadiska vývozu je v posledných rokoch Holandsko. Hodnota islandského vývozu do tejto krajiny EÚ sa striedavo zvyšuje alebo znižuje. V roku 2009 bol zaznamenaný export v hodnote 150 007,8 mil. ISK, teda 30,2 % z celkového exportu Islandu v danom roku, čo oproti prechádzajúcemu roku s vykázanou hodnotou 160 477,5 mil. ISK (34,4% z celkového islandského exportu v roku 2008) predstavuje zníženie o takmer 6,5 % (Exports, 2009). Relatívne malý podiel na tomto exporte v roku 2008 predstavoval vývoz morských produktov. Vývoz hliníka však tvoril až 83,4 % z celkového islandského vývozu smerujúceho do Holandska. V súvislosti s vývozom hliníka do tejto krajiny je pre nás podstatné spomenúť, že väčšina dovezeného hliníka nie je využívaná pre vlastné potreby krajiny, ale je reexportovaná do iných krajín (Statistics, 2009).

Druhým najväčším odbytkom islandského vývozu v roku 2009 sa stal trh Veľkej Británie, kde smerovalo 12,9 % celkového islandského vývozu v hodnote 63 949,2 mil. ISK (Exports, 2009). V porovnaní s predchádzajúcim rokom dochádza k zvýšeniu exportu do tohto teritória, pričom hlavný podiel majú na ňom morské produkty, najmä tresky a jej

druhy. Tie sa na exporte smerujúcom do Veľkej Británie v roku 2008 podieľali 78,8% (Statistics, 2009).

Tab. č. 7: Komoditná štruktúra dovozu v mil. ISK (CIF) v rokoch 2008 a 2009

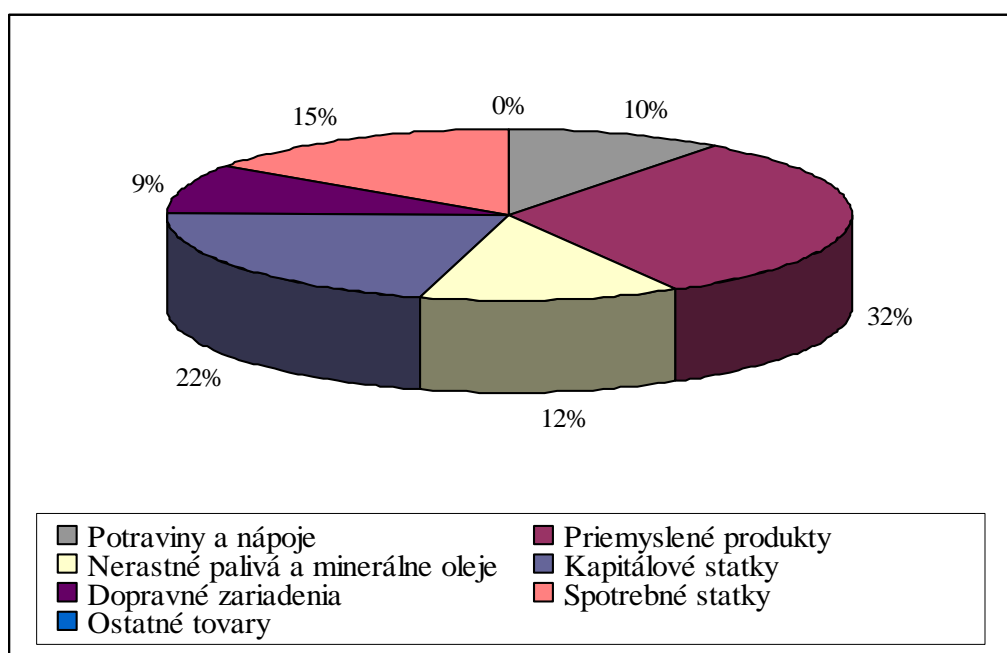
	Trieda SITC	2008	2009
SITC 0	Potraviny a živé zvieratá	36 237,0	41 883,4
5	Zelenina a ovocie	8 676,9	9 798,6
3	Ryby, kôrovce a mäkkýše	7 403,1	8 205,4
4	Obilniny a obilné výrobky	7 369,6	8 112,9
SITC 1	Nápoje a tabak	6 202,0	7 074,1
11	Nápoje	4 393,8	4 867,5
SITC 2	Suroviny (bez palív)	68 420,5	60 506,3
28	Kovová ruda a kovový odpad	59 138,1	53 389,5
27	Surové (hrubé) hnojivá, len importované	2 959,4	2 987,2
SITC 3	Minerálne palivá, mazadlá a príbuzné materiály	62 871,5	55 377,7
33	Ropa, ropné výrobky a príbuzné materiály	59 718,9	50 801,3
SITC 4	Živočíšne a rastlinné oleje a tuky	2 863,6	2 236,7
42	Upravované rastlinné tuky a oleje	866,2	1 070,4
41	Živočíšne oleje a tuky	1 758,2	913,7
SITC 5	Chemikálie	43 631,6	45 953,3
54	Medicínske a farmaceutické výrobky	12 511,1	15 119,1
51	Organická chémia	3 087,8	4 917,4
SITC 6	Priemyselný tovar	65 560,2	50 935,3
69	Výrobky z kovov	19 294,0	13 033,7
64	Papier, papierová lepenka, výrobky z papiera a pap. celulózy	8 055,6	9 400,1
SITC 7	Stroje a dopravné prostriedky	166 330,2	130 602,2
77	Elektrotechnické strojárstvo, aparatúry a zariadenia	49 517,6	54 602,7
79	Ostatné dopravné prostriedky	20 267,9	20 966,7
78	Cestné vozidlá	36 463,6	14 437,7
SITC 8	Rôzne hotové výrobky	62 270,3	50 348,2
89	Rôzne výrobky	18 353,9	17 838,7
84	Odevy a odevné doplnky	14 117,6	12 923,0
SITC 9	Ostatné	334,2	516,6

Zdroj: *Exports and imports by divisions of the SITC, Rev. 4 and month 2008-2009*. [online]. 2010.[cit. 13.3.2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1260&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA01204%26ti=Exports+and+imports+by+divisions+of+the+SITC%2C+Rev+4+and+month+2008-2009%26path=../Database/utanrikisverslun/voruskipti2009/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK> (vlastné autorské spracovanie)

Nemecko patrí v poradí už medzi tretieho významného importéra islandských tovarov. Na jeho trh smerovalo v minulom roku 11,3% z islandského vývozu v celkovej hodnote 56 400 mil. ISK (Exports, 2009), kde najväčšie zastúpenie majú priemyselné produkty, predovšetkým hliník, tvoriaci v roku 2008 viac ako 80% celkového islandského exportu do tohto teritória (Statistics, 2009).

Podľa nomenklatúry SITC sa z hľadiska islandského importu aj v roku 2009 zaraďovala medzi najviac dovážanú triedu SITC 7 – *Stroje a dopravné prostriedky*. Podstatný význam na dovoze však zohrávali aj triedy SITC 2 – *Suroviny (bez palív)* a SITC 3 - *Minerálne palivá, mazadlá a príbuzné materiály*. Hoci islandský dovoz takmer každým rokom prevyšoval islandský vývoz, v roku 2009 vykázali islandské štatistiky opačné skutočnosti.

Diagram č. 5: Komoditná štruktúra dovozu v roku 2009 podľa tovarových skupín SI

Zdroj: *Imports in goods – Imports by broad economic categories (BEC) and market areas Jan.- Dec.2009*. [online]. 2009.[cit.10.2.2010]. Dostupné na: <www.statice.is/?PageID=1262&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA03202%26ti=Imports+by+broad+economic+categories+%28BEC%29+and+market+areas+Jan.-Dec.+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Innflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK> (vlastné autorské spracovanie)

Kým v roku 2008 sme mohli pozorovať výrazný rast v už spomínaných triedach SITC 2 – *Suroviny (bez palív)* či SITC 3 - *Minerálne palivá, mazadlá a príbuzné materiály*, finančná kríza tento rastúci trend v nasledujúcom roku ihneď pozastavila. Viaceré triedy nomenklatúry SITC sa teda v roku 2009 vyznačovali zníženými hodnotami

ich dovozu. A síce v triedach SITC 0 - *Potraviny a živé zvieratá*, SITC 1 – *Nápoje a tabak*, SITC 5 – *Chemikálie*, či SITC 9 – *Ostatné* bol v minulom roku zaznamenaný nárast importu, percentuálne však tento nárast predstavoval len zanedbateľné hodnoty.

Globálna finančná kríza najvýraznejšie zasiahla dovoz v tovarovej skupine *Priemyselné výrobky*, ktorý bol charakteristický najmä značným poklesom dovozu alumina na výrobu hliníka. Výraznejší pokles bol zaznamenaný aj v tovarovej skupine *Dopravné zariadenia* v súvislosti s dovozom vozidiel, ale aj lietadiel, ako výsledok strát viacerých leteckých spoločností, ktoré na začiatku roku 2008 síce doviezli nové lietadlá, avšak pre obrovské straty boli nútené už koncom toho istého roku niektoré lietadlá predať. Preto v rámci tejto tovarovej skupiny sa už v rovnakom tempe dovozu v nasledujúcom roku nepokračovalo. Významný bol aj pokles dovozu strojov (chladničky, práčky), nerastných palív, ako aj výrobkov zo železa (Ružický, 2009).

Podobne ako platí aj pri islandskom vývoze, aj z hľadiska dovozu sú najvýznamnejším obchodným partnerom Islandu členské krajiny EEA. Práve z týchto krajín sa v roku 2008 realizovalo až 64,8 % celkového islandského dovozu v hodnote 333 786,8 mil. ISK (Statistics, 2009). A hoci v roku 2009 bol zaznamenaný výrazný pokles dovozu na Island, podiel dovozu z krajín EEA na celkovom islandskom dovoze sa nemenil, zostáva na takmer identickej percentuálnej úrovni 64,7 % , avšak v hodnote predstavujúcej len 288 401,4 mil. ISK (Imports, 2009). Najvýznamnejší bol pritom dovoz v tovarovej skupine *Priemyselné produkty a Kapitálové statky*, hoci ich hodnoty sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom podobne ako u takmer všetkých zvyšných tovarových skupín značne znížili. Najvyšší pokles pri dovoze z krajín EEA bol však zaznamenaný v tovarovej skupine *Dopravné zariadenia*, kedy dochádza k poklesu hodnôt a to až o 45%. Jedine tovarová skupina *Potraviny a nápoje* sa podľa klasifikácie Štatistického úradu Islandu v roku 2009 vyznačovala rastúcim trendom jej dovozu.

V roku 2009 sa na celkovom islandskom dovoze takmer 50% podieľalo päť rozhodujúcich krajín. Najvýznamnejšou krajinou z hľadiska dovozu sa stalo Nórsko, ktoré hodnotou 57 859,4 mil. ISK tvorilo 14,1% z celkového islandského dovozu (Imports, 2009). Nórsko sa na prvú pozíciu z hľadiska islandského importu prepracovalo už v roku 2008, predovšetkým vďaka podstatnému nárastu vývozu na Island v kategórií nerastné palivá a minerálne oleje (Statistics, 2009).

Z krajín EÚ sa najvyššou mierou a to 38 339,5 mil. ISK, teda 9,4% podieľalo na islandskom dovoze Holandsko. Výrazný pokles dovozu a to o viac ako 30% oproti minulému roku na hodnotu 36 800,9 mil. ISK bol zaznamenaný hlavne v obchode

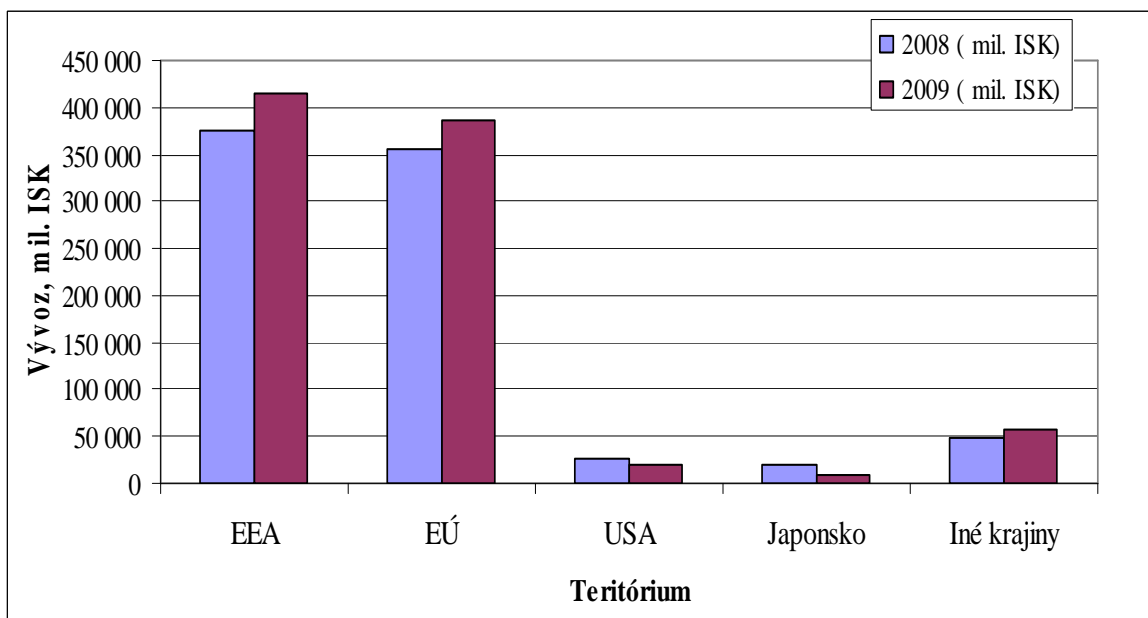
s Nemeckom (Imports, 2009), čoho výsledkom bol jeho prepad z druhej pozície z hľadiska islandského dovozu. Dôvodom tohto poklesu je fakt, že najväčší podiel na islandskom dovoze z tejto krajiny EÚ tvorila hlavne technológia a vozidlá, ktorých dovoz sa v období finančnej krízy na Islande výraznejšie znížil.

Významné miesto v islandskom dovoze zastáva aj Švédsko, hoci aj z tejto severskej krajiny sa v roku 2009 vyviezol tovar v značne nižšej hodnote ako v predchádzajúcom roku, kedy najväčší podiel dovozu bol vykázaný v kategórií nerastné palivá a minerálne oleje (Statistics, 2009).

4.2.3. Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Islandu

Z teritoriálneho hľadiska tvoria najdôležitejšiu úlohu v zahraničnom obchode Islandu hlavne škandinávske krajiny, ako aj krajiny EÚ, predovšetkým Holandsko a Nemecko. Za významného obchodného partnera sa považuje taktiež USA, či celosvetovo na význame neustále rastúca Čína.

Diagram č. 6: Teritoriálne rozloženie vývozu v rokoch 2008 a 2009

Zdroj: *Exports by countries January – December 2008, 2009*. [online]. 2009. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na: www.statice.is/?PageID=1261&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA02205%26ti=Exports+by+countries+January+December+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Utflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20million%20ISK (vlastné autorské spracovanie)

Globálna finančná kríza neovplyvnila negatívne vývozne aktivity Islandu, ale naopak priniesla nové možnosti rozšírenia zahraničnoobchodných vzťahov medzi EÚ a Islandom. K nárastu vývozu v roku 2009 v porovnaní s predchádzajúcim rokom teda dochádza tak do krajín EEA a v rámci nich aj do krajín EÚ, ako aj do iných krajín sveta, kde významnejšiu úlohu zohráva vývoz do Číny. Na druhej strane vysoký pokles bol pozorovaný pri jeho vývoze do Japonska a o niečo nižší aj pri vývoze do USA. Okrem všetkých vyššie spomínaných teritórií pre umiestnenie islandského exportu zohráva dôležitú úlohu aj severské teritórium – Nórsko.

Diagram č. 6 potvrdzuje fakt, že väčšina zahraničného obchodu Islandu sa realizuje s členskými krajinami EEA. Do krajín EÚ v roku 2009 smerovalo až 77,5% celkového islandského exportu v hodnote 385 253,4 mil. ISK (External trade, 2009). Pritom až 238 522,1 mil. ISK (External trade, 2009) sa vyviezlo do pôvodných zakladajúcich krajín EÚ, čo predstavuje 61,9% z celkového vývozu smerujúceho na trhy EÚ. Islandský vývoz do krajín EÚ je tvorený najmä jeho najčastejšie exportovanými triedami, teda podľa klasifikácie Štatistického úradu Islandu triedou *Morské produkty* a *Priemyselné produkty*, kde najväčšie zastúpenie má vývoz tresiek a jej druhov, ako aj vývoz hliníka.

Tab. č. 8: Teritoriálna štruktúra vývozu do krajín EÚ v rokoch 2008 a 2009

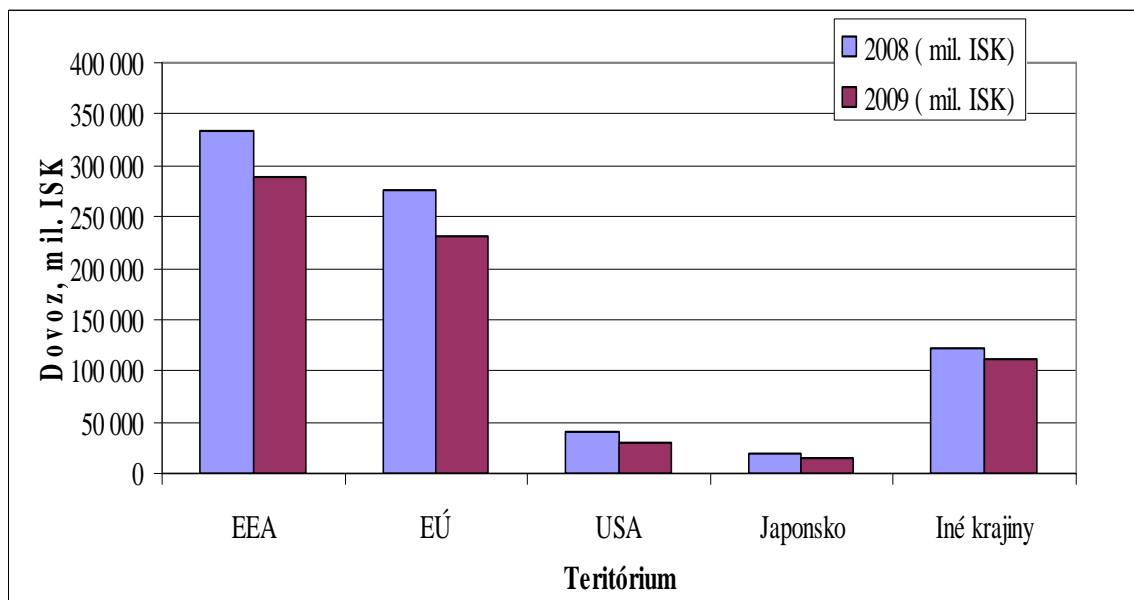
Štát	2008 (mil. SK)	Poradie	2009 (mil. ISK)	Poradie
Holandsko	160 477,5	1	150 007,8	1
Veľká Británia	54 189,0	2	63 949,2	2
Nemecko	52 777,4	3	56 400,0	3
Španielsko	17 861,0	4	24 130,5	4
Francúzsko	14 287,3	6	17 572,1	5
Írsko	1 350,3	15	15 228,4	6
Dánsko	14 642,5	5	13 503,5	7
Belgicko	7 214,1	8	9 208,6	8
Portugalsko	8 791,7	7	8 804,7	9
Litva	5 956,7	9	5 726,9	10

Zdroj: *Exports by countries January – December 2009*. [online]. 2009.[cit. 10.2.2010]. Dostupné na : <www.statice.is/?PageID=1261&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA02205%26ti=Exports+by+countr ies+January-+December+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Utflutningur/%26lang=1%26units =Fob%20million%20ISK> (vlastné autorské spracovanie)

Ako naznačuje aj vyššie uvedená tabuľka, najdôležitejšími teritóriami z hľadiska exportu Islandu v roku 2009 do krajín EÚ boli Holandsko, Veľká Británia, Nemecko,

Španielsko a Francúzsko. K výraznejšiemu zníženiu vývozu v roku 2009 v rámci krajín EÚ dochádza v súvislosti s vývozom do Holandska, hoci si toto teritórium udržiava i naďalej vo vývozných štatistikách svoje prvenstvo. Podstatný pokles vývozu Islandu bol v minulom roku zaznamenaný aj v menej významnom obchode s Gréckom, či s krajinami z posledných dvoch vln rozšírenia EÚ, ako Maďarsko, Malta, Rumunsko či Bulharsko. Naopak nárast islandského vývozu bol badateľný do krajín ako Veľká Británia, Nemecko, Španielsko a Francúzsko. A hoci k zvýšeniu hodnôt vývozu oproti roku 2008 dochádza takmer u všetkých uvedených teritórií, niekoľkonásobný nárast obchodu bol v minulom roku zaznamenaný predovšetkým s Írskom.

Diagram č. 7: Teritoriálne rozloženie dovozu v rokoch 2008 a 2009

Zdroj: *Import by countries January – December 2008, 2009*. [online]. 2009.[cit. 11.2.2010]. Dostupné na: www.statice.is/?PageID=1262&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA03202%26ti=Imports+by+broad+economic+categories+%28BEC%29+and+market+areas+Jan.Dec.+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Innflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK
(vlastné autorské spracovanie)

Medzi najvýznamnejšie teritória, z ktorých sa realizuje podstatná časť islandského dovozu patria Nórsko, Holandsko, Nemecko, Švédsko, Dánsko, USA, Čína atď. V roku 2009 došlo z dôvodu zložitej hospodárskej situácie Islandu k výraznejšiemu poklesu jeho celkového dovozu, čo sa prejavilo rôznym poklesom importu komodít z jednotlivých teritórií. Hoci globálna finančná kríza zintenzívnila vzájomnú spoluprácu Islandu s EÚ z hľadiska jeho exportu, import z krajín EÚ naznačuje protikladný jav. Aj diagram č. 7

svedčí o značnom znížení islandského dovozu a to tak z členských krajín EEA, teda v rámci nich i z členských krajín EÚ, ako aj zo všetkých ostatných uvedených teritórií.

Kým v roku 2008 bol zaznamenaný najvyšší nárast islandského dovozu z Austrálie vďaka dovozu alumina potrebného pre výrobu hliníka (Ružický, 2009), v minulom roku vplyvom finančnej krízy dochádza k jeho viac ako trojnásobnému zníženiu. Významne poklesom aj dovoz z Číny či USA. Naopak nárast dovozu tovarov na Island sme mohli pozorovať pri dovoze z Nórska, ktoré už dlhodobejšie vystupuje ako najvýznamnejšie teritórium z hľadiska jeho dovozu.

Tab. č. 9: Teritoriálna štruktúra dovozu z krajín EÚ v rokoch 2008 a 2009

Štát	2008	Poradie	2009	Poradie
Holandsko	31 234,4	4	38 339,5	1
Nemecko	52 819,2	1	36 800,9	2
Švédsko	46 277,0	2	35 859,2	3
Dánsko	37 695,7	3	32 441,9	4
Veľká Británia	22 467,5	5	20 173,8	5
Taliansko	14 411,7	6	12 304,4	6
Francúzsko	12 157,3	7	8 632,4	7
Belgicko	6 809,5	12	6 870,6	8
Írsko	5 547,9	13	6 821,0	9
Španielsko	6 020,8	8	5 452,7	10

Zdroj: *Imports by broad economic categories (BEC) and market areas Jan.- Dec. 2009*. [online]. 2009. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na: < www.statice.is/?PageID=1262&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA03202%26ti=Imports+by+broad+economic+categories+%28BEC%29+and+market+areas+Jan.Dec.+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Innflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK > (vlastné autorské spracovanie)

Podobne, ako platí aj pri islandskom vývoze, aj z hľadiska dovozu jednotlivých komodít na Island majú najvýznamnejšie zastúpenie členské krajiny EEA, z ktorých sa v roku 2009 doviezlo až 64,7 % z celkového dovozu a to v hodnote 288 401,4 mil. ISK (External trade, 2009). Samotné štáty EÚ tvorili v minulom roku na celkovom islandskom dovoze 56,2 % v hodnote 230 528,6 mil. ISK (Imports, 2009). Z toho zo zakladajúcich krajín EÚ smeroval na Island tovar v hodnote 103 305,7 mil. ISK (External trade, 2009), čo predstavuje 44,8% z jeho dovozu z krajín EÚ. Medzi najčastejšie dovážané tovarové

skupiny pritom patria nerastné palivá a minerálne oleje, technológie či vozidlá, ktorých dovoz sa však v dôsledku pretrvávajúcej krízy na Island značne znížil.

Dôležitú úlohu na islandskom dovoze pritom zohráva Holandsko, Nemecko, Švédsko, Dánsko a Veľká Británia. Aj napriek značnému zníženiu dovozu tovarov takmer zo všetkých podstatných teritórií, výraznejší nárast dovozu sme zaznamenali z Holandska a čiastočne aj z Írska. Naopak podstatný pokles bol badateľný pri dovoze z Nemecka, Švédska, Francúzska, Litvy či Cypru.

4.3. Island na ceste k integrácii do Európskej únie

Podľa Zmluvy o ES môže každá európska krajina, ktorá rešpektuje demokratické hodnoty, ľudské práva a dodržiavanie zákonov, požiadať o členstvo v EÚ. To však neznamená, že všetky európske krajiny musia o členstvo v EÚ požiadať, alebo že EÚ musí prijať všetky žiadosti. Nie je to automatický proces, ale naopak je v ňom kľúčové plnenie podmienok. Hranice EÚ sú definované rozhodnutiami prijatými jednohlasne na najvyššej úrovni. EÚ je skôr založená na hodnotách a politickej vôli ako na riekach, či pohoriach. EÚ je politický projekt a jej hranice sú politické. Líši sa od fyzického a geografického poňatia Európy. Politické hranice EÚ sa zmenili vždy, keď k EÚ pristúpila nová krajina alebo od nej odstúpilo určité územie, ako to urobilo Grónsko. S cieľom predísť napnutiu integračnej kapacity EÚ už Barrosova Komisia skonsolidovala naše existujúce záväzky voči krajinám, ktoré už sú súčasťou procesu rozšírenia: t.j. Chorvátsko, Turecko a iné krajiny Západného Balkánu, ako aj Island (Mýty, 2010).

4.3.1. Potenciálne rozšírenie Európskej únie o Island

Zabezpečenie mieru, ako jeden z najdôležitejších aspektov integrácie, prispelo významnou mierou k zjednocovaniu európskych národov. Každé rozšírenie členskej základne EÚ prinieslo so sebou mnohé zmeny. Doposiaľ najväčšie rozšírenie z roku 2004 aj napriek faktu, že išlo o rozšírenie o krajiny s podstatným rozdielom v hospodárskej úrovni dovtedy integrujúcich sa krajín, považujeme za najlepšie pripravené rozšírenie v histórii EÚ. Podstatne menej pozitívne sa javia ohlasy na posledné rozšírenie EÚ z roku 2007 a to o Bulharsko a Rumunsko. Na februárovom zasadnutí nemeckých a francúzskych expertov zaoberajúcich sa hodnotením minulého, ale aj budúceho rozšírenia EÚ, M. Gutz-

Vetter presadil názor, že rozšírenie z roku 2007 bolo predčasné, pričom išlo o jasne politické rozhodnutie (Nemeckí experti, 2009).

Prikláňame sa k názoru T. Silberhorna, podľa ktorého prístupenie Bulharska a Rumunska do EÚ spôsobilo, že krajiny opustilo reformné nadšenie, čo malo následne vplyv aj na vnútorné vzťahy v rámci EÚ (Nemeckí experti, 2009). Súčasne sa zhodujeme s názormi expertov v tom, že politika rozširovania EÚ sa v rokoch 2004 a 2007 na rozdiel od predchádzajúcich rozšírení stala „drsnejšou“ s dôrazným zameraním EK na riešenie otázok korupcie a organizovaného zločinu. Aj napriek negatívnejším ohlasom na posledné rozšírenie členskej základne EÚ a mnohým ohlasom na jeho pozastavenie, boli už v októbri 2005 otvorené prístupové rokovania s ďalšími krajinami a to Chorvátskom a Tureckom.

Až do vypuknutia globálnej finančnej krízy patrili medzi intenzívnych záujemcov o vstup do EÚ tri súčasné kandidátske krajiny EÚ - Chorvátsko, Turecko a Macedónsko, ako aj potenciálne kandidátske krajiny západného Balkánu, ktorým bolo prisľúbené členstvo v EÚ za podmienky, že naň budú pripravené, teda Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna hora, Srbsko a Kosovo. Finančná kríza, ktorá vypukla na Islande, však prinútila aj tento ostrovny štát zmeniť dovtedy prevažne odmietavý postoj a zamyslieť sa nad potenciálnym členstvom krajiny v tomto integračnom zoskupení.

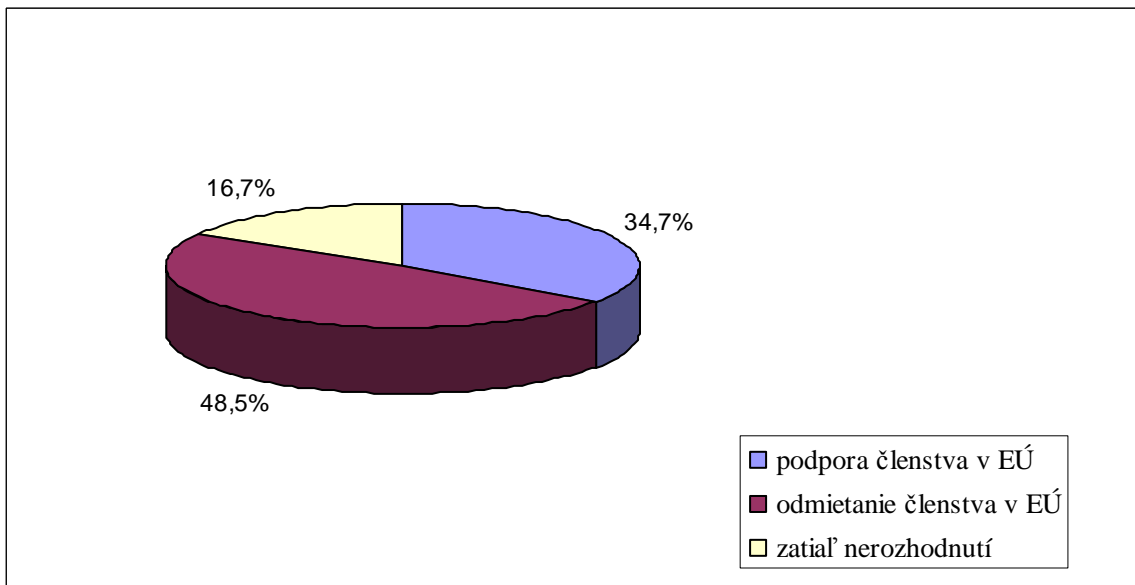
Island, podobne ako v mnohých iných krajinách, bol od začiatku rozdelený na tábor prívržencov vstupu Islandu do EÚ, vedený Liberálnou stranou bývalého premiéra H. Asgrimssona, v súčasnosti Socialno- demokratickou alianciou, ako aj tábor jeho odporcov tvorený hlavne islandskou Stranou nezávislosti a súčasnou vedúcou Ľavicovou stranou zelených. Záujem Islandu o EÚ však nebol podmienený len čistým záujmom o členstvo v tomto integračnom zoskupení, ale jeho korene siahajú hlbšie. Islandská koruna sa totiž už dlhodobejšie vyznačovala silným postavením voči euru a doláru, čo predstavovalo komplikáciu pre islandský export. Od samotného začiatku sa Island netajil svojim záujmom spočívajúcim v členstve v eurozóne. Toto členstvo je však podmienené vstupom krajiny do EÚ, teda v integrácii hospodárstiev členských štátov vo forme HMÚ, následným splnením konvergenčných kritérií a výsledným prijatím eura ako spoločnej meny. Samotný H. Asgrimsson už v roku 2006 prezentoval názor, že Island vstúpi do EÚ do roku 2015, pričom za rozhodujúci faktor považoval budúcnosť a veľkosť eurozóny (Island, 2006). Hoci sa o potenciálnom vstupe do EÚ hlavne z hľadiska možného začlenenia sa medzi krajiny eurozóny na Islande stále častejšie diskutovalo, tieto diskusie sa najmä kvôli problematickej oblasti rybolovu skončili neustále s negatívnym záverom.

V spojitosti s členstvom v EÚ v prospech Islandu svedčí aj fakt, že ako členská krajina EEA s relatívne nízkymi platbami smerujúcimi do fondov EÚ, prebral a aplikuje väčšinu legislatívy týkajúcej sa jednotného trhu EÚ, avšak s výnimkami v oblasti rybolovu a poľnohospodárstva. Dokonca O. Rehn nevyklúčil ani možnosť, že Island by mohol do EÚ vstúpiť skôr ako Chorvátsko, so záujmom využitia Dohody o EEA ako „skratky“ v prístupových rokovaníach (Traynor, 2009).

Od svojho samotného začiatku, čo podčiarkujú aj jednotlivé etapy rozširovania, preferovala EÚ rozšírenie svojej členskej základne o viac krajín súčasne, teda aj v tomto prípade, preferuje vstup oboch krajín naraz, nie tesne po sebe. Práve preto sa začalo o roku 2011 uvažovať ako o roku ďalšieho možného rozšírenia EÚ a to o dve európske krajiny. Uvedené vyjadrenie môžeme na jednej strane chápať ako čiastočne diskriminačné voči usilujúcemu sa Chorvátsku, ktorého prístupové rokovania, podobne ako aj v prípade Turecka sú oficiálne otvorené od roku 2005, či voči krajinám Západného Balkánu, neustále sa usilujúcich o pokrok. O. Rehn pritom upozornil, že prístupový proces Chorvátska adekvátne napreduje a Chorvátsko bude posudzované na základe vlastných zásluh (Lisabonská zmluva, 2009). Dôležitou skutočnosťou pre Chorvátsko ostáva fakt, že aj v prípade ich spoločného vstupu do EÚ, by sme za 28. člena na základe protokolárneho abecedného poradia predsa len považovali Chorvátsko.

Stotožňujeme sa s názorom šéfky delegácie EP pre Grónsko, Island a Faerské ostrovy B. Raevy, podľa ktorej považujeme Island za výborného členom EÚ, pretože disponuje jedným z najlepších riadení rybolovu na svete, rozvinutým systémom využívania geotermálnej energie a genetickým výskumom (Island, 2009c). Práve rybolov a hlavne obavu zo straty kontroly nad islandskými rybolovnými zdrojmi, ako aj obmedzenie islandskej zvrchovanosti, považujeme za príčinu dlhodobého odmietavého postoja väčšiny Islandčanov voči členstvu v EÚ. Finančná a hospodárska kríza, ktorá Island zasiahla, však zmenila postoj jeho občanov, až vyústila do tlaku časti obyvateľstva v súvislosti s nahradením domácej meny a zavedením eura, ako stabilizačného faktora pre opätovný rozvoj islandského hospodárstva.

Diagram č. 8: Prieskum verejnej mienky - vstup Islandu do EÚ I.

Pozn.: Prieskum verejnej mienky Islandčanov o vstupe krajiny do EÚ realizovaný 08/04/2009. Zdroj: *Majority of Icelanders against EU membership*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.eunews.blogspot.com/2009/08/majority-of-icelanders-against-eu.html> (vlastné autorské spracovanie)

Podľa K. V. Matthíassona zbankrotoval celý národ. Teda ľudia už nie sú tak hrdí na svoju krajinu, ako predtým (Island, 2009c), čo posilňuje ideu Islandu na ceste do EÚ. Aj napriek tomuto faktu ostávajú Islandčania stále viac naklonení myšlienke prijatia jednotnej európskej meny, ako samotnému členstvu v EÚ, o čom svedčia aj prieskumy verejnej mienky obyvateľov Islandu. Ako vyjadruje aj diagram. č. 8, až 48,5 % dopytovaných Islandčanov nepodporuje aj napriek devastujúcim následkom globálnej finančnej krízy členstvo krajiny v EÚ. Podporu vyslovilo len 34,7 % dopytovaných Islandčanov (Majority of Icelanders, 2009). Tieto údaje však oproti doposiaľ vykazujúcemu rovnocennému rozloženiu približne 40% obyvateľov vyjadrujúcich podporu členstva, ako aj odmietajúcich členstvo v EÚ a 20% nerozhodnutých obyvateľov, predstavujú značný výkyv v názorovej hladine, podčiarkujúci príklon obyvateľstva k udržaniu islandskej suverenity (Islandčania, 2009).

4.3.2. Rozhodnutie Islandu vstúpiť do Európskej únie

Globálna finančná kríza, ktorá zasiahla Island, vyústila do predčasných volieb, teda do pádu konzervatívnej vlády a nástupu sociálno- demokratickej aliancie na čele s premiérkou J. Sigurdardottirovou. Islandský parlament po niekoľkotýždňových

diskusiiach 16. júla minulého roku podporil plán vlády začať prístupové rokovania s EÚ v pomere 33 k 28 hlasom v ich prospech a s rovnakým dátumom odovzdal oficiálnu žiadosť švédskemu predsedníctvu v Rade EÚ (EU,2009). Na zasadnutí Rady EÚ 27. júla 2009 ministri zahraničných vecí schválili žiadosť Islandu o členstvo v EÚ a vyzvali EK k predloženiu svojho stanoviska, ako aj odporúčania na začatie prístupových rokovaní (Council, 2009).

V oficiálnej žiadosti predloženej Rade EÚ Island vysvetľuje motívy svojho záujmu o členstvo v EÚ, z ktorých je nižšie uvedený krátky výňatok (Reykjavík, 2009):

„ Island spolupracoval s EÚ odkedy sa stal členom EFTA v roku 1970. Dnes je preto pripravený spraviť ďalší krok, pričom verí, že jeho členstvo bude slúžiť spoločným záujmom. Pätnásťročné skúsenosti Islandu s vnútorným trhom sú v tomto procese mimoriadne dôležité.

Globálna finančná kríza bola naozaj politickým katalyzátorom európskych aspirácií Islandu. V minulosti to bol prípad aj iných európskych krajín, ktoré požiadali o členstvo v EÚ v čase ekonomickej krízy. Členstvo v EÚ a neskôr aj prijatie eura je súčasťou stratégie Islandu získať dlhodobú ekonomickú stabilitu, o ktorú sa usiluje aj ekonomický program MMF. Globalizácia vyžaduje viac spolupráce, nie menej.

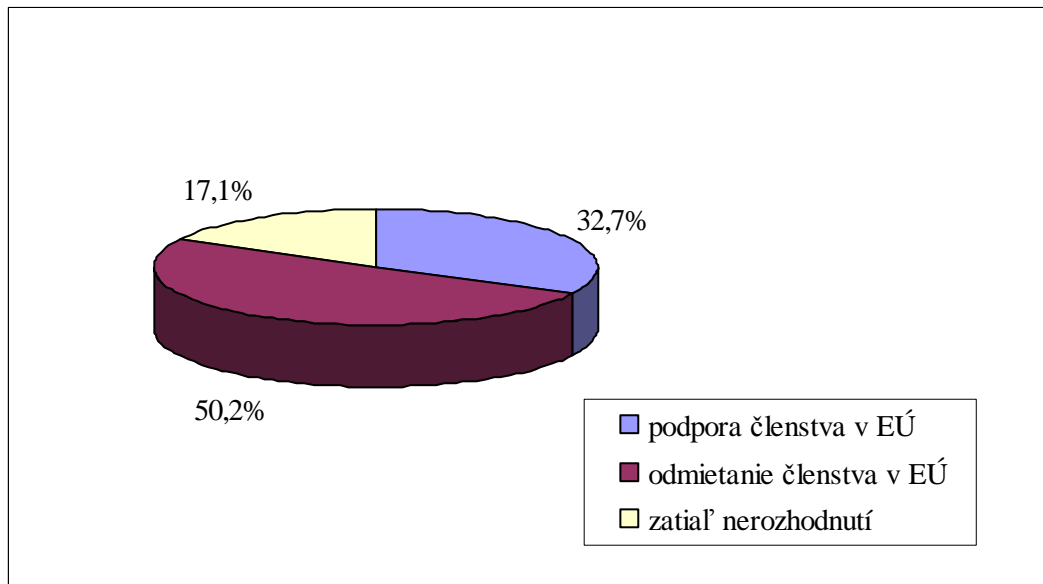
Ako rovnocenný partner chce Island prispieť k rozvoju oblastí, akými sú napríklad udržateľná politika rybolovu, obnoviteľné zdroje energie, arktická politika, životné prostredie ako aj posilniť integráciu EÚ, jej konkurencieschopnosť a sociálnu kohéziu.“

Podobne ako J. Sigurdardottirová, prikláňame sa k názoru, že Island má oproti iným kandidátskym krajinám obrovskú výhodu, keďže ako člen EEA prebral 75% európskej legislatívy v oblasti jednotného trhu EÚ, prijal dostatočný obsah z relevantného komunitárneho práva a v neposlednom rade je súčasťou Shengenu (Reykjavík, 2009). Táto ostrovná krajina zároveň disponuje dostatočnými administratívnymi kapacitami pre zvládnutie náročných prístupových rokovaní. Aj napriek niektorým optimistickým názorom, že prístupové rokovania Islandu by mohli byť ukončené už do jedného roka, považujeme reálne trvanie rokovaní vzhľadom na existujúce problematické oblasti a teda aj pristúpenie Islandu do EÚ na otázku rokov.

Ani v rámci EÚ sa neozývajú len pozitívne ohlasy na budúce členstvo Islandu v EÚ. Preto môžeme aj my kriticky hodnotiť práve skutočnosť, že EÚ v tomto prípade vystupuje ako „ záchrané koleso“ pre malý ostrovný štát. Podobne nemecký europoslanec M. Ferber upozorňuje na fakt, že EÚ nemôže hrať len úlohu záchrancu pre krízou značne postihnutý Island (Reykjavík, 2009). A hoci sa islandskej premiérke v rámci rokovaní

v parlamente podarilo presadiť žiadosť o členstvo v EÚ, naďalej otázná ostáva podpora samotného obyvateľstva Islandu. Islandský parlament totiž nariaduje vláde, aby predložila žiadosť o členstvo v EÚ, a aby sa po ukončení rokovaní uskutočnilo referendum o prístupovej zmluve. V prípade, že EÚ schváli Islandu členstvo, jeho občania sa budú môcť k vstupu v referende vyjadriť (Island, 2009d).

Diagram č. 9: Prieskum verejnej mienky – Vstup Islandu do EÚ II.

Pozn. Prieskum verejnej mienky Islandčanov o vstupe krajiny do EÚ realizovaný spoločnosťou Capacent Gallup od 25/8 – 10/9/2009. Zdroj: *Never as much opposition to EU membership in Iceland*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: < www.eunews.blogspot.com/2009/09/never-as-much-opposition-to-eu.html> (vlastné autorské spracovanie)

Prieskumy verejnej mienky islandského obyvateľstva realizované po odovzdaní oficiálnej žiadosti o členstvo v EÚ, však naznačujú prevahu odporcov vstupu krajiny do EÚ, pričom až nadpolovičná väčšina dopytovaných v rámci prieskumu spoločnosti Capacent Gallup je proti vstupu Islandu do EÚ. Podporu členstva vyjadrilo len 32,7 % dopytovaných, dokonca menšie percento ako v období pred podaním oficiálnej prihlášky. Prieskum zároveň ukázal, že až 43,2 % dopytovaných Islandčanov nie je spokojných s faktom, že ich krajina oficiálne požiadala o členstvo v EÚ, kým 39,6 % súhlasí s krokom islandskej vlády. Zaujímavá je pritom skutočnosť, že ak by sa referendum o vstupe krajiny do EÚ konalo v horizonte dvoch mesiacov po odovzdaní oficiálnej prihlášky Rade EÚ, 61,5% by hlasovalo proti členstvu v EÚ a len 38,5 % dopytovaných by hlasovalo v jeho prospech (Opposition, 2009).

Uvedené prieskumy deklarujú značnú prevahu odporcov vstupu krajiny do EÚ. Pred islandskou vládou preto stojí neľahká úloha spočívajúca v presvedčení svojho obyvateľstva, že členstvo v EÚ je pre krajinu nie len v súčasnosti najlepšou možnou alternatívou. Mnohí obyvatelia sa však obávajú straty nezávislosti Islandu a na rozdiel od vlády považujú členstvo v EÚ za najhoršiu možnosť, akú si vedia v súčasnosti predstaviť. Na jednej strane sa obyvatelia Islandu síce stavajú negatívne k EÚ, na strane druhej pozitívne ohlasy prejavujú predovšetkým vo vzťahu ku prijatiu eura.

4.3.3. Komplikujúce činitele realizácie ambícií Islandu

V súvislosti so vstupom do EÚ sa od Islandu vyžaduje splnenie viacerých podmienok, kde jednou z nich je práve vyriešenie jeho sporu s Veľkou Britániou a Holandskom o otázke kompenzácie zahraničných klientov skrachovanej islandskej banky Icesave. Neodškodnením postihnutých občanov by Island totiž riskoval svoje pristúpenie do EÚ, ktoré by bolo zo strany oboch krajín blokované. Islandskej vláde sa podarilo v tejto téme dospieť k dohode s Veľkou Britániou a Holandskom a schváliť príslušnú legislatívu, ktorá bola taktiež jednou z podmienok, aby sa do krízy zničeného hospodárstva pritiahla nová medzinárodná finančná pomoc. Schválený zákon však obsahoval množstvo podmienok, ktoré Veľká Británia a Holandsko odmietli akceptovať a ako náznak svojho odporu, zablokovali Islandu finančnú pomoc od MMF.

Vyriešením nastoleného problému a odsúhlasením novej dohody v októbri roku 2009 o splatení miliardových vkladov britským a holandským občanom, ako aj následným schválením zákona v parlamente o splatení týchto dlhov obom štátom, sa zdala byť veľká prekážka Islandu na jeho ceste do EÚ vyriešená. Situáciu opätovne skomplikoval islandský prezident, ktorý začiatkom januára odmietol tento zákon podpísať, čím ohrozil politickú situáciu Islandu. Podľa ústavy musí o vetovanom zákone následne rozhodnúť referendum. Realizované prieskumy verejnej mienky už pred termínom referenda deklarovali väčšinový nesúhlas občanov so zákonom (Vzťahy, 2009). Ani 7. marec 2010, kedy sa islandské referendum reálne odohralo, nezmenilo vopred ohlasovanú skutočnosť. Islandskí voliči presvedčivo 93% odmietli dohodu týkajúcu sa „Icesave“, keďže väčšina obyvateľov považuje túto dohodu za nespravodlivú a predovšetkým za obrovské finančné bremeno (Hopkins, 2010). Hoci Island na jednej strane získal možnosť vyjednaní lepších podmienok s Veľkou Britániou a Holandskom, na strane druhej negatívny výsledok

referenda nie len že ohrozuje jeho možnosť pričleniť sa k EÚ, ale predstavuje ďalšie riziko na jeho ceste k zotaveniu sa po hlbokjej recesii. MMF síce schválil pôžičku Islandu, avšak táto dohoda je naviazaná na vyriešenie jeho problému ohľadom splatenia svojich medzinárodných dlhov.

V prípade Islandu sa od samotného začiatku očakávalo, že jeho prístupové rokovania by nemali trvať dlhšie ako dva roky. Hoci sa nevyklúčila ani možnosť predbehnutia Chorvátska ako potenciálnej novej členskej krajiny EÚ, vyššie uvedené skutočnosti len podčiarkujú neustále sa objavujúce problémy riskujúce či oddaľujúce vstup tejto ostrovnej krajiny do EÚ. Aj EK pri svojej správe o pripravenosti Islandu na vstup do EÚ zohľadňuje všetky uvedené skutočnosti, vrátane sporu Islandu s Veľkou Britániou a Holandskou. Spoločne s EK zastávame v súvislosti s týmto sporom rovnaký názor, teda jeho prvotné riešenie na bilaterálnej úrovni medzi spomínanými krajinami a to v rámci legislatívy EEA (Sigurdardottir, 2010).

Dôležitý krok v prístupovom procese dosiahol Island 24. februára tohto roku, keď EK odporučila začatie prístupových rokovaní, ako aj poskytla Islandu dôležité rady v jeho snahe stať sa členskou krajinou EÚ. EK uznala, že Island zdieľa s EÚ rovnaké hodnoty, teda stabilitu inštitúcií garantujúcich demokraciu, právny systém a rešpektovanie ľudských práv. Zamerala sa pritom na hodnotenie Islandu podľa politických, ekonomických a právnych kritérií, pričom vo všetkých troch kritériách EK konštatovala uspokojivé výsledky. Aj napriek celkovému pozitívnemu stanovisku, EK identifikovala niekoľko oblastí, v ktorých je potrebné uskutočniť podstatný pokrok na dosiahnutie úplného súladu s právom EÚ. Nutný pokrok sa týka predovšetkým oblastí rybolovu, poľnohospodárstva, rozvoja vidieka, životného prostredia, slobodného pohybu finančných služieb a kapitálu (EC, 2010).

Zverejnením tejto správy získal komisár pre rozširovanie a susedskú politiku EÚ možnosť začať s Islandom prístupové rokovania. Ako naznačila aj správa vydaná EK, Island spĺňa Kodanské kritéria a je dostatočne pripravený na začatie prístupových rokovaní, predovšetkým vďaka už v súčasnosti hlboko rozvinutej integrácii s EÚ. A hoci sa javia určité problémové oblasti, môžeme predpokladať, že prístupový proces tejto krajiny by mohol prebiehať podstatne rýchlejšie ako v prípade iných európskych krajín. Čiastočne negatívne však môžeme posudzovať skutočnosť „islandskej konšpirácie“ a vidiny odstránenia hospodárskych problémov krajiny rýchlym vstupom a následným prijatím eura. Práve ten označujeme za hlavný dôvod záujmu krajiny o vstup do EÚ. Preto nemôžeme vylúčiť ani potenciálnu žiadosť Islandu o výnimku spod Maastrichtskej zmluvy,

spočívajúcu v prijatí eura hneď po vstupe do EÚ, bez dvojročnej potreby zotrvať v európskom kurzovom mechanizme ERM – II.

4.3.4. Očakávané problémové oblasti negociácií Islandu s Európskou úniou

EÚ je dôležitým partnerom Islandu aj z hľadiska spolupráce v oblasti rybného hospodárstva a to tak na regionálnej úrovni, čo sa týka riadenia spoločných zásob v severovýchodnom Atlantickom oceáne, ako aj na globálnej úrovni v rámci rokovaní v spomínanej oblasti na medzinárodných fórach OSN či FAO.

I napriek niektorým menším problémom nemali Islandčania doposiaľ výraznejšie ťažkosti s prudkým poklesom stavu rýb v ich moriach, či s nadbytočným výlovom. Nekompromisná regulácia nie len že nepovoľuje hĺbkový lov v približne devätnástkilometrovom pobrežnom pásme, ale umožňuje dokonca uzavrieť ktorékoľvek územie na dva a viac týždňov, ak je v ňom výlov pokladaný za nadmerný (Grančay, 2009). Rovnaké skutočnosti však nemôžu potvrdiť a uplatniť krajiny EÚ s prístupom k moru, a práve preto sa politika rybného hospodárstva Islandu stáva pre EÚ stále prítiažlivejšou. Zásoby rýb v Európe sa považujú už dnes za vyčerpané, pričom je pozoruhodný aj fakt, že až dve tretiny rýb, ktoré sa v Európe spotrebujú, sú dovážané (Cronin, 2009). Napriek týmto nepriaznivým skutočnostiam, a vedomiu, že sme poslednou generáciou, ktorá môže zmeniť politiku rybného hospodárstva v prospech jej potrebnej udržateľnosti, a to pred tým, ako už bude neskoro, je reforma CFP neustále odkladaná. Hoci v rámci CFP sú EÚ stanovené pre každú členskú krajinu ročné rybolovné limity, kde sa berie ohľad aj na druh lovených rýb a zemepisnú oblasť, odsúhlasené hranice hodnôt bohužiaľ prekračujú limity odporúčané vedcami zaoberajúcimi sa touto problematikou. Súčasťou CFP sú taktiež vlastné pravidlá EÚ, čo sa týka povolených rybárskych náradí a praktík. Akútne upozornenia vyžadujúce reformu CFP síce vyústili v apríli minulého roku do prijatia „Green Paper on a reform of the CFP“ (Review, 2009), avšak nepomohli k jej realizácii ani v súčasnosti, pričom nepredpokladáme, že by reforma CFP bola uvedená do platnosti skôr ako v roku 2013.

Stratu výsadných rybolovných práv Islandu pritom považujeme za najväčší problém dlhodobého odmietavého postoja väčšiny obyvateľov, či významných predstaviteľov tejto krajiny v súvislosti s jeho integráciou do EÚ. Prikláňame sa pritom k názoru francúzskeho odborníka na Island M. Salleho, podľa ktorého táto krajina nie je

pripravená zmieriť sa s inváziou zahraničných rybárskych lodí k jej brehom (Berlín, 2009). Obávame sa však nastáť podobnej situácie ako v prípade Írska, ktoré po vstupe do EÚ otvorilo svoje brehy a moria plné množstva rôznych rýb aj ostatným členským štátom, čo spôsobilo v mnohých prípadoch veľké a nenávratné škody írskym rybárom, keď iberske lode začali voľne okupovať írské moria. Rybné hospodárstvo totiž zohráva už dlhodobo dôležitý historický, ale aj ekonomický význam pre Island. Je nie len zdrojom značných príjmov zo zahraničnoobchodnej činnosti Islandu, ale jeho význam zhodnocuje aj kvalitný environmentálny manažment.

Politiku rybného hospodárstva hodnotíme za znak islandskej suverenity a nezávislosti. Z islandskej strany v súvislosti so vstupom do EÚ všeobecne očakávame množstvo ústupkov v tejto oblasti, ako sprístupnenie časti islandských vôd ostatným členským štátom, riadenie sa na základe nových kvót EÚ, vzdanie sa niektorých islandských rybárskych nariadení, či povolenie väčšieho množstva zahraničných investícií do rybárskeho priemyslu. Taktiež predpokladáme značne negatívne stanovisko EÚ voči lovu veľrýb a tuleňov. Preto boj Islandu za udržanie jeho súčasnej politiky, či realizáciu čo najmenšieho počtu ústupkov nepovažujeme za nezvyčajný jav. Rybolov má pritom najväčší význam pre islandských obyvateľov žujúcich mimo hlavného mesta Reykjavíku a preto vzdanie sa množstva doterajších výsad posudzujeme podobne ako profesor ekonómie na islandskej univerzite R. Árnason za obrovský problém. R. Árnason sa zároveň obáva faktu, že pod vplyvom obrovského tlaku zo strany EÚ na zmenu množstva doterajších zásad v tejto oblasti, by islandský rybársky priemysel prešiel postupne do zahraničných rúk (Island, 2009e).

Jednou z obrovských výsad Islandu je aj výlučné právo na lov rýb a to v 320 kilometrovom hospodárskom pásme okolo pobrežia. Vzhľadom na spomínanú výsadu, ako aj mnohé iné, nemôžeme vylúčiť ani potenciálnu žiadosť Islandu o časovo neohraničenú výnimku, teda „opt- out“ klauzulu z politiky rybného hospodárstva. Jej požadovanie však hodnotíme aj v súčasnosti za irelevantné, keďže politika rybného hospodárstva je spoločnou politikou EÚ, na ktorej sa zúčastňujú všetky členské krajiny.

Za ďalšiu očakávanú problematickú oblasť komplikujúcu prístupové negociácie Islandu považujeme CAP EÚ. Tento fakt potvrdzuje aj samotný francúzsky odborník na Island Michel Sallé, podľa ktorého až 3000 islandských poľnohospodárov pristupuje k CAP výrazne odmietavo (Berlín, 2009). Ich negatívne stanovisko pritom vychádza z obavy, že participácia Islandu na CAP EÚ bude mať za následok zníženie ich poľnohospodárskej produkcie a to o 10 - 50% (Doran, 2010). Islandskí poľnohospodári sa

hrozia predovšetkým predstavy zaplavenia ich trhu lacnejšími poľnohospodárskymi produktmi z iných členských krajín, ktorým vzhľadom na ich nízku cenu nebudú schopní konkurovať.

CAP vo svojej podstate úplne nezapadá do koncepcie úzko orientovaného islandského poľnohospodárstva, etablovaného v ťažkých prírodných podmienkach. Keďže Island patrí medzi ostrovné krajiny Európy, je vzhľadom na jeho geografickú izolovanosť pre neho nesmierne dôležité udržanie stabilnej úrovne potravinovej bezpečnosti, čo sa snaží zabezpečiť stálou produkciou a reálnym pokrytím polovice súčasných potravinových potrieb svojho obyvateľstva. Poľnohospodárstvo je zároveň kľúčovým odvetvím islandského obyvateľstva žijúceho na vidieku, pričom v niektorých oblastiach zamestnáva približne 25 – 30% ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Preto aj vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti sa stotožňujeme z názormi členov Asociácie islandských farmárov deklarujúcich, že v prípade členstva Islandu v EÚ môžeme predpokladať zníženie zamestnanosti v poľnohospodárstve a s nim súvisiacich odvetviach, výsledkom čoho môžu nastať značné problémy predovšetkým vo vidieckych oblastiach ostrova. Naopak, neprikláňame sa k názorom tvrdiacim, že členstvo v EÚ bude mať značne negatívny dosah na bezpečnosť potravín, ako aj na celkovú potravinovú bezpečnosť krajiny (Application, 2010). A hoci sa Island stal kandidátskou krajinou EÚ, väčšina jeho obyvateľov je rozhodnutá podporovať aj naďalej nezávislosť svojej krajiny od poľnohospodárskych a mliečnych produktov z iných krajín. Časť obyvateľstva sa podľa nášho názoru pritom obáva toho, že zdĺhavé vybavovanie žiadosti o členstvo Islandu v EÚ vnesie do dobre fungujúceho prostredia poľnohospodárskeho sektora určitú mieru neistoty, čo odradí prílev pre sektor nevyhnutných investícií, ako aj zapríčiní dočasnú stagnáciu jeho rozvoja.

Na rozdiel od výrazne negatívnych postojov vo vzťahu k CAP EÚ, nemôžeme jednoznačne predpokladať, že integrácia Islandu do EÚ prinesie len množstvo nevýhod pre islandských poľnohospodárov. Naopak, jeho členstvo v EÚ môže byť pre krajinu taktiež nemalým prínosom, keďže výrazná pomoc zo strany EÚ môže prispieť k riešeniu zložitej hospodárskej situácie Islandu. Podobný názor na skúmanú problematiku vyjadruje aj R. Blum, podľa ktorého môže získať viacero skupín islandských poľnohospodárskych produktov od roku 2013 v rámci novej CAP výhodné podmienky a to len vďaka príslušnosti k EÚ (Berlín, 2009).

Prísne pravidlá politiky rybného hospodárstva ako aj poľnohospodárskej politiky budú bezpodmienečne patriť medzi hlavné témy prístupových rokovaní Islandu, pričom už

teraz mnohé členské krajiny EÚ vystupujú negatívne proti akýmkoľvek kompromisným riešeniam. Keďže európske moria sa vyznačujú neustále sa znižujúcim množstvom rýb, môžeme otázku sprístupnenie islandských vôd aj iným krajinám odhliadnuť od politiky trvalej udržateľnosti považovať za kľúčovú podmienku vstupu krajiny do EÚ. Paradoxne, značne euroskeptické prístupy islandských poľnohospodárov, ako aj väčšina jeho obyvateľov vyvolávajú ustavične vysoký tlak na islandskú vládu, pričom sa stále viac dožadujú prehodnotenia jej stanoviska a následného stiahnutia jej žiadosti o členstvo v EÚ. Ich odhodlanosť spočíva podľa nášho názoru v presvedčení, že nepriaznivú hospodársku situáciu Islandu nie je potrebné riešiť unáhleným vstupom krajiny do EÚ, ale naopak veria, že ešte stále existujú doposiaľ neobjavené možnosti dosiahnutia vzájomnej dohody s EÚ, avšak len na báze obojstrannej spolupráce v oblasti hospodárskych a monetárnych záležitostí v rámci Dohody o EEA, teda bez nutnosti integrácie ich krajiny do EÚ.

4.3.5. Analýza SWOT

Prostredníctvom nasledujúcej analýzy SWOT sa pokúsime vyhodnotiť dosiahnuté výsledky z hľadiska transformácie súčasných vzťahov Islandu s EÚ na báze vzájomnej spolupráce v rámci integrácie vyššieho rádu v podobe EEA, na novú formu vzájomných hospodárskych vzťahov reprezentovanú fenomenálnym prejavom v podobe integrácie Islandu priamo do EÚ, z pohľadu silných a slabých stránok islandského hospodárstva, ako aj jeho príležitosti a hrozieb, ktoré prináša potenciálny vstup do EÚ pre túto ostrovnú krajinu.

Silné stránky:

- Island je fungujúcou demokratickou krajinou, s rozdelením moci na zákonodarnú (legislatívnu), výkonnú (exekutívnu) a súdnu moc. Islandské súdnictvo je na vysokej úrovni a súdny systém je v krajine veľmi dobre zavedený. Verejná správa Islandu je vo všeobecnosti efektívna a jej činnosť je realizovaná bez akéhokoľvek politického zasahovania;
- Island je modernou európskou ekonomikou so silnými základmi v oblasti rybolovu, ako aj v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a ľudského kapitálu;

- Disponuje rozvinutou infraštruktúrou, vzdelanou pracovnou silou, takmer najlepším riadením rybolovu vo svete, rozvinutým systémom využívania geotermálnej energie a genetickým výskumom;
- Až do vypuknutia finančnej krízy vykazovala táto malá ekonomika vysoký a trvalý hospodársky rast, nízku mieru nezamestnanosti a inflácie;
- Island charakterizuje vyspelý priemysel a sektor služieb;
- Spoločne s EÚ Island zdieľa rovnaké hodnoty spočívajúce v stabilite inštitúcií garantujúcich právny systém, demokraciu a rešpektovanie ľudských práv;
- Island je členská krajina EEA/ EFTA, GATT a zakladajúci člen WTO;
- Prostredníctvom účasti na EEA Island prebral značnú časť „acquis“;
- Zároveň sa ako členská krajina EEA zúčastňuje na jednotnom trhu EÚ už viac ako 15 rokov;
- Spoločne s EEA/ EFTA partnermi Island finančne prispieva na sociálnu a hospodársku kohéziu v EÚ/ EEA;
- Islandu participuje bez možnosti hlasovacích práv vo viacerých výboroch a programoch EÚ pokrývajúcich oblasť podnikania, životného prostredia, vzdelania, vedy a výskumu;
- Od roku 2000 je Island súčasťou Schengenského systému, ktorý zahŕňa vzájomnú kooperáciu s EÚ v oblasti bezpečnosti a vnútorných záležitostí;
- Island je participantom Dublinskej konvencie, ktorá zahŕňa kritéria a mechanizmy pre riešenie azylových požiadaviek;
- Zároveň disponuje dostatočnými administratívnymi kapacitami na zvládnutie náročných prístupových rokovanií s EÚ;

Slabé stránky:

- Devastujúce dosahy globálnej finančnej krízy na hospodárstvo tejto malej ostrovnej krajiny, ktoré vyústili až do hlbokéj ekonomickej recesie Islandu;
- Úzke prepojenie bankového sektora s islandskou ekonomikou, ktoré ešte výraznejšie stimuluje dôsledky globálnej finančnej krízy na jeho hospodárstvo;
- Kolaps bankového systému v októbri roku 2008 s vážnymi hospodárskymi dosahmi a sociálnymi následkami;
- Následné uzatvorenie ekonomiky z hľadiska dovozu do krajiny, s negatívnym vplyvom na obyvateľstvo Islandu;

- Významný pokles tempa rastu HDP, značný nárast miery inflácie a nezamestnanosti od konca roku 2008;
- Vysoké zadĺženie islandskej ekonomiky;
- Úzke väzby medzi politickou triedou a podnikateľskou sférou Islandu;
- Zosúladenie islandskej legislatívy s „*acquis*“, jeho komplexná implementácia a efektívne zavedenie. Nutný pokrok je pritom potrebné uskutočniť v oblasti politiky rybného hospodárstva (kapitola č. 13), poľnohospodárstva a rozvoja vidieka (kapitola č. 11), životného prostredia (kapitola č. 27), slobodného pohybu kapitálu (kapitola č. 4), finančných služieb (kapitola č. 9), rovnako ako v oblasti CÚ (kapitola č. 29), daní (kapitola č. 16), štatistiky (kapitola č. 18), v oblasti bezpečnosti potravín, veterinárnej a fytozdravotnej politiky (kapitola č. 12), regionálnej politiky a koordinácie štrukturálnych nástrojov (kapitola č. 22) či finančnej kontroly (kapitola č. 32);

Príležitosti:

- Skúsenosti z predchádzajúcich pristúpení kandidátskych krajín do EÚ poukazujú na skutočnosť, že perspektíva členstva v EÚ a nasledujúce nutné reformy mali stabilizačný účinok na finančné trhy krajín, čo sa javí ako vhodná príležitosť pre krízou zasiahnutý Island;
- Keďže silné postavenie islandskej koruny voči euru a americkému doláru komplikuje islandský export, prijatie eura po vstupe Islandu do EÚ môžeme považovať za ďalšiu príležitosť pre dosiahnutie dlhodobej ekonomickej stability Islandu;
- Ako členská krajina EEA Island vyrokoval už v súčasnosti dve tretiny z podmienok nutných pre vstup krajiny do EÚ, čo môže výrazne urýchliť jeho prístupové rokovania;
- Prostredníctvom členstva v EÚ môže Island prispieť k rozvoju udržateľnej politiky rybného hospodárstva, obnoviteľných zdrojov energie, arktickej politiky a politiky životného prostredia;
- Island môže zároveň svojim členstvom posilniť integráciu EÚ, jej konkurencieschopnosť a sociálnu kohéziu;
- Možnosť prehĺbenia už doteraz významne rozvinutej vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce Islandu s EÚ;

- Príležitosť využitia podporných programov z EÚ na stabilizáciu hospodárstva, dobudovanie infraštruktúry, či tvorbu nových produktov;
- Nová príležitosť podpory regionálneho rozvoja Islandu;
- Rozvoj spolupráce s výrobcami z iných krajín EÚ pri prenikaní na trhy tretích krajín a využitie komparatívnych výhod pri získavaní nových trhov v krajinách EÚ pre islandských podnikateľov;

Hrozby:

- Strata islandskej zvrchovanosti
- Riziko prebratia kontroly nad islandským najväčším zdrojom - rybolovom, s ktorým súvisí potenciálna nutná podmienka sprístupnenia islandských vôd rybárskym lodiam z iných členských krajín EÚ, riadenie sa novými kvótami EÚ, vzdanie sa niektorých islandských rybárskych nariadení, či povolenie väčšieho množstva zahraničných investícií do rybárskeho priemyslu;
- Riziko dočasnej stagnácie rozvoja poľnohospodárskeho sektora Islandu, ako aj zníženia prílevu pre sektor nevyhnutných investícií z dôvodu zdĺhavého vybavovanie žiadosti o členstvo Islandu v EÚ;
- Riziko neúspešného referenda o vstupe krajiny do EÚ zo strany islandského obyvateľstva z dôvodu už v súčasnosti značne euroskeptickým názorom jeho občanov;
- Blokácia vstupu Islandu do EÚ zo strany Veľkej Británie a Holandska v prípade nevyriešenia sporu o otázke kompenzácie zahraničných klientov skrachovanej islandskej banky Icesave;
- Zvýšenie konkurenčného tlaku po vstupe krajiny do EÚ, najmä z hľadiska menej konkurencieschopných islandských podnikateľských subjektov;
- Vyššie finančné príspevky Islandu predovšetkým do štrukturálnych fondov EÚ;

Vyššie uvedená analýza SWOT upevňuje náš názor v prospech integrácie Islandu do EÚ. A aj napriek niektorým závažným problémom a nutným ústupkom z islandskej strany, prikladáme väčšiu váhu príležitostiam, ktoré potenciálny vstup Islandu do EÚ prinesie.

ZÁVER

Zahraničný obchod ako významný činiteľ hospodárskeho rastu a prosperity tej ktorej krajiny, viedol k postupnému prispôsobovaniu, zblížovaniu a prepájaniu jednotlivých národných ekonomík vo svete. Vzájomná spolupráca krajín realizovaná prostredníctvom zahraničného obchodu sa od prvotného oslabovania diskriminácie medzi jednotlivými štátmi pretransformovala časom do vyšších vývojových štádií, charakterizovaných už nie len oslabením, ale úplným odstránením diskriminácie a následne aj iných aktov smerujúcich k liberalizácii svetového obchodu, čím vytvorila priestor pre rozmach svetového fenoménu medzinárodnej ekonomickej integrácie, ktorej význam sa v podmienkach dynamizujúcej sa globalizácie neustále zvyšuje.

Z troch koncepcií medzinárodnej ekonomickej integrácie sformovaných po druhej svetovej vojne na európskom kontinente sa ako najvýznamnejší a najkomplexnejší integračný model prejavil hlavný prúd európskej integrácie v súčasnosti reprezentovaný EÚ. Jeho ambiciózný projekt prechodom od sektorovej integrácie ku komplexnej integrácii, vytvoril z EÚ na začiatku 21. storočia celosvetovo najúspešnejší integračný model. Dostredivé tendencie v prospech tohto integračného zoskupenie zaznamenané už v priebehu prvých rokoch fungovania EÚ, na úkor paralelného prúdu európskej integrácie-EFTA neutíchli ani v súčasnosti, ba naopak, ďalšia krajina EFTA v júli roku 2009 pod vplyvom nepriaznivých udalostí prebiehajúcich vo svetovom hospodárstve, oficiálne podala žiadosť o členstvo v EÚ. Počas svojho pôsobenia rozšírila EÚ svoju členskú základňu už šesťkrát a dnes čelí myšlienke ďalšieho rozšírenia, v poradí siedmeho, pričom medzi najvážnejších kandidátov v boji o členstvo v EÚ patria Chorvátsko a Island.

Island zaraďujeme medzi moderné európske ekonomiky so silnými základmi v oblasti rybolovu, ako aj v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a ľudského kapitálu. Charakterizuje ho nie len rozvinutý priemysel, ale aj vysoko rozvinutý sektor služieb, pričom sektorové rozloženie HDP Islandu zodpovedá štruktúre rozvinutých krajín sveta. Táto ostrovná krajina sa dokonca v 20. storočí prebojovala do pozície renomovaných svetových ekonomík. Jeho hospodárstvo sa vyznačovalo takmer neustále vysokým rastom HDP, nízkou mierou inflácie a nezamestnanosti. Tieto pozitívne sa vyvíjajúce makroekonomické ukazovatele však zakrývali temné stránky islandskej ekonomiky, ktoré spočívali vo vysokom zadlžení krajiny, teda zahraničnom dlhu niekoľkonásobne prevyšujúcom HDP krajiny. Nesprávne zvolená hospodárska a menová politika Islandu

pod vplyvom rozširujúcej sa finančnej krízy z USA, uvalila krajinu na konci roku 2008 na pokraj bankrotu a v priebehu nasledujúceho roka do hlbkej ekonomickej recesie.

Nezvládnuté ciele inflácie centrálnou bankou Islandu vyústilo do udržiavania vysokých úrokových sadzieb v krajine, ktoré stimulovali rozvoj zahraničných úverov v cudzích menách s nižšími úrokovými sadzbami a vytvárali podmienky pre rozmach špekulatívneho kapitálu. Silná expanzia najväčších islandských bánk do zahraničia a s tým súvisiace pôžičky od jednotlivých zahraničných bán súčasne s vkladmi klientov prispeli k vytvoreniu obrovského dlhu, ktorý podstatne prevyšoval HDP krajiny. Podobne negatívne hodnotíme aj podcenenie krytia záväzkov voči zahraničiu devízovými rezervami centrálny banky Islandu. Uvedené faktory súčasne s vysokým zadlžením domácnosti a firiem, avšak predovšetkým neúmernou veľkosťou bankového sektora vo vzťahu ku veľkosti samotnej islandskej ekonomiky významnou mierou prispeli ku vzniku islandskej krízy, ale aj k jej devastujúcim dôsledkom na hospodárstvo Islandu, čím potvrdzujeme hypotézu. č.1.

Finančná kríza, ktorá Island zasiahla, výrazne ovplyvnila aj vzájomnú spoluprácu Islandu s krajinami EÚ. Ich zahraničnoobchodná spolupráca sa pritom začala rozvíjať už v 14. storočí exportom islandských rýb, rybieho tuku či lodénu do Veľkej Británie, prostredníctvom ktorého si Island zabezpečoval dovoz pre krajinu dôležitých tovarov ako múka, med, soľ, slad, farebné anglické látky, strieborné gombíky, výrobky z ľanu, či víno. Postupom času získal Island nového obchodného partnera a to Nemecko. Islandský vývoz do tejto krajiny EÚ bol podstatne bohatší, tvorený rôznymi poľnohospodárskymi produktmi, lodénom, ovčím a hovädzím mäsom, kožušinou, islandskými drahými sokolmi a pletenými odevmi. Výrazná zmena v zahraničnoobchodných aktivitách Islandu nastala po tom, čo sa táto krajina stala dánskou kolóniou, výsledkom čoho bol aj zahraničný obchod Islandu výlučným monopolom tejto severskej krajiny. Po vyhlásení islandskej nezávislosti začal Island rozvíjať svoju zahraničnoobchodnú spoluprácu aj s inými krajinami EÚ.

Ako členská krajina EFTA sa od roku 1994 Island zúčastňuje na integrácii vyššieho rádu prostredníctvom jeho účasti v EEA. A práve z toho dôvodu sú aj najvýznamnejším obchodným partnerom Islandu členské krajiny EEA. Globálna finančná kríza nemala negatívny vplyv na vývozné aktivity Islandu, ale naopak priniesla nové možnosti rozšírenia zahraničnoobchodných vzťahov medzi EÚ a Islandom, čo sa z hľadiska islandského vývozu prejavilo v prehĺbení ich vzájomnej hospodárskej spolupráce. Najvýznamnejšími teritóriami z krajín EÚ z hľadiska islandského vývozu v roku 2009 boli Holandsko, Veľká

Británia, Nemecko, Španielsko a Francúzsko. Z dôvodu zložitej hospodárskej situácie spôsobenej hlbokými dosahmi globálnej finančnej krízy na islandskú ekonomiku, však dochádza k uzatvoreniu jeho ekonomiky z hľadiska dovozu, čo sa prejavilo v celkovom poklese dovezeného tovaru na Island v roku 2009. A hoci krajiny EEA a v rámci nich aj krajiny EÚ patrili medzi najvýznamnejšie dovozné teritória v danom roku, a to predovšetkým Holandsko, Nemecko, Švédsko, Dánsko a Veľká Británia, aj v prípade krajín EÚ sme v roku 2009 zaznamenali pokles islandského importu. Globálna finančná kríza síce zintenzívnila vzájomnú spoluprácu Islandu s EÚ z hľadiska jeho exportu, import z krajín EÚ však naznačuje protikladný jav. Preto hypotézu č. 2 musíme v súvislosti s islandským importom čiastočne zamietnuť.

Až do vypuknutia globálnej finančnej krízy sme Island radili medzi výrazne euroskepticky naladené krajiny, bez väčšieho záujmu o členstvo v EÚ. A hoci sa v súvislosti so silnejúcim postavením islandskej koruny voči euru či doláru začali na Islande ozývať viaceré pozitívne ohlasy na jeho integráciu do EÚ, značná väčšina obyvateľstva, ale aj islandských vládnych predstaviteľov výrazne odmietla čo i len samotnú predstavu členstva ich krajiny v tomto európskom integračnom zoskupení. Devastujúce dosahy globálnej finančnej krízy na ekonomiku Islandu však radikálne zmenili dovtedy rázne odmietavé stanovisko Islandu voči EÚ, až 27. júla 2009 bola na zasadnutí Rady EÚ oficiálna žiadosť Islandu o členstvo v EÚ schválená, čím sa naša stanovená hypotéza č. 3 potvrdila.

Prikláňame sa k pozitívnym názorom voči členstvu Islandu v EÚ aj napriek faktu, že katalyzátorom európskych aspirácií Islandu bola globálna finančná kríza. Kladne hodnotíme predovšetkým jeho politiku rybného hospodárstva, rozvinutý systém využívania geotermálnej energie, či genetický výskum, pričom predpokladáme, že Island ako členská krajina EÚ môže napomôcť k rozvoju oblastí týkajúcich sa obnoviteľných zdrojov energie, udržateľnej politiky rybného hospodárstva a politiky životného prostredia. A keďže skúsenosti z predchádzajúcich pristúpení kandidátskych krajín do EÚ poukazujú na skutočnosť, že perspektíva členstva v EÚ a nasledujúce nutné reformy mali stabilizačný účinok na finančné trhy novo pristúpených krajín, pokladáme ju za vhodnú príležitosť pre krízou značne zasiahnutý Island.

Na druhej strane čiastočne negatívne hodnotíme islandskú odhodlanosť vstúpiť do EÚ, s primárnym úsilím prijať euro ako islandskú menu v čo najkratšom časovom horizonte. Pričom nevylučujeme ani potenciálnu žiadosť Islandu o výnimku spod Maastrichtskej zmluvy, v záujme prijatia eura hneď po vstupe do EÚ bez nutnosti zotrvať

v európskom kurzovom mechanizme ERM-II. Súčasne nepredpokladáme, že Island vstúpi do EÚ skôr ako Chorvátsko, hoci neodmietame ani alternatívu prístúpenia oboch krajín naraz. Avšak aj v takomto prípade by sme z dôvodu protokolárneho abecedného poradia považovali Island až za 29. členskú krajinu EÚ.

Napriek naším podstatne priaznivým stanoviskám voči integrácií Islandu do EÚ, pozorujeme niektoré závažné problémy a to predovšetkým z islandskej strany. Práve politiku rybného hospodárstva Islandu hodnotíme za znak jeho suverenity a nezávislosti, preto stratu islandských výsadných rybolovných práv pokladáme za najdôležitejšiu príčinu dlhodobého odmietavého postoja väčšiny Islandčanov, či významných predstaviteľov tejto krajiny v súvislosti s jeho členstvom v EÚ. A hoci sú rozvinutá politika rybného hospodárstva, ako aj dostatočné zásoby rýb v islandských vodách zo strany EÚ vysoko oceňované, súhlasíme s názorom, že Island nie je pripravený zmieriť sa inváziou zahraničných rybárskych lodí z členských krajín k jeho brehom. Súvzťažne hodnotíme aj jeho poľnohospodársku politiku za oblasť výrazne komplikujúcu prístupové negóciácie Islandu. Z dôvodu obavy spočívajúcej v zaplavení islandského trhu lacnejšími poľnohospodárskymi produktmi z iných členských krajín EÚ, zníženie zamestnanosti v poľnohospodárskom sektore, či v jej negatívnom dosahu na potravinovú bezpečnosť Islandu, značne euroskepticky naladená skupina poľnohospodárov, ako aj väčšina jeho obyvateľov vyžaduje zamietnutie žiadosti o členstvo v EÚ islandskou vládou. Tieto skutočnosti potvrdzujú aj prieskumy verejnej mienky obyvateľstva Islandu, v ktorých len 32,7 % (Opposition, 2009) dopytovaných vyjadrilo podporu integrácie Islandu do EÚ. Hrozivo pôsobí predovšetkým fakt deklaráujúci, že v prípade referenda konajúceho sa v období dvoch mesiacov po podaní oficiálnej prihlášky o členstvo Rade EÚ, až 61,5% (Opposition, 2009) dopytovaných by hlasovalo proti členstvu v EÚ, čím potvrdzujeme aj našu poslednú hypotézu tvrdiacu, že potenciálne úsilie islandskej vlády o vstup krajiny do EÚ ohrozujú euroskeptické názory jej občanov. A keďže islandský parlament nariaďuje po uzavretí prístupových rokovaní Islandu uskutočniť vo vlastnej krajine referendum o prístupovej zmluve, hodnotíme túto skutočnosť za obrovskú výzvu a náročnú úlohu pre islandskú vládu spočívajúcu v presvedčení svojich občanov, že integrácia Islandu do EÚ je pre krajinu nie len v súčasnosti najlepšou možnou alternatívou.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. *Ako vznikla kríza?*[online]. 2008b. [cit. 29.1. 2010]. Dostupné na: <www.sbaonline.sk/sk/presscentrum/aktuality/ako-vznikla-financna-kriza.html>
2. *Annuaire Européen/ European Yearbook*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1989. 140 p. ISBN 0-7923-0839-5.
3. *Annual GDP Volume growth 1980-2008*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na < www.statice.is/?PageID=1267&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ01702%26ti=Annual+GDP+volume+growth+1980%2D2008%26path=../Database/thjodhagsreikningar/landsframleidsla_althj/%26lang=1%26units=Percent>
4. *Balance of payments*. [online]. 2009 [cit. 20.1. 2010]. Dostupné na: <www.cb.is/?pageid=552&itemid=4fe2ec43-9228-42ce-8103498c85e1678b&nextday=1&nextmonth=3t>
5. BALASSA, B. 1966. *Teorie ekonomické integrace*. Prvé vydanie. Praha: Svoboda, 1966. 327 s. Preklad z: *The Theory of Economic Integration*. ISBN n.a.
6. BALÁŽ, P. a kolektív. 2005. *Medzinárodné podnikania*. Štvrté vydanie. Bratislava: SPRINT, 2005. 571 s. ISBN 80-89085-51-2.
7. BÁRÁŇOVÁ – ČIDEROVÁ, D. 2008. *Rozširovanie ES/EÚ*. In: BALÁŽ, P. – BÁRÁŇOVÁ – ČIDEROVÁ, D. – KITTOVÁ, Z. – KOSÍR, I. – LIBERČAN, A – MATTOŠ B. – SILNÁ, Z. – VETRÁK, M. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 454 s. ISBN 978- 80- 225-2657-9.
8. *Berlín a Paríž členstvo v EÚ Islandu „nedarujú“*. [online]. 2009. [cit. 26.12. 2009]. Dostupné na < www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/berlin-a-pariz-clenstvo-v-eu-islandu-nedaruju-014138>
9. BLANCHET, T. – PIIPPONEN, R - WESTMAN- CLÉMENT, M. 1994. *The agreement on the European economic area (EEA)*. Oxford: Oxford university press, 1994. 500 p. ISBN 0-19-825892-5.
10. *Central Bank average selling rates of USD, SDR and EUR by month 1971 – 2009*. [online]. 2009. [cit. 20.1. 2010]. Dostupné na < www.statice.is/?PageID=2455&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=PEN02101%26ti=Central+Bank+average+selling+rates+of+USD%2C+SDR+and+EUR+by+month+1971-2009%26path=../Database/peningamal/gjaldeyris_vidskipti/%26lang=1%26units=Icelandic%20krona>

11. *Cod War in Iceland*. [online]. 2008. [cit. 29.12. 2009]. Dostupné na <www.kwintessential.co.uk/articles/article/Iceland/Cod-War-in-Iceland/527/>
12. *Comments by Iceland regarding the Green Paper on the Reform of the EU Common Fisheries Policy*. [online]. 2010. [cit. 18.03.2010]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/docs/iceland_en.pdf>
13. *Communication – Information Technology*. [online]. 2009. [cit. 25.1. 2010]. Dostupné na <[www.iceland.is/economy-and-industry/ Services/Communications/](http://www.iceland.is/economy-and-industry/Services/Communications/)>
14. Council of The European Union. 2009. *Council conclusions on Enlargement*. [online]. Brussels, 2009. 1p. [cit. 02.3.2010]. Dostupné na: <ec.europa.eu/enlargement/press_corner/whatsnew/iceland_en.htm>
15. CRONIN, D. 2009. Yes, Iceland can talk fish to Europe. In: *The Guardian*. [online]. 2009. [cit. 13.3.2010]. Dostupné na: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/jul/29/iceland-eu-common-fisheries-policy>>
16. ČÁSTEK, M. 2004. Nóri vravia Európskej únii nie. In: *Profit*. ISSN 1335 – 4620, č. 9 – 10, s. 33 – 36.
17. DORAN, K. 2010. Iceland referendum and EU accession talks is a Perfect Storm. [online]. 2010. [cit. 13.3.2010]. Dostupné na: <<http://reseuropa.blogspot.com/2010/01/iceland-referendum-and-eu-acesion.html>>
18. *Economic Outlook 2009–2015*. 2009. [cit. 20.1. 2010]. Dostupné na <www.go-to-iceland.com/outlook.html>
19. *Economy of Iceland*. [online]. 2009. [cit. 27.12.2009]. Dostupné na. <www.icetrade.is/EN/Key-Facts/Economy-of-Iceland/>
20. *EFTA Free Trade Agreements*. [online]. 2007. [cit. 28.1. 2010]. Dostupné na<www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/vztahy-eu---island-000244>
21. *EFTA State's trade with the World*. [online]. 2009. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na: <http://www.efta.int/free-trade/~/_media/Documents/Free%20Trade/Trade%20Statistics/world-total.ashx>
22. *Energy*. [online]. 2009. [cit. 20.1. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/economy-and-industry/IndustryinIceland/Energy>
23. *Establishment of Althingi*. [online]. 2006. [cit. 28.12. 2009]. Dostupné na <www.iceland.is/history-and-culture/History/>
24. *EU Foreign Ministers ask the Commission to draft Opinion on Iceland's application for EU membership*. [online]. 2009. [cit. 02.3.2010]. Dostupné na: <ec.europa.eu/enlargement/press_corner/whatsnew/iceland_en.htm>

25. EUROPEAN COMMISSION. 2010. *Commission Opinion on Iceland's application for membership of the European Union*. [online]. Brussels, 2010. [cit. 04.3.2010]. Dostupné na: < www.ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/is_opinion_en.pdf >
26. EUROPEAN COMMISSION. 2010. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*. [online]. 2010. [cit. 30.03. 2010]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/is_opinion_en.pdf>
27. *European Economic Area*. [online]. 2008. [cit. 12.12. 2009]. Dostupné na <www.ec.europa.eu/external_relations/eea>
28. *European Free Trade Association*. [online]. 2005. [cit. 29.12. 2009]. Dostupné na <www.iceland.org/efta/the-mission/int-organizations/efta/>
29. *Exchange rate*. [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na <<http://www.cb.is/default.aspx?PageID=183>>
30. *Exports in goods - Export by countries January – December 2009* . [online]. 2009. [cit. 8.2.2010]. Dostupné na: <www.statice.is/?PageID=1261&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA02205%26ti=Exports+by+countries+January-+December+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Utflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20million%20ISK>
31. *Exported marine products by product categories 1797-2008*. [online]. 2009. [cit. 25.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1218&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=SJA04901%26ti=Exported+marine+products+by+product+categories+1979-2008%26path=../Database/sjavarutvegur/utf/%26lang=1%26units=Tonnes/million%20ISK>
32. *External Debt*. [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na: < www.sedlabanki.is/?pageid=552&itemid=a55be3a0-9943-484e-a8de-6d23f17ba25&nextday=1&nextmonth=3 >
33. *External trade by market areas 2008 – 2009*. [online]. 2009. [cit. 18.03. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1260&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA01203%26ti=External+trade+by+market+areas+2008-2009%26path=../Database/utanrikisverslun/voruskipti2009/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK>
34. *Facts about Ingolfur Arnarson*. [online]. 2009. [cit. 27.12. 2009]. Dostupné na <www.britannica.com/facts/5/662192/Ingolfur-Arnarson-as-discussed-in-Iceland>

35. FARMERS ASSOCIATION OF ICELAND. 2010. *Application for membership in the EU: Declaration of the Icelandic Farmers Forum 2010*. [online]. 2010. [cit. 18.3. 2010]. Dostupné na <www.bondi.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=2670>
36. FIALA, P. – PITROVÁ, M. 2003. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
37. *Foreign Policy*. [online]. 2008. [cit. 12.12.2009]. Dostupné na: <www.mfa.is/foreign-policy/regional-issues/nr/1814>
38. *FTA Map*. [online]. 2009. [cit. 12.3.2010]. Dostupné na <<http://www.efta.int/free-trade/fta-map.aspx>>
39. *Government & Politics*. [online]. 2009. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/government-and-politics/>
40. GRAHN, R. 2009. Iceland starts EU membership talks? [online]. 2009. [cit. 18.3. 2010]. Dostupné na <<http://grahnlaw.blogspot.com/2009/05/iceland-starts-eu-membership-talks.html>>
41. GRANČAY, M. 2009. Ľadová krajina na rózcestí. In *Slovo*. 2009, roč. 11, č. 27, s. 20
42. *Gross domestic product and Gross national income 1980-2008*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1267&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ01102%26ti=Gross+domestic+product+and+Gross+national+income+1980%2D2008++%26path=../Database/thjodhagsreikningar/landsframleidsla/%26lang=1%26units=Million%20ISK>
43. *Harmonised indices of consumer prices by countries and months from 2006*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1249&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIS02001%26ti=Harmonised+indices+of+consumer+prices+by+countries+and+months+from+2006%26path=../Database/visitotur/samraemd/%26lang=1%26units=Index%20and%20percentage%20change>
44. *Heavy Industries in Iceland*. [online]. 2009. [cit. 22.1. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/economy-and-industry/IndustryinIceland/HeavyIndustry>
45. *HICP- all items – annual average inflation rate*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=labels&plugin=1>>
46. HOPKINS, K. 2010. Iceland will take many years to clear its debt to Britain, says Alistair Darling. In *The Guardian*. [online]. 2010. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.guardian.co.uk/business/2010/mar/07/icesave-iceland-loan-repayments>

47. CHACHOLIADES, M. 1990. *International Economics*. First Edition. New York: McGraw-Hill International Editions, 1990. 595 s. In: KOSÍR, I. – ROSENBERG, M. 2007. *Zahraničnoobchodná politika Európskej Únie*: VEGA. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 176 s. ISBN 978-80-225-2462-9.
48. Iceland - Kreppanomics. 2008. In: *The Economist*. ISSN 0013-0613, vol. 389, n. 8601 (October 11th – 17th 2008), p. 85.
49. *Iceland – History*. [online]. 2006a. [cit. 28.12. 2009]. Dostupné na <www.nationsencyclopedia.com/Europe/Iceland-HISTORY.html>
50. *Iceland and International organizations*. [online]. 2010. [cit. 30.03. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/government-and-politics/IntOrganizations/>
51. *Iceland has mixed feelings about EU Membership*. [online]. 2009. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na <<http://wdpost.com/2009/07/15/iceland-has-mixed-feelings-about-eu-membership/>>
52. Iceland hunts the euro. 2009. In: *The Economist*. ISSN 0013-0613, vol. 390, 2009, n. 8615 (January 24th – 30th 2009), p. 34.
53. *Iceland history – Milestones in Icelandic History*. [online]. 2006b. [cit. 29.12.2009]. Dostupné na <www.iceland.vefur.is/Iceland_history/history.htm>
54. *IMF and Iceland Outline 2,1 billion USD Loan Plan*. [online]. 2008. [cit. 28.1. 2010]. Dostupné na <www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2008/car102408a.htm>
55. *Imports in goods – Imports by broad economic categories (BEC) and market areas Jan.- Dec. 2009*. [online]. 2009. [cit.10.2.2010]. Dostupné na: <www.statice.is/?PageID=1262&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA03202%26ti=Imports+by+broad+economic+categories+%28BEC%29+and+market+areas+Jan.Dec.+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/Innflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK>
56. *Imports in goods – Imports by countries January – December 2009*. [online]. 2009. [cit.10.2.2010]. Dostupné na: <http://www.statice.is/?PageID=1262&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA03205%26ti=Imports+by+countries+January-December+2009%26path=../Database/utanrikisverslun/innflutningur2009/%26lang=1%26units=CIF%20million%20ISK>
57. *Imports, exports and balance of trade 1989-2010*. [online]. 2010. [cit. 30.1. 2010]. Dostupné na <http://www.statice.is/?PageID=1260&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA01104%26ti=Imports%2C+exports+and+balance+of+trade+1989-2010%26p>

ath=../Database/utanrikisverslun/Voruskipti/%26lang=1%26units=Fob%20and%20CIF%20million%20ISK>

58. *Island a Faerské ostrovy zvažujú vstup do EÚ.* [online]. 2009c. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=SK&type=IM-PRESS&reference=20090302STO50540>
59. *Island a spásonosná Európska únia.* [online]. 2009. [cit. 13.3.2010]. Dostupné na: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/island-a-spasonosna-europska-unia.html>>
60. *Island chce do EU. Tresky a slede ale stojí v cestě.* [online]. 2009e. [cit. 13.3.2010]. Dostupné na <www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/island-chce-do-eu-tresky-a-sledi-ale-stoji-v-cestech_105754.html>
61. *Island chce euro aj Európsku úniu.* [online]. 2009. [cit. 8.12. 2010]. Dostupné na: <www.euromena.sk/aktuality-island-chce-euro-aj-europsku-uniu-/1611s11894c?set_subframe=>>
62. *Island chce v júli požiadať o členstvo v EÚ.* [online]. 2009b. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/island-chce-v-juli-poziadat-o-clenstvo-v-eu-012712>
63. *Island Chorvátov nepredbehne.* [online]. 2009d. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/island-chorvatov-nepredbehne-012891>
64. *Island v EÚ do 2015.* [online]. 2006. [cit. 1.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/island-v-eu-do-2015>
65. *Island môže banková kríza stáť až 85% HDP.* [online]. 2009. [cit. 27.9. 2009]. Dostupné na: <www.hnonline.sk/c1-29700860-island-moze-bankova-kriza-stat-az-85-percent-hdp>
66. *Island v ohrození – Finančná kríza paralyzovala medzibankové operácie a triu bánk vyschli úverové zdroje.* 2008. In : *Trend.* ISSN 1335-0684, č. 41, s. 24-25.
67. *Island vyvolal konflikt medzi komisárom a šéfom EP.* [online]. 2009a. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/island-vyvolal-konflikt-medzi-komisarom-a-sefom-ep-012158>
68. *Island žiada o pomoc.* 2008. In: *Hospodárske noviny.* ISSN 1335- 4701, č. 217, s.21.
69. *Islandská kríza jako memento pro budoucnost.* In *Bankovníctví.* ISSN 1213-4273, 2008, roč. 16, č. 12, s. 10- 11.
70. *Islandská republika.* 1996. In: *Trend.* ISSN 1335-0684, roč. 6, 1996, č. 28, s. 15A.
71. *Islandská republika.* [online]. 2007. [cit. 12.12. 2009]. Dostupné na <www.euoinfo.gov.sk/index/go.php?id=1069>

72. *Island'ania sa do únie nehrnú.* [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/islandania-sa-do-unie-nehrnu-013388>
73. JÚLÍUSSON, D.A. 2007. *Peasants, aristocracy and state power of Iceland 1400-1650.* [online]. Reykjavik: CAHD, Reykjavik Academy, 2007. 9 s. [cit. 28.12.2009] Dostupné na: <www.axelkrist.com/CAHD/issue_2.pdf>
74. KADEČKOVÁ, H. 2001. *Dějiny Islandu.* Prvé vydanie. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 308 s. ISBN 80-7106-408-4.
75. *Kalmar Union.* [online]. 2009. [cit. 28.12. 2009]. Dostupné na < www.britannica.com/EBchecked/topic/310279/Kalmar-Union>
76. *Komisia odporučila začatie rokovaní s Islandom.* [online]. 2010. [cit. 4.3. 2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/goan-daginn--komisia-odporucila-zacatie-rokovani-s-islandom-014613>
77. KOSÍR, I. 2008. *L'intersection des intégrations: nouvelle forme d'intégration flexible au XXIe siècle.* In: ROUET, G. – TEREM, P. (direction). 2008. *Elargissement et politique européenne de voisinage.* Bruxelles: Bruylant, 2008. s. 54. ISBN 978-2-8027-2666-1.
78. KOSÍR, I. – ROSENBERG, M. 2007. *Zahraničnoobchodná politika Európskej únie:* VEGA. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 176 s. ISBN 978-80-225-2462-9.
79. *Krajiny na ceste k členstvu v EÚ.* [online]. 2008. [cit. 26.12.2009]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/countries-on-the-road-to-membership/index_sk.htm>
80. *Kríza núti Island uvažovať nad členstvom v EÚ.* [online]. 2008. [cit. 1.3.2010]. Dostupné na : <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/kriza-nuti-island-uvazovat-nad-clenstvom-v-eu>
81. *Kríza sa rozširuje aj na štáty. Hrozí krach Islandu?* [online]. 2009. [cit. 29.1. 2010]. Dostupné na <<http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=65742>>
82. KUKUČKA, J. 2008. Gejzíry strát. In: *Trend.* ISSN 1335-0684. č. 32, s. 83.
83. *Labour market* [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na < www.staticce.is/?PageID=1191&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=VIN01001%26ti=Activity+rate%2C+unemployment+and+labour+force+by+quarters+20032009++%26path=../Database/vinumarkadur/rannsoknir/%26lang=1%26units=Numbe/percent>

84. *Lisabonskej zmluve možno pomôže Island*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/lisabonskej-zmluve-mozno-pomoze-island-012125>
85. Lloyds v štátnom košiari - Znárodnenu nešla posledná banka z veľkej islandskej štvorky. 2009. In : *Trend*. ISSN 1335-0684, 2009, č. 10, s. 73.
86. *Looking upstream to fisheries reform*. [online]. 2009. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/033-48735-040-02-07-904-20090206STO48714-2009-09-02-2009/default_en.htm>
87. MAHONY, H. 2009. Iceland's unwilling to share fishing resources in EU. In *EU Observer*. [online]. 2009. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na: <<http://euobserver.com/9/28487>>
88. *Majority of Icelanders against EU membership*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <<http://eunews.blogspot.com/2009/09/never-as-much-opposition-to-eu.html>>
89. *Merger Treaty*. [online]. 2005. [cit. 26.12. 2009]. Dostupné na <www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=10&language=EN>
90. *Mýty a fakty o rozšírení: Kedy rozšírenie skončí? Nemali by sme raz a navždy pevne určiť hranice EÚ?* [online]. 2010. [cit. 01.3.2010]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/enlargement/questions_and_answers/myths_sk.htm>
91. *Na Islande padla pre krízu vláda*. [online]. 2009. [cit. 27.9.2009]. Dostupné na <www.ekonomika.etrend.sk/svet/na-islande-padla-pre-krizu-vlada.html>
92. *National Accounts - Overview*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/Statistics/National-accounts-and-public-fin/National-accounts-overview>
93. *Nemeckí a francúzski experti rozjímali o rozšírení Únie*. [online]. 2010. [cit. 4.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/nemecki-a-francuzski-experti-rozjimali-o-rozsirovani-unie-014643>
94. *Never as much opposition to EU membership in Iceland*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na : <www.eunews.blogspot.com/2009/09/never-as-much-opposition-to-eu.html>
95. *New Iceland Government Seeks Opinion of Joining EU*. [online]. 2009. [cit. 27.12.2009]. Dostupné na: <www.online.wsj.com/article/SB123351668169937031.html?mod=rss_whats_news_us>
96. OECD. 2003. *The costs of managing Fisheries*. First edition. Paris: 2003. 173 p. ISBN 92-64-09975-1.

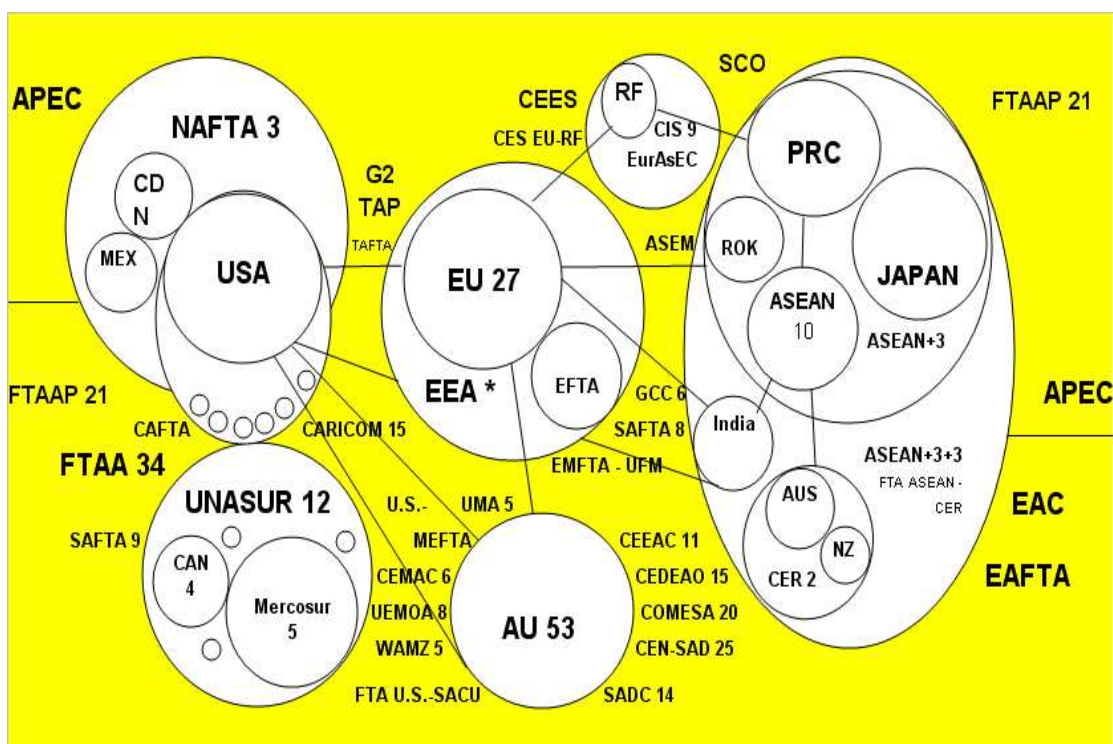
97. OFFICE FOR OFFICIAL PUBLICATION OF THE EUROPEAN COMUNITIES. 2008. *Eurostat regional yearbook 2008*. First edition. Luxemburg: 2008. 187 p. ISBN 978-92-79-08212-2.
98. PHILLIPS, L. 2009. *Rehn presents Iceland with EU membership survey*. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <<http://euobserver.com/9/28635/?rk=1>>
99. *Population*. [online]. 2009. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/Pages/444?NewsID=3784>
100. Rating bude pod kontrolou. 2008. In: *Hospodárske noviny*. ISSN 1335- 4701, č. 218, s. 19.
101. *Real GDP growth rate*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>
102. *Review of the Common Fisheries Policy*. [online]. 2009. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/review_en.htm>
103. *Reykjavík sa vidí v únii už o dva roky*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/rejkjavik-sa-vidi-v-unii-uz-o-dva-roky-013282>
104. RUŽICKÝ, E. 2009. *Island - Základná informácia o teritóriu*. [online]. Oslo: Embassy of the Slovak Republic – Commercial Section, 2009. 18 s. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.economy.gov.sk/obchodno-ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2009-aktualizacia-k-30-septembru-2009-zit-/128461s>
105. *Quantity and value of exports by commodities (SI classif.) 2008-2009*. [online]. 2009. [cit. 8.2.2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1261&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=UTA02202%26ti=Quantity+and+value+of+exports+by+commodities+%28SI+classif.%29+20082009%26path=./Database/utanrikisverslun/Utflutningur/%26lang=1%26units=Fob%20million%20ISK/Tonnes>
106. *Quarterly GDP 1997-2009*. [online]. 2009. [cit. 16.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/?PageID=1267&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ01601%26ti=Quarterly+GDP+1997-2009++%26path=./Database/thjodhagsreikningar/landsframleidsla_arsfj/%26lang=1%26units=Million%20ISK/percent>
107. *Quarterly government accounts 2004-2009* [online]. 2009. [cit. 17.1. 2010]. Dostupné na: <[ww.statice.is/?PageID=1269&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ05811%26ti=Quarterly+government+accounts+2004-2009%26path=./Database/thjodhagsreikningar/fjarmal_arsfj/%26lang=1%26units=Billion%20ISK/percent](http://www.statice.is/?PageID=1269&src=/temp_en/Dialog/varval.asp?ma=THJ05811%26ti=Quarterly+government+accounts+2004-2009%26path=./Database/thjodhagsreikningar/fjarmal_arsfj/%26lang=1%26units=Billion%20ISK/percent)>

108. SIGURDARDOTTIR, J. 2010. *Iceland is fully committed to honouring its obligations*. In *EU Observer*. [online]. 2010. [cit. 2.3. 2010]. Dostupné na <<http://euobserver.com/19/29265>>
109. SLÁDEK, J. 1967. *Medzinárodná ekonomická integrácia*. Praha:Academia, 1967. 208s.
110. *Software Industry in Iceland*. [online]. 2009. [cit. 22.1. 2010]. Dostupné na <[www.iceland.is/economy-and-industry/IndustryinIceland/Software Industry/](http://www.iceland.is/economy-and-industry/IndustryinIceland/SoftwareIndustry/)>
111. Statistics Iceland. 2009. External trade 2009. In *Statistical Series*. [online]. ISSN 0019-1078, vol. 94, no. 26 [cit. 2010-08-02]. Dostupné na: <www.statice.is/lisalib/getfile.aspx?ItemID=9619ISSN:1670-5025.ISSN:1670-5025>.
112. ŠÍBL, D. – ŠAKOVÁ, B. 2002. *Svetová ekonomika*. Bratislava: Sprint, 2002. 418 s. ISBN 80-88848-98-9.
113. ŠÍBL, D. 2005. *Regionálna ekonomická integrácia*. In: BALÁŽ, P. a kolektív. 2005. *Medzinárodné podnikania*. Štvrté vydanie. Bratislava: SPRINT, 2005. 571 s. ISBN 80-89085-51-2.
114. *The Economic situation in Iceland – Practical information*. [online]. 2008. [cit. 12.12. 2009]. Dostupné na <www.si.is/english/>
115. *The EFTA States*. [online]. 2009. [cit. 26.12.2009]. Dostupné na <www.efta.int/about-efta/the-efta-states.aspx>
116. *The European Free Trade Association (EFTA)*. Geneva: EFTA, 1987. 161 s. In: KOSÍR, I. – ROSENBERG, M. 2007. *Zahraničnoobchodná politika Európskej únie*: VEGA. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 176 s. ISBN 978-80-225-2462-9.
117. *The Financial Crisis in Iceland*. [online]. 2009. [cit. 12.12.2009]. Dostupné na <www.iceland.org/info/iceland-crisis>
118. *The President of Iceland*. [online]. 2009. [cit. 15.1. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/government-and-politics/>
119. *The World Factbook -- Iceland*. [online]. 2008 [cit. 21.01.2010]. Dostupné na: <www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/ar.html>
120. TCHAIKIDZE, R.– ANNETT, A.– Ong, L. 2007. *Iceland : selected issues*. Washington, D.C.: International Monetary Fund. ISSN 0020-6725, 2007, no.07/296, 42 p.
121. THORVALDSSON, T. 2009. The crisis in Iceland and the pressure for EU membership. [online]. 2009. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na: <<http://cedarlounge.wordpress.com/2009/04/29/thoughts-on-the-iceland-and-the-eu/>>

122. TINBERGEN, J. 1954. *International Economic Integration*. Amsterdam: Elsevier, 1954. 191 p.
123. TRAYNOR, I. 2009. Iceland to be fast-tracked into EU. In *The Guardian*. [online]. 2009. [cit. 2.3.2010]. Dostupné na: <www.guardian.co.uk/world/2009/jan/30/iceland-join-eu>
124. *Value of catch January – October*. [online]. 2009. [cit. 25.1. 2010]. Dostupné na <www.statice.is/Pages/444?NewsID=4748>
125. VEAL, L. 2010. ICELAND: Questions Hang Over EU Membership. [online]. 2010. [cit. 13.3 2010]. Dostupné na <<http://ipsnews.net/news.asp?idnews=50330>>
126. VETRÁK, M. – *Primárne európske právo*. In: BALÁŽ, P. – BÁRÁŇOVÁ – ČIDEROVÁ, D.– KITTOVÁ, Z.– KOSÍR, I.– LIBERČAN, A– MATTOŠ B.– SILNÁ, Z. – VETRÁK, M. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Prvé vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 454 s. ISBN 978- 80- 225-2657-9.
127. *Vzťahy EÚ-Island*. [online]. 2009. [cit. 27.1. 2010]. Dostupné na < www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/vztahy-eu---island-000244>
128. WEIDENFELD, W – WESSELS, W. 1997. *Európa od A po Z: sprievodca európskou integráciou*. Bratislava: Sprint: Vydavateľstvo Ekonóm, 1997. 271 s. ISBN 80-88848-40-7.
129. *Zmluvy a právo*. [online]. 2008. [cit. 26.12. 2009]. Dostupné na <www.europa.eu/abc/treaties/index_sk.htm>

Prílohy

Príloha č. 1: Model globálnej ekonomickej integrácie na začiatku 21. storočia

Legenda: APEC – Asia-Pacific Economic Cooperation, ASEAN – Association of Southeast Asian Nations, ASEM – Asia-Europe Meeting, AU – African Union, AUS – Australia, CAFTA – Central America Free Trade Agreement (Area), CAN – Andean Community of Nations (Sp.: Comunidad Andina de Naciones), CARICOM – Caribbean Community, originally the Caribbean Community and Common Market, CES – Common Economic Space (EU-Russia), CEES – Common European Economic Space (EU-Russia), CIS – Commonwealth of Independent States, CEDEAO – Economic Community of West African States (Fr.: Communauté économique des États de l’Afrique de l’Ouest), CEEAC – Economic Community of Central African States (Fr.: Communauté Économique des États d’Afrique Centrale), CEMAC – Economic and Monetary Community of Central Africa (Fr.: Communauté Économique et Monétaire de l’Afrique Centrale), CEN-SAD – Community of Sahel-Saharan States, CER – Closer Economic Relations Trade Agreement (Australia-New Zealand), COMESA – (Common Market for Eastern and Southern Africa), EAC – East African Community (5), EAC – East Asian Community (ASEAN+3), EAFTA – East Asian Free Trade Agreement (Area), EEA – European Economic Area, * without an official participation of Switzerland, EFTA – European Free Trade Association, is not a member of the UFM, EMFTA – Euro-Mediterranean Free Trade Area, FTAA – Free Trade Area of the Americas, G2 – Group of Two (USA-EU), GCC – Gulf Cooperation Council (Cooperation Council for the Arab States of the Gulf - CCASG), MEX – Mexico, MEFTA – Middle East Free Trade Area, Mercosur – Southern Common Market (Sp.: El Mercado Común del Sur), NAFTA – North American Free Trade Agreement (Area), NZ – New Zealand, PRC – Peoples Republic of China, RF – Russian federation, ROK – Republic of Korea, SACU – Southern African Customs Union, SADC – Southern African Development Community, SAFTA – South American Free Trade Agreement (Area) (9), SAFTA – South Asian Free Trade Agreement (Area) (8), SCO – Shanghai Cooperation Organisation, TAFTA – Trans-Atlantic Free Trade Agreement (Area) (a vision of 1996), TAP – Transatlantic partnership (EU-USA), TPFTA – Trans-Pacific Free Trade Area (a vision of 2006), UEMOA – West African Economic and Monetary Union (Fr.: Union économique et monétaire ouest-africaine), UFM – Union for the Mediterranean, UNASUR – Union of South American Nations (Sp.: Unión de Naciones Suramericanas), UMA – Union of Arab Maghreb (Fr.: Union du Maghreb arabe), WAMZ – West African Monetary Zone.

KOSÍR, I. 2008. *L’intersection des intégrations: nouvelle forme d’intégration flexible au XXIe siècle*. In: ROUET, G. – TEREM, P. (direction). 2008. *Elargissement et politique européenne de voisinage*. Bruxelles: Bruylant, 2008. s. 54. ISBN 978-2-8027-2666-1.

Príloha č. 2: Členstvo Islandu v medzinárodných organizáciach

Skratka	Organizácia	Rok
<i>United Nations, specialized agencies and related bodies</i>		
UPU	Universal Postal Union	1874
ICAO	International Civil Aviation Organization	1944
FAO	Food and Agriculture Organization	1945
ILO	International Labour organization	1945
WHO	World Health Organization	1948
UN	United Nations	1946
WMO	World Meteorological Organization	1950
ITU	International Telecommunications Union	1949
IAEA	International Atomic Energy Authority	1957
IMO	International maritime Organization	1960
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	1964
WTO	World Trade Organization	1968
WIPO	World Intellectual Property Organization	1986
ISA	International Maritime Organization	1994
ITLOS	International Tribunal for the Law of the Sea	1996
<i>World Bank and related bodies</i>		
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development	1945
IMF	International Monetary Fund	1945
IFC	International Finance Corporation	1956
IDA	International Development Association	1961
ICSID	International Centre for the Settlement of Investment Disputes	1966
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency	1998
<i>Other International organizations and bodies</i>		
BITD	International Customs Tariffs Bureau	1891
ICES	International Council for the Exploration of the Sea	1938
WCO	World Customs Organization	1950
PCA	Permanent Court of Arbitration	1955
IHO	International Hydrographic Organization	1970
INTERPOL	International Criminal Police Organization	1971
ITSO	International Telecommunications Satellite Organization	1975
INMARSAT	International Maritime Satellite Organization	1991
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons	1997
BIE	International Exhibitions Bureau	1999
CTBTO	Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization	2000
<i>Nordic Institutions</i>		
NK	Nordic Cultural Fund	1915
NIB	Nordic Investment Bank	1915
NR	Nordic Council	1952
NMR	Nordic Council of Ministers	1952

NI	Nordic Industrial Fund	1973
NOPEF	Nordic Project Export Fund	1982
VNR	West- Nordic Council	1985
NDF	Nordic Development Fund	1989
NEFCO	Nordic Environment Finance Corporation	1990
<i>Other regional organizations and bodies</i>		
NATO	North Atlantic treaty Organization	1949
COE	Council of Europe	1950
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development	1961
EFTA	European Free Trade Association	1970
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe	1972
NAFO	North Atlantic Fisheries Organization	1979
NEAFC	North-East Atlantic Fisheries Organization	1982
NASCO	North Atlantic Salmon Conservation	1983
EUTELSAT	European Telecommunications Satellite Organization	1987
BEAC	Barents Euro-Artic Council	1991
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development	1991
NAMMCO	North Atlantic Marine Mammal Commission	1992
WEU	Western European Union	1993
CBSS	Council of the Baltic Sea States	1995
AC	Arctic Council	1996
<i>Related organizations</i>		
WEC	World Energy Council	1949
IPU	International Parliamentarians Union	1951
IUGS	International Union of Geological Sciences	1962
IUGG	International Union of Geodesy and Geophysics	1967
IUCN	World Conservation Union	1973
SCOSTEP	Scientific Committee on Solar-Terrestrial Physics	1978
CENELEC	European Committee for Electrotechnical Standardization	1998
CEN	European Committee for Standardization	1988
IAU	International Astronomic Union	1988
ISO	International Standard Organization	1992
MTCR	Missile Technology Control Regime	1993
AG	Australia Group	1993
AE	Audiovisual Eureka	1995
OSPAR	Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic	1998
ICRC	International Committee of the Red Cross	—
CITES	Conference on International trade in Endangered Species	2000
BIS	Bank of International Settlements	—
—	International Commission on Missing Persons	—

Zdroj: *Iceland and International organizations*. [online]. 2010. [cit. 30.03. 2010]. Dostupné na <www.iceland.is/government-and-politics/IntOrganizations/>, vlastné autorské spracovanie

Príloha č. 3: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL

Commission Opinion on Iceland's application for membership of the European Union

A. INTRODUCTION

a) Application for membership

Iceland presented its application for membership of the European Union on 17 July 2009. Subsequently, on 27 July, the Council of the European Union requested the Commission to submit its opinion on this application, in line with the procedure laid down in Article 49 of the Treaty on European Union, which currently states: *‘Any European State which respects the values referred to in Article 2 and is committed to promoting them may apply to become a member of the Union. The European Parliament and national Parliaments shall be notified of this application. The Applicant State shall address its application to the Council, which shall act unanimously after consulting the Commission and after receiving the consent of the European Parliament, which shall act by a majority of its component members. The conditions of eligibility agreed upon by the European Council shall be taken into account’*.

Article 2 states that *‘the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail’*.

In Copenhagen in June 1993, the European Council concluded that:

Accession will take place as soon as a country is able to assume the obligations of membership by satisfying the economic and political conditions required.

Membership requires:

- that the candidate country has achieved stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and respect for and protection of minorities;
- the existence of a functioning market economy, as well as the capacity to cope with competitive pressure and market forces within the Union;

– the ability to take on the obligations of membership including adherence to the aims of political, economic and monetary union.

The Union's capacity to absorb new members, while maintaining the momentum of European integration, is also an important consideration in the general interest of both the Union and the candidate countries.

In December 1995, the Madrid European Council referred to the need 'to create the conditions for the gradual, harmonious integration of [the applicant] countries, particularly through the development of the market economy, the adjustment of their administrative structures and the creation of a stable economic and monetary environment'.

In December 2006, the European Council agreed that 'the enlargement strategy based on consolidation, conditionality and communication, combined with the EU's capacity to integrate new members, forms the basis for a renewed consensus on enlargement'.

In the present opinion, the Commission analyses Iceland's application on the basis of the country's capacity to meet the criteria set by the Copenhagen European Council of 1993. The method followed in preparing this opinion is the same as used in previous opinions, *mutatis mutandis*. The Commission has analysed both the present situation and the medium-term prospects. For the purpose of this opinion and without prejudging any future date of accession, the medium-term has been defined as a period of three years.

In line with the renewed consensus on enlargement, the present opinion also identifies key policy areas likely to require particular attention in the event of Iceland's accession and provides initial impact estimates with regard to key policies and sectors. The Commission will provide more detailed impact assessments for these key policy areas at later stages of the preaccession process. In addition, Iceland's accession Treaty would involve a technical adaptation of the EU institutions in the light of the Lisbon Treaty, as well as the recognition of Icelandic as an official language of the EU.

The report containing the detailed analysis on which the opinion is based is made public as a separate document (*Analytical Report for the Opinion on the application from Iceland for EU membership*²⁰).

²⁰ SEC(2010) 153

b) Recent developments

The last two years have been challenging for Iceland. In the context of the global financial crisis, its banking system collapsed in October 2008 with severe economic impact and social consequences. The crisis led to significant economic contraction, caused considerable hardship for the population and triggered a series of political developments.

In January 2009, the Prime Minister resigned and early parliamentary elections were called. General elections took place in April 2009, resulting in a coalition government of the Social Democratic Alliance and the Left-Green Movement. In July 2009, on a proposal by the government, the Icelandic parliament voted in favour of applying to join the EU. Public opinion and political parties in Iceland are divided on the question of EU membership.

On 5 January 2010, following a petition signed by 25% of the electorate, the Icelandic President withheld his signature on the law setting the arrangements for repayment of a € 3.9 billion loan to the governments of the United Kingdom and the Netherlands, known as the Icesave bill²¹, as approved by the parliament on 30 December 2009 after months of heated debate. In line with Article 26 of the constitution, a referendum has been called on that law for 6 March 2010.

c) Relations between the EU and Iceland

Iceland became an independent republic on 17 June 1944. Iceland and the European Union have been cooperating extensively across a broad range of areas over the last forty years.

Iceland joined the European Free Trade Association in 1970 and has been a party to the Agreement on the European Economic Area (EEA) since its entry into force in 1994. The EEA provides a framework for regular meetings between Iceland and the EU at political level, including the twice-yearly EEA Council meeting of Foreign Ministers.

Participating in the single market for over 15 years through the EEA Agreement, Iceland has adopted a significant part of European Union law. The EFTA Surveillance

²¹ The 'Icesave bill' authorises the Icelandic Minister of Finance, on behalf of the State Treasury, to issue a state guarantee on the € 3.9bn loans granted by the governments of the UK and the Netherlands to the Depositors' and Investors' Guarantee Fund of Iceland. The purpose of the loans is to reimburse the British and Dutch governments for the compensation already provided to their citizens holding savings accounts in the Icesave online wing of Landsbanki Íslands hf.

Authority (ESA) regularly monitors Iceland's performance under the EEA Agreement. Overall, Iceland has a satisfactory track record in implementing its EEA obligations. Some shortfalls that will have to be addressed at an early stage have been identified, notably in areas such as financial services, food safety and the free movement of capital and are described under the relevant chapters in Part 3 of the analytical report. Against the background of the financial crisis, Iceland invoked the exceptional balance of payments safeguards allowed for non-Eurozone countries. These temporary safeguards – some of which were lifted in November 2009 - restrict capital flows between Iceland and EU/EEA members.

Starting in 1981, regular meetings have taken place between the European Parliament and the Committee of Members of Parliament of EFTA Countries. Since the entry into force of the EEA Agreement, these relations have been institutionalised in the EEA Joint Parliamentary Committee. In addition, bilateral meetings between Icelandic parliamentarians and Members of the European Parliament take place on a regular basis.

Iceland has been associated with the development of the Schengen agreements since 1996²² and has applied its provisions since 2001. This means that Iceland has abolished border controls with other Schengen area countries. Common rules and procedures are applied with regard to visas for short stays and external border controls. Iceland participates in extensive cooperation and coordination among police services and judicial authorities within the Schengen area.

Iceland is associated to the Dublin Regulation, which establishes criteria and mechanisms for dealing with asylum requests²³.

As regards trade relations, Iceland became a member of the GATT in 1968 and is a founding member of the World Trade Organisation. In addition to its membership of the European Free Trade Association (EFTA) and the Agreement on the European Economic Area (EEA), Iceland has free trade agreements - along with complementary bilateral agreements on basic agricultural products - in force with sixteen third countries within the framework of EFTA, as well as four additional ones, still to enter into force. In addition, a bilateral trade agreement and a complementary agreement on basic agricultural products relating to the EEA Agreement is in force with the EU.

²² The Agreement on Iceland's association with the implementation, application and development of the Schengen *acquis*, as based on Council Decision 1999/439/EC of 17 May 1999, was signed between Iceland and the EU on 18 May 1999. Council Decision 2000/777/EC of 1 December 2000 provides for the application of the Schengen *acquis* arrangements to the five countries of the Nordic Passport Union, including Iceland, as from 25 March 2001.

²³ Council Decision 2001/258/EC.

In 2008, more than 54 % of Iceland's imports came from the EU and 76 % of its exports went to the EU.

Iceland contributes to reducing social and economic disparities in Europe through the EEA Grants²⁴. For the period 2004-2009, Iceland provided approximately € 29 million for project funding in a number of EU Member States through EEA Grants.

Following Iceland's membership application, the Commission proposed that Iceland be included as a beneficiary of pre-accession financial support under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). Such support would foster institution and capacity building to allow smooth implementation of the *acquis*, especially in areas not covered by the EEA, mainly through the Technical Assistance and Information Exchange Instrument (TAIEX) and twinning.

B. CRITERIA FOR MEMBERSHIP

1. POLITICAL CRITERIA

Iceland is a functioning democracy with strong institutions. It is a parliamentary republic with deeply rooted traditions of representative democracy and division of powers. Its constitutional and legal order and governing institutions are stable.

The separation of powers between the legislature, the executive and the judiciary is respected. The government is subject to effective parliamentary control; its ministers are accountable for their acts. Municipal authorities function efficiently.

Iceland's judiciary is of a high standard and the judicial system is well established. The effective independence of the judiciary, in particular the procedure for judicial appointments, is, however, a matter of concern.

Iceland's public administration is, in general, efficient and free from political interference. A public administration reform process was initiated in October 2009.

Following the financial crisis, certain questions have been raised concerning possible conflicts of interest in Iceland's public life, such as close links between the political class and the business community, especially in light of the country's small population and isolated location. Immediately following the crisis, a Special Investigation Commission and a Special Prosecutor were set up to investigate and prosecute alleged

²⁴ The 'EEA and Norway Grants' are Iceland's, Liechtenstein's and Norway's contribution to the wider European cohesion efforts. The EEA Grants are contributions funded jointly by Iceland, Liechtenstein and Norway, while the Norway Grants are funded by Norway alone.

criminal acts in the context of the bank collapse. Investigations are under way. Against this background, mechanisms will, where appropriate, need to be strengthened to reduce the scope for conflict of interest.

Iceland has a comprehensive system for safeguarding fundamental rights and there is a high level of cooperation with international mechanisms for the protection of human rights.

2. ECONOMIC CRITERIA

Iceland is a small open economy and a member of the EEA since 1994. As an EEA member, Iceland is well integrated into the EU economy. During the 1990s and for most of the past decade, it restructured its economy, mostly through deregulation and liberalisation. It moved from an economy based mainly on the fishing sector to being more diversified with a large and open financial sector. Given the degree of exposure of Icelandic banks and the lack of adequate financial sector supervision, in the context of global financial turmoil, Iceland's banking sector collapsed in 2008, pushing the economy into a monetary and financial crisis which led to deep recession. The government subsequently sought the assistance of the international community, including the IMF, to support the currency and re-establish sustainable macroeconomic stability. The IMF stand-by arrangement for € 1.4 billion focuses on currency stability, fiscal consolidation and bank restructuring.

The gravity of the economic crisis and the resulting political situation in Iceland delayed the implementation of the IMF programme. However, since summer 2009, a broad consensus about the fundamentals for recovery has been reached. The authorities have taken important economic stabilisation measures, aimed at fiscal consolidation, exchange rate stabilisation and financial sector restructuring. The first positive results of these measures are starting to emerge. Iceland has a relatively flexible labour market with high participation rates, a relatively young working population and a well managed and robust resource base.

However, macroeconomic stabilisation is not yet complete. In response to the crisis and as a consequence of the public takeover of the failed banks, the government deficit rose to 14.4 % of GDP in 2009. In the same year, the gross public debt reached 130 % of GDP, a third of which is due to the Icesave debts. Fiscal consolidation remains a key challenge. Public and private debts require far-reaching and sustainable restructuring in order to enable recovery. The completion of financial sector restructuring as well as the

substantial improvement of the regulatory and supervisory institutional framework and practices are among the key challenges to be addressed in the short term. Further diversification of the economy and the implementation of a number of structural reforms would improve the country's competitiveness.

3. ABILITY TO ASSUME THE OBLIGATIONS OF MEMBERSHIP

Iceland's ability to assume the detailed obligations of membership has been evaluated according to the following indicators:

- The obligations under the EEA Agreement;
- The level of alignment, implementation and enforcement of the *acquis* outside the EEA Agreement.

In general, Iceland has a satisfactory track record in implementing its EEA obligations.

According to the EFTA Surveillance Authority (ESA), the percentage of internal market legislation introduced into national legislation as required by July 2009 is at the same level as the average for EU Member States. The total number of infringement proceedings²⁵ against Iceland decreased significantly in recent months. ESA's investigation into the emergency legislation and actions taken by Iceland in the aftermath of the banking collapse, including its compatibility with EEA law, is ongoing.

Iceland is on the whole well prepared to assume the obligations of membership in most areas, in particular fields covered by the EEA.

In the following areas, Iceland will need to make serious efforts to align its legislation with the *acquis* and/or to implement and enforce it effectively in the medium term in order to meet in due course the accession criteria: fisheries; agriculture and rural development; the environment; free movement of capital; financial services; as well as customs union; taxation; statistics; food safety, veterinary and phytosanitary policy; regional policy and coordination of structural instruments; financial control.

²⁵ For cases concerning lack of conformity with or incorrect application of EEA provisions, as well as legislation not at all or not fully transposed.

C. CONCLUSION AND RECOMMENDATION

Iceland is a parliamentary republic with deeply rooted traditions of representative democracy. Its institutions are effective and respect the limits of their competences. Iceland's constitutional and legal order is stable. The rule of law and respect for human rights are guaranteed. The Icelandic authorities need to make further efforts to strengthen the independence of the judiciary, especially regarding the procedure for judicial appointments. Mechanisms to prevent conflicts of interest need to be strengthened. Overall the Commission considers that the country satisfies the political criteria set by the Copenhagen European Council in 1993.

As regards the economic criteria, Iceland can be considered a functioning market economy. The functioning of the markets has been seriously affected by macroeconomic imbalances and certain structural and regulatory weaknesses, exacerbated by the global economic and financial crisis. In order to address existing vulnerabilities, agreed reform measures and policy adjustments need to be strictly implemented. Before the crisis, the country proved able to withstand competitive pressures and market forces within the European Economic Area (EEA). Bearing this in mind, Iceland should be able to cope with competitive pressures and market forces within the Union in the medium term provided it swiftly implements the necessary policy measures and structural reforms.

The country has a generally satisfactory track record in implementing its obligations under the EEA, of which it has been a member since 1994. Iceland is well prepared to take on the obligations of membership in the medium term, particularly in the fields covered by the EEA, and, on the path towards accession, Iceland needs to continue to fulfil these obligations. Efforts to align legislation with the *acquis* and to ensure its implementation and enforcement need to continue. Serious efforts will be required particularly in the areas of fisheries, agriculture and rural development, environment, free movement of capital, and financial services in order to meet the accession criteria.

Iceland's accession would have a limited overall impact on the European Union and would not affect the Union's capacity to maintain and deepen its own development.

In the light of these considerations, the Commission recommends that negotiations for accession to the European Union should be opened with Iceland.